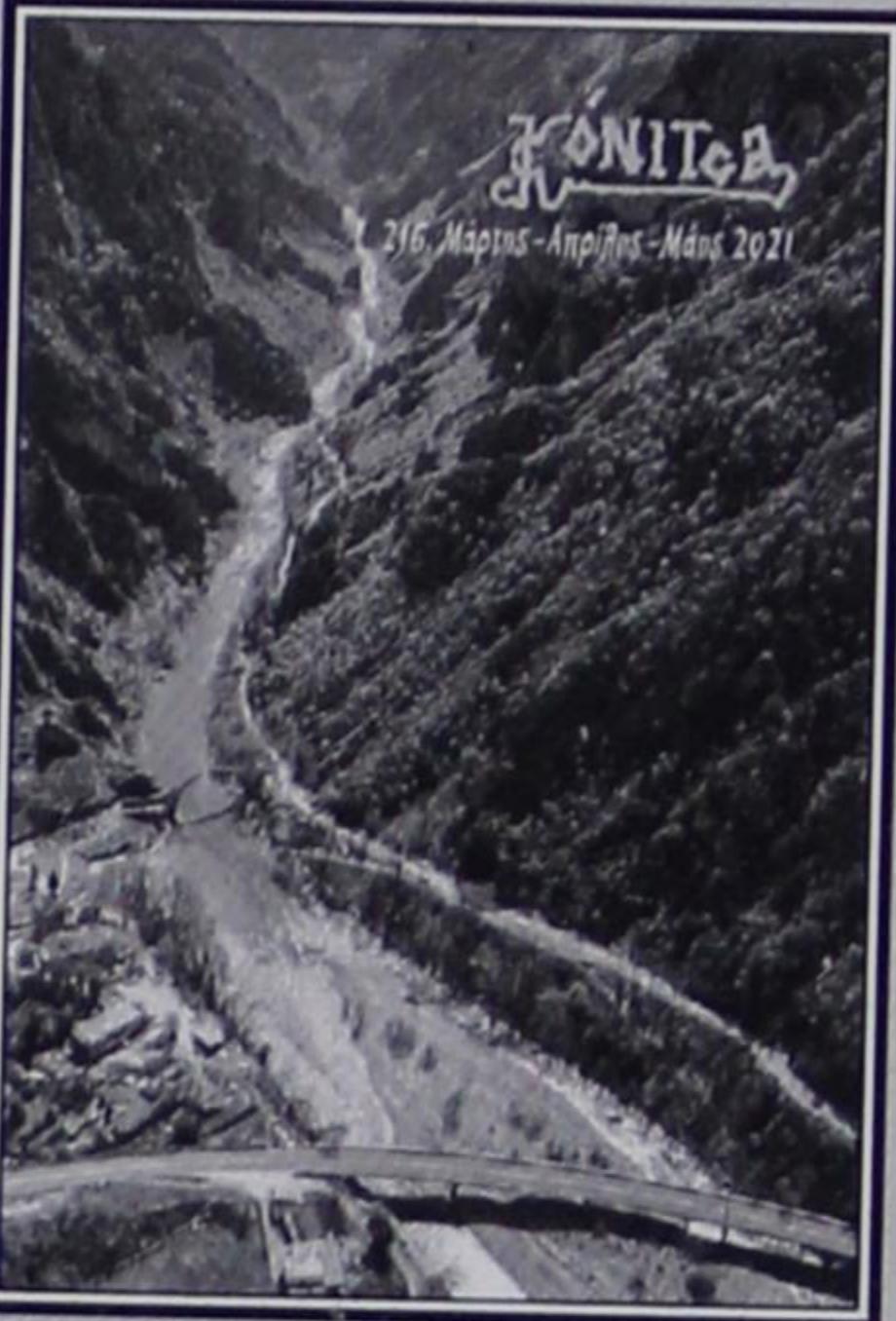

KÓNIGA

216. Μάρτης - Απρίλιος - Μάΐος 2021

216. ΜΑΡΤΗΣ -ΑΠΡΙΛΙΣ - ΜΑΗΣ 2021

(Φωτ. Εξωφύλλου: "Γέφυρα Αώου"
(Φωτ. Π.Σ.Τ.))

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
«Σύλλογος Φίλων Περιοδικού
KONITSA»
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
και Υπεύθυνος κατά Νόμο:
Σωτήρης Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. - fax. 26550 22212
Κιν. 6979 138 737

periodiko-konitsa@hotmail.com

Συντάσσεται από Επιτροπή:
Ανδρέου Ηλίας
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος

Ετήσια συνδρομή:

Εσωτερικού 15 Ευρώ,
Εξωτερικού 30 Ευρώ ή 40 Δολ.

Αλληλογραφία - Συνδρομές
στον υπεύθυνο **Σ. Τουφίδη**
ή

Τρ. Πειραιώς: 6302-010076-607

IBAN: GR 32 0171 3020 0063 0201 0076 607

KONITSA

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Περίοδος Τρίτη • Τεύχος 216 Μάρτης - Απρίλιος - Μάης 2021 • Euro 3

Π ε ρ i ε χ ó μ ε ν α

Σελ.	
73	Το περιοδικό "KONITSA", Χρ. Ζάνη
74	Αυτοί που προετοίμασαν τον ξεσηκωμό, Δ. Φωτιάδη
76	Οι πρόδρομοι - Ο Κοραής
80	Εύθυμα και σοβαρά, M. Σπηλιόπουλου
86	Ήρωες και μάρτυρες, X. Αναστασιάδη
88	Φρήντριχ Χάλτερλιν, H. Ανδρέου
93	Επίσκοποι επαρχίας Κόνιτσας 1762-1839, X. Γ. Γκούτου
101	Τα σχολεία της επαρχίας Κόνιτσας 1898/99, Θ. Ζιώγα
104	Οι καιροί της Κόνιτσας, Δημ. Ζιακόπουλου
107	Αδικία - πικρία, K. Λατίφη
109	Αφηγήσεις από μια ταραγμένη εποχή Μαρίας Παγούνη-Σδούκου
113	Πατριδογνωσία (χρόνια της πέτρας), T. Κανάτση
114	Κατοχικές αναμνήσεις, B. Κιτσόπουλου
117	Βιβλιοπαρουσίαση, X. Γκούτου - Ειρ. Κίτσιου
119	Όμορφα μάτια, M. Μαυρογιάννη
120	Στον απόδημο (ποίημα), K.T.
121	Κλέφτικα τραγούδια, Σωκ. Οικονόμου
123	Απόφοιτοι Γυμνασίου Κόνιτσας, Αγ. Πολίτη
126	Περί Θεού, P. Γρέντζιου
128	Εριφίλειο Έπαθλο
129	Τα σιμίτια, Αγ. Κωστοπούλου
130	Από τον Δήμο
133	Σχόλια - Ειδήσεις - Κοινωνικά

Το περιοδικό «Κόνιτσα»

Ένα αξιόλογο μετερίζι

Στην όμορφη και ιστορική Κόνιτσα ζει και εργάζεται αθόρυβα ο ακούραστος και πάντα ανήσυχος, ο φίλος και συμμαθητής μου Σωτήρης Τουφίδης.

Είναι ο γνωστός εκδότης του περιοδικού «Κόνιτσα», εδώ και πολλά χρόνια. Παρά τις δυσχέρειες και τα οικονομικά προβλήματα εξακολουθεί μέσα από τις σελίδες του να αναδεικνύει και να προβάλλει θέματα και ζητήματα από το παρελθόν και το παρόν που στοχεύουν σε δράσεις για ένα καλύτερο μέλλον στη δεινοπαθούσα περιοχή της Ηπείρου. Οι ανήσυχοι και ενεργοί πολίτες, οι μάχιμοι και οι απόμαχοι, όσοι ενδιαφέρονται για τα κοινά και έχουν ιδέες, απόψεις και προτάσεις φιλοξενούνται στις σελίδες του περιοδικού και ταράζουν τα λιμνάζοντα ύδατα.

Είναι παρήγορο το γεγονός ότι η μακρόχρονη λιτότητα και οι δυσκολίες της καθημερινότητας δεν απενεργοποίησαν τη σκέψη και την αγωνιστικότητα. Το όρθιοι και μαχόμενοι καθημερινά σε κάθε μετερίζι είναι το σωτήριο φάρμακο ενάντια στον εφησυχασμό και την απογοήτευση.

Οι ματιές στο παρελθόν, η δράση στο παρόν και τα σχέδια για το μέλλον πρέπει να αποτελούν καθημερινό μας μέλημα.

Χρέος όλων των σκεπτόμενων και υπεύθυνων πολιτών είναι να δρουν ενωτικά και συντονισμένα και να επισπειρίνουν τα θετικά και αρνητικά σε όλες τις κινήσεις απαγκιστρωμένοι από τις ιδεολογικές αγκυλώσεις και προκαταλήψεις που εμποδίζουν την καρποφορία των αγώνων.

Μερικοί αναγνώστες δυσανασχετούν όταν διατυπώνονται απόψεις που δεν συντονίζονται με τις δικές τους και αξιώνουν συμμόρφωση προς δεξιές ή αριστερές αξιολογήσεις.

Η στάση αυτή αντιβαίνει στην ελευθερία της έκφρασης που είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη και υπηρετεί το γενικότερο συμφέρον. Περιπτό να τονιστεί ότι η λογοκρισία είναι κατάλοιπο σκοτεινών εποχών. Το ζητούμενο σε κάθε άρθρο - κείμενο είναι η ευπρέπεια, η αλήθεια, ο σεβασμός στην ιστορία και η τήρηση των κανόνων της ελληνικής γλώσσας. Από την ακριτική και πολύπαθη περιοχή της Ηπείρου, το περιοδικό "Κόνιτσα" αγωνίζεται να γίνουν τα οράματα πράξη, χρειάζεται συμπαράσταση και στήριξη με κάθε τρόπο και κάθε μέσο απ' όλους τους πατριώτες.

Χρίστος Απ. Ζάνης

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΑΝ ΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ ΤΟΥ 1821

Τιμώντας την επέτειο της Παλιγγενεσίας δημοσιεύουμε τα παρακάτω κείμενα.

(Από το βιβλίο “Η επανάσταση του 1821” σελ. 142, ΔΗΜ. ΦΩΤΙΑΔΗ)

Η λόγια διαφώτιση

Δὲν μπορεῖ νὰ ύπάρξει ἐπανάσταση χωρὶς διαφώτιση. Τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789 προηγήθηκαν οἱ ἔγκυκλοπαιδιστές: ὁ Βολταῖρος, ὁ ντ’ Άλαμπέρ, ὁ Ντιντερό, ὁ Μοντεσκιέ, ὁ Μπουλανζέ, ὁ Ντυκλό, ὁ Ρουσώ καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μακρόχρονη στάθηκε ἡ περίοδος τοῦ ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ, ποὺ ὀδήγησε στὴν Ἐπανάσταση τοῦ Είκοσιένα. Ἀρχίζει τὸ 1536 μὲ τὸν Νικόλαο Σοφιανὸ γιὰ νὰ κορυφωθεῖ, στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰώνα, μὲ τὸν Ἄδαμαντιο Κοραή, τὸν Ρήγα Βελεστινλή καὶ τὴν «Ἐλληνικὴ Νομαρχία».

Ο Ε. Παπανοῦτσος στὴ «Νεοελληνικὴ φιλοσοφία» του κάνει τούτη δῶ τὴ βασικὰ σωστὴ παρατήρηση: «Οἱ ιστορικοὶ συμφωνοῦν ὅτι μετὰ τὸ 1261, μὲ τὸν ἀναγκαστικὸ περιορισμὸ τῆς αὐτοκρατορίας στὰ καθαρῶς ἑλληνικὰ ἐδάφη της, Βυζάντιο καὶ Ἐλλάδα συμπίπτουν. Ἐκεῖ γύρω στὴν ἄλωση οἱ κορυφαῖοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ Βυζαντίου ἔχουν συνείδηση ἐντελῶς ἑλληνική. Ὁμως, ὅπως μέσα στὸ Βυζάντιο γεννιέται (ώς γλώσσα, ώς αἴσθημα, ώς πνευματικὸς προσανατολισμὸς) ὁ Νέος Ἐλληνισμός, ἔτσι γιὰ πολὺν καιρό, ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάρρευση τῆς αὐτοκρατορίας, μέσα στὸν Νέο Ελληνισμὸ συνεχίζει τὴ ζωή του τὸ Βυζάντιο [...]. Γιὰ τοῦτο, στὴν περίπτωση τουλάχιστο τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ, τοὺς δύο πρίν, ὅπως καὶ τοὺς δύο μετὰ τὴν ἄλωση αἰῶνες θὰ τοὺς προσγράψομε στὸ Βυζάντιο: ἀπολήξεις εἶναι οἱ πρῶτοι, καὶ οἱ δεύτεροι ἐπιβιώσεις τοῦ βυζαντινοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος προσανατολισμοῦ, τῆς βυζαντινῆς ἀντίληψης καὶ ἔρευνας τῶν προβλημάτων. Εἰδικὰ μάλιστα οἱ δύο τελευταῖοι αἰῶνες, ὁ 15ος καὶ ὁ 16ος, μικρὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἀπὸ τὴν ἄποψη

ποὺ ἐδῶ ἐξετάζεται. Γιατὶ ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος οἱ ἐκλεκτότεροι ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος, καὶ πρὸν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση, μεταναστεύουν στὴ δυτικὴ Εὐρώπη καὶ χάνονται γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, γιὰ τὴ γραμματεία καὶ τὴν παιδεία του· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος σκοτάδι ἀπαιδευσίας πλακώνει τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ σκλαβωμένο Ἔθνος καὶ ἡ πνευματική του παραγωγὴ εἶναι ὅχι ἀξιόλογη».

Ἡ κατάχτηση τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ὁπισθοδρόμησή του σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς. Οἱ πρῶτες μορφὲς καπιταλισμοῦ καὶ ἀνόδου τῆς ἀστικῆς τάξης τσακίζονται. Τὴ βυζαντινὴ φεουδαρχία τὴ διαδέχεται ὁ ἀνελέητος τουρκικὸς στρατιωτικὸς τιμαριωτισμός. Οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν καθιέρωση μιᾶς παιδείας μὲ βάση τ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ οὐμανιστικὰ κείμενα συντρίβονται. Ἡ παιδεία, ὀλοκληρωτικὸ σχεδὸν προνόμιο τοῦ ἀμόρφωτου κλήρου, περιορίζεται στὴ Φυλλάδα, τὸ Ὁχτωήχι, τὸ Ψαλτήρι καὶ τὸν Ἀπόστολο. Μὰ καὶ στὴ διδασκαλία στὶς ἀνώτερες σχολὲς ποὺ ἀνοίγουν εἴτε ἀμέσως εἴτε μετὰ τὴν ἄλωση, ὅπως ἡ Πατριαρχική, καὶ ἀργότερα τοῦ Ἐπιφανίου στὰ Γιάννενα (1648), τοῦ Γκιούμα, στὰ Γιάννενα κι αὐτή, ἡ Ἡγεμονικὴ Σχολὴ τῆς Μολδαβίας καὶ ἡ Σχολὴ τῆς Πάτμου, κατέχονταν ἀπὸ στεῖρο λογιατατισμό. Ἀπόβλεπαν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὸ πῶς θὰ δημιουργοῦσαν ἀνώτερα στελέχη τοῦ κλήρου.

Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ βασιλεύει ἡ βυζαντινοεκκλησιαστικὴ παράδοση: «τὸ φεουδαρχικὸ θεοκρατικὸ πνεῦμα καὶ ὁ ἀττικισμός», ὅπως γράφει ὁ παιδαγωγὸς Κ. Σωτηρίου.

Κι ὅμως μέσα σὲ τούτους τοὺς μαύρους κι ἄραχλους αἰῶνες φανερώθηκε τὸ πρῶτο γλυκοχάραμα τῆς ζωντανῆς νεοελληνικῆς σκέψης ποὺ -ἀλίμονο!- ἀκόμη ἀγωνίζεται νὰ λευτερώσει τὸν τόπο ἀπὸ τὰ πνευματικὰ σκοτάδια.

Οι πρόδρομοι

Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ πάρσιμο τῆς Πόλης καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ πολλοὶ λόγιοι ἔφυγαν γιὰ τὴ Δύση. Πιὸ ξακουστοὶ ἀνάμεσα σ' αυτοὺς ξεχώριζαν ὁ Μανουὴλ καὶ ὁ Ἰωάννης Χρυσολωράς, ὁ Θεόδωρος Γαζῆς, ὁ Γεώργιος Τραπεζούντιος, ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ὁ Δημ. Χαλκοκονδύλης, ὁ Βησσαρίων. Ὄλοι τους ὅμως δὲν ἀνήκουν στὸν ἑλληνικὸ παρὰ στὸν εὐρωπαϊκὸ διαφωτισμό. Μὲ τὶς γνώσεις τους πάνω στὰ μεγάλα ἀνθρωπιστικὰ κείμενα τῆς ἀρχαιότητας βοήθησαν τὴν πιὸ γλήγορη καρποφορία τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης.

Πρόδρομο τοῦ διαφωτισμοῦ μας μποροῦμε νὰ ξεχωρίσουμε τὸν Νικόλαο Σοφιανό, ποὺ γεννήθηκε στὰ τέλη τοῦ 15ου αἰώνα στὴν Κέρκυρα. Τὸ 1515 πῆγε στὴ Ρώμη, ὅπου σπούδασε φιλολογία, μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομία. Ἐπειτα περιόδεψε δυὸ φορὲς τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ βρεῖ παλιὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα στὰ μοναστήρια. Λένε πὼς σὲ τοῦτα τὰ ταξίδια του σύναξε ἵσαμε 200 κώδικες.

Τὸ πνευματικὸ κατάντημα ποὺ εἶχε πέσει ὁ τόπος τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Βασάνισε τὸ νοῦ του καὶ σκέφτηκε πὼς ὁ μόνος τρόπος ποὺ ἀπόμενε νὰ διορθωθεῖ κάπως τὸ κακὸ ἥταν νὰ βγοῦν βιβλία σὲ γλώσσα κατανοητὴ στὸ λαό. «Καὶ ὅλοι», γράφει, «ἀπὸ μιὰ γνώμη ἥσαν ὅτι, ἀν ἥθελαν διαβάσει καὶ νὰ γροικήσουν τὰ βιβλία, ὅπου ἀφῆκαν ἐκεῖνοι οἱ παλαιοὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, εὔκολα ἥθελε διορθωθῆ ἡ ἀπαιδευσία ὅπου πλεονάζει εἰς τοὺς πολλούς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐγώ, μὲ γνώμη καὶ παρακίνηση τῶν εἰρημένων ἑλλογίμων ἀνδρῶν, ἀπὸ ὅσο δύναμαι, θεοῦ ὁδηγοῦντος, νὰ μεταγλωττίσω καὶ νὰ πεζεύσω ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ εἶναι χρήσιμα καὶ ωφέλιμα εἰς τὸ νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ νὰ ἀναπτερυγιάσῃ ἀπὸ τὴν τόση ἀπαιδευσίᾳ τὸ ἐλεεινὸ γένος». Μεταφράζει λοιπὸν στὴ δημοτικὴ γλώσσα καὶ ἐκδίδει τὸ 1544 τὸ «Περὶ παίδων ἀγωγῆς» τοῦ Πλούταρχου.

Στάθηκε, μ' ἄλλα λόγια, ὁ συνειδητὸς πρόδρομος τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Καὶ πρῶτος αὐτὸς ξεχώρισε τὴν ἀποφασιστικὴ γιὰ τὸ ἔθνος μας ἀλήθεια, πὼς ἔπειρε νὰ δοθοῦν στὴ γλώσσα ποὺ καταλάβαινε ὁ λαὸς τ' ἀθάνατα ἔργα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σκέψης. Πιστεύει πὼς μαθητεύοντας τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος κύρια στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη θὰ μποροῦσε νὰ ἐλπίσει σ' ἕνα καινούργιο ἀνέβασμα. «Ἐξαίρει», γράφει ὁ Δημαράς, «τὴν σχέση τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μὲ τοὺς ἀρχαίους καὶ τονίζει πόσο ψηλὰ θὰ μπορέσουν νὰ φθάσουν οἱ ἀπόγονοι ἂν μελετήσουν μὲ προσοχὴ τὰ ἔργα τῶν παλαιῶν».

Άδαμάντιος Κοραής

Hα χρειαζόταν βέβαια ἔνα ὄλόκληρο βιβλίο γιὰ νὰ παρουσιάσουμε τὸ ἔργο καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Κοραῆ στὸ διαφωτισμό. Θὰ περιοριστοῦμε λοιπόν, ἀναγκαστικά, σὲ μιὰ σύντομη σκιαγράφησή του, δίνοντας κάποια ἰδέα τῆς τεράστιας κι ἀποφασιστικῆς προσφορᾶς του. Ό Διαμαντῆς ἢ Άδαμάντιος Κοραῆς γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1748. Ό πατέρας του ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἰωάννη, καταγόταν ἀπὸ τὴ Χίο. Ἡξερε λιγοστὰ γράμματα καὶ ἥτανε πραματευτής. Εἶχε μαγαζὶ στὸ περίφημο Μπεζεστένι τῆς Σμύρνης καὶ πούλαγε μεταξωτά. Ἡ μητέρα του, ἡ Θωμαὴ Ρύσιου, ἥτανε Σμυρνιὰ καὶ, πράμα σπάνιο γιὰ γυναίκα ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἥξερε ἀρκετὰ γράμματα.

Γιὰ πρῶτο δάσκαλο ὁ Κοραῆς πέτυχε τὸν καλόγερο Ἱερόθεο Δενδρινό, ποὺ τὸν θυμᾶται μ' ἀποτροπιασμό. Στὴν Αὐτοβιογραφία του λέει γι' αὐτόν: «Ο διδάσκαλος καὶ τὸ σχολεῖον ὡμοίαζαν ὅλους τοὺς ἀλλοῦ διδασκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἥγουν ἔδιδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχὴν συνωδευμένην μὲ ραβδισμὸν πλουσιοπάροχον. Τόσον ἄφθονα ἐξυλοκοπούμεθα, ὥστε ὁ ἀδελφός μου, μὴ ὑποφέρων πλέον, παραιτήθη τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μας».

Τὸ «πλουσιοπάροχο» ὅμως ξύλο τοῦ δάσκαλου δὲ στάθηκε ἵκανὸ νὰ κόψει καὶ τὴ δική του ἐπιθυμία γιὰ μάθηση, ὅπως κατεχόταν ἀπὸ ἄσβεστη δίψα νὰ μορφωθεῖ. Ἀφοῦ ξεμπέρδεψε ἀπ' αὐτὸν εἶχε τὴν τύχη νὰ βρεῖ προστάτη τὸν προτεστάντη παπὰ Βερνάρδο Κέουν (Bernard Keun), ποὺ τὸν καθοδηγεῖ πῶς πραγματικὰ νὰ μορφωθεῖ. Ό Κοραῆς δὲν θὰ τὸν ξεχάσει ποτέ. Θὰ μιλᾶ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ πάντα μ' εὐγνωμοσύνη γι' αὐτόν. Καὶ κάποτε θὰ πεῖ πώς ὃν ξέρει κάτι εἴτε τοῦ τὸ ἔμαθε αὐτὸς ἢ τοῦ ἔδειξε τὸν τρόπο νὰ τὸ μάθει.

Ο Κοραῆς δυὸ ἀχώριστους συντρόφους θὰ ἔχει ὡς τὸ τέλος, τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀσθενικὴ κράση του. «Ἀπὸ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας», γράφει, «ἥρχισα νὰ πτύω αἷμα καὶ τὸ ἔπτυσα ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ». Ὅταν συνέφερε κάπως, οἱ δικοί του, παρὰ τὴν ἐπιθυμία ποὺ εἶχε νὰ σπουδάσει, ἀποφασίζουν νὰ τὸν κάνουν ἔμπορο στέλνοντάς τον, τὸ 1771, ἀντιπρόσωπο στὸ Ἀμστερνταμ τῆς Ὁλλανδίας τῆς συνεταιριστικῆς φίρμας

ποὺ εἶχε ὁ πατέρας του μὲ τὸν Εὐσταθίου Θωμᾶ. Ἀντὶς ὅμως νὰ καταπιαστεῖ μὲ τὸ ἐμπόριο, ὁ νοῦς κι ὁ λογισμός του εἶναι πῶς νὰ μορφωθεῖ. Παίρνει τέσσερεις δασκάλους· φιλοσοφία, μαθηματικὰ καὶ ἔνες γλῶσσες ἀπὸ τὴ μιά, κιθάρα καὶ σπαθὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μαζί του δουλεύει στὴν ἴδια ἐμπορικὴ φίρμα κι ὁ Σταμάτης Πέτρου. Ἀπελπισμένος ἀπὸ τὰ φερσίματα τοῦ Κοραῆ γράφει, στὴ Σμύρνη: «Ἐτοῦτος γιὰ νεγκότζιο δὲν εἶναι· ἥτον καλὸς νὰ τὸν ἔστελναν νὰ σπουδάσει τὴν ἰατρικήν».

Ἐπειτα ἀπὸ ἑφτὰ χρόνια, τὸ 1778, ὁ Κοραῆς, ἀποτυχημένος ἐμπόρος, ξαναγυρίζει στὴ Σμύρνη. Μένει τέσσερα χρόνια ἔχοντας πάλι συμπαραστάτη τὸν Keun. Ἐπιτέλους ὁ μεγάλος του πόθος γίνεται πραγματικότητα· τὸ 1782 φεύγει γιὰ τὸ Μονπελιè τῆς Γαλλίας νὰ σπουδάσει γιατρός. Ὁχι μονάχα δὲ θὰ ξαναγυρίσει ποτὲ πιὰ στὴν πατρίδα του, μὰ θὰ κάτσει στὴ Γαλλία ώς τὸ θάνατό του,

Τὸ 1787 τελειώνει τὶς ἰατρικὲς σπουδές του, κι ἔπειτα πάει στὸ Παρίσι «εἰς τὰς νέας Ἀθήνας» καθὼς τ' ὄνομάζει, ὅπου θὰ μείνει 45 χρόνια.

Ο Κοραῆς στέκεται, ἀναμφισβήτητα, μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ὄλοκληρωμένες πνευματικὲς μορφὲς τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου. Ἡ ἀπέραντη μάθησή του, ὁ ἀνθρωπισμός του, ἡ δημοκρατικότητά του τὸν τοποθετοῦν στὴν κορυφὴ τοῦ διαφωτισμοῦ τόσο στὰ ἅμεσα πρὶν ἀπὸ τὸ Είκοσιένα χρόνια, ὅσο καὶ σ' ὅλο τὸ πολύχρονο διάστημα ποὺ κράτησε ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ λευτεριά μας.

Σωστὴ βέβαια εἶναι ἡ διαπίστωση τοῦ Δημαρᾶ πῶς «ὁ Κοραῆς δὲν εἶναι ἐπαναστάτης, καὶ ἡ σκέψη του δὲν εἶναι ἐπαναστατική· εἶναι ἐξελικτικός, προοδευτικός». Τόσο στὸ γλωσσικὸ ὅσο καὶ στὶς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς πεποιθήσεις του θ' ἀκολουθήσει αὐτὸ ποὺ ὁ ἴδιος θὰ ὄνομάσει «μέσην ὁδόν». Ἡ τέτοια ὅμως τοποθέτησή του δὲ θὰ τὸν ἐμποδίσει νὰ χτυπήσει ἀνοιχτὰ καὶ μὲ βιαιότητα τὴν ἀνάξια μερίδα τοῦ κλήρου καὶ τὸν σκοταδισμὸ καὶ νὰ παροτρύνει τοὺς Ἑλληνες, μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ μαχητικότητα, στὸν ἀγώνα τοὺς γιὰ λευτεριά. Βοήθησε τὸ ἔθνος, στὶς πιὸ κρίσιμες ὥρες του, νὰ ὠριμάσει πνευματικά.

‘Ο Κοραής καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση

Ζωντανὰ καὶ δραματικὰ στέκονται ἵσαμε σήμερα τὰ γράμματα ποὺ ἀπὸ τὸ Παρίσι γράφει ὁ Κοραής στὸ φίλο του στὴ Σμύρνη Δημήτριο Λῶτο, πρωτοψάλτη τῆς μητρόπολης. Στὴν ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Λώτου γίνηκε ὄνομα κι ἔτσι πιὰ κι ἐμεῖς θὰ τὸν ἀναφέρουμε σὰν Πρωτοψάλτη. Πρὶν περάσει μήτε κὰν χρόνος ποὺ ὁ Κοραής ἔφτασε στὸ Παρίσι ξέσπασε ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1789. Στὰ γράμματά του λοιπὸν αὐτὰ μᾶς περιγράφει τὰ περιστατικά της ὅπως τὰ ἔζησε μέρα μὲ τὴ μέρα καὶ ὥρα μὲ τὴν ὥρα. Εἶναι φανερὸ πὼς ζεῖ μιὰ ἀναπάντεχη ἐμπειρία καὶ τὶς πιὸ συγκλονιστικὲς ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς του. Βλέπει ἔνα λαό, ποὺ τὸν νόμιζε καλόγνωμο, ἐλαφρό, ἥμερο, νὰ ξεσηκώνεται θύελλα ἐνάντια στὴν καταπίεση, στὴν ἀδικία, στὴν τυραννία. Βλέπει ἔνα θρόνο, ποὺ λογαριαζόταν ἀκλόνητος, καθὼς καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸν κλῆρο ποὺ τὸν περιτριγυρίζουν, νὰ σωριάζουνται ώσὰν τραπουλόχαρτα. Βλέπει τὸ γαλλικὸ ἔθνος νὰ ὀρθώνεται ἀντικρὺ σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τὴ νικᾶ. Τὰ πρωτόφαντα τοῦτα περιστατικὰ ἔχουν, βέβαια, ἄμεση ἐπίδραση πάνω του. Τὸν ώριμάζουν πνευματικὰ καὶ ψυχικά. Τὸν προσανατολίζουν πρὸς νέους σκοπούς. Ὁπως ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση στάθηκε τέκνο τῆς διαφώτισης τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν, ὅμοια καὶ τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος, γιὰ νὰ σπάσει τὶς ἀλυσίδες τῆς σκλαβιᾶς, χρειάζεται νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς ἀμάθειας. Θὰ παρατήσει λοιπὸν ὁ Κοραής τὴν ἰατρικὴ καὶ θ' ἀφιερώσει τὸν ἑαυτό τοῦ στὸ διαφωτισμό. Αὐτοδίδαχτος φιλόλογος, θὰ διαπρέψει καὶ μὲ τὶς ἐκδόσεις του ἀρχαίων κειμένων θ' ἀποχτήσει διεθνῆ προβολή.

Εύθυμα και σοβαρά

1. Μνημάτα και διδάγματα του Ρήγα Βελεστινλή μέσα από τα έργα του

Στα πλαίσια του εορτασμού των 200 χρόνων από την απελευθέρωση του γένους από το Τουρκικό συγό, θα αναφέρουμε μερικά Μνημάτα και διδάγματα του Ρήγα Βελεστινλή (Ρήγας Φεραίος). Τα παίρνω από βιβλία του γνωστού και φίλου μου Παιδιάτρου και διδάκτορα Ιστορίας της Ιατρικής, Δημήτρη Καραμπερόπουλου, που κατάγεται από το Βελεστίνο και είναι πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας μελέτης των έργων του Ρήγα Βελεστινλή. Η Εταιρεία έχει επανεκδόσει τα έργα του Ρήγα ολοκληρωμένα, με ευρετήρια και σχόλια, ενώ προσφέρονται ακόμη και σε ψηφιακή μορφή από το 2007. Διοργανώνει και συνέδρια, ομιλίες κ.λπ.

«Ο Ρήγας πρώτα απ' όλα ήθελε να εμψυχώσει τους σκλαβωμένους, να ενισχύσει το ηθικό τους, για να αρπάξουν τα όπλα και να επαναστατήσουν. Γνώριζε καλά πως χωρίς υψηλό ηθικό οι σκλαβωμένοι δεν επαναστατούν. Με το Θούριό του όμως θα το πετύχαινε. Παράλληλα ήθελε να ενισχύσει την ιστορική συνείδηση των σκλαβωμένων, την αυτογνωσία τους. Για το σκοπό αυτό

εξέδωσε το «Νέο Ανάχαρσι», στον οποίο τονίζει την αρχαία δόξα των προγόνων, «Τα Ολύμπια», όπου μνημονεύει τα Ολυμπιακά αγωνίσματα, προσφέροντας επιπλέον και μια σημαντική πληροφορία, πως τα Ολυμπιακά αγωνίσματα διατηρούνταν στην εποχή του στη Θεσσαλία και σε όλη την Ελλάδα, επισημαίνοντας έμμεσα την διαχρονικότητα του Ελληνισμού. Παρόμοια για να ενισχύσει την αυτοσυνειδησία των σκλαβωμένων, συνέδεσε το σύγχρονό του Ελληνισμό με εκείνον της αρχαίας Ελλάδας, με τους ένδοξους προγόνους, με τα νομίσματα, με τις επιπεδογραφίες των αρχαίων περίφημων τόπων και γεγονότων της «Χάρτας της Ελλάδος». Παράλληλα ο Ρήγας θέλησε να ενδυναμώσει το φρόνημα των σκλαβωμένων προσφέροντας σαν πρότυπο αγωνιστικότητας και αποφασιστικότητας τον Μέγα Αλέξανδρο, εκδίδοντας την εικόνα του με σχετικό κείμενο για τα ανδραγάθηματά του. Επίσης βιβλίο με επιστημονικά θέματα όπως το «Φυσικής απάνθισμα», που αποδίδει τα επιστημονικά θέματα σε απλή και κατανοητή γλώσσα, για να μπορούν οι αναγνώστες να καταλαβαίνουν τα κείμενα και μ' αυτό τον

τρόπο και τις επιστημονικές γνώσεις να καταπολεμήσει τις προλήψεις και δεισιδαιμονίες κ.λπ.»

Αναφέρω μερικά μνημάτα και διδάγματα του Ρήγα. Σε κάποια κάνω μερικά σχόλια με τη σημερινή πραγματικότητα.

a) Η επιστημονική γνώση να προσφέρεται στο λαό με απλή γλώσσα.

Το είδαμε αυτό στην πράξη με το βιβλίο Φυσικής που έγραψε ο ίδιος. Σήμερα πολλές φορές τα επιστημονικά θέματα μεταδίδονται σε ακατάληπτη γλώσσα και ο μέσος άνθρωπος δεν ενημερώνεται. Παράδειγμα, τι είναι λοίμωξη, πως λειτουργούν τα εμβόλια κ.λπ.

b) Ο καθένας να κάνει αυτό που μπορεί και να μη μεμψιμοιρεί (γκρινιάζει).

γ) Να τιμούμε τη γενέτειρα και να αναδεικνύουμε τα ιστορικά στοιχεία της.

δ) Ανεξαρτησία της γνώμης, κριτική των απόψεων των άλλων και αποφυγή του πιθκισμού.

Με τα έργα του ο Ρήγας μας δίνει το σημαντικό Μήνυμα-δίδαγμα, να έχουμε την ανεξαρτησία της γνώμης μας, να κρίνουμε τις απόψεις των άλλων και να μην πιθκίζουμε, όπως δυστυχώς κάνει σε πολλά ο Νεοέλληνας. Παράδειγμα: στο «Φυσικής απάνθισμα», επισημαίνει ένα λάθος του Βολταίρου, ο οποίος

έγραφε ότι δεν υπάρχουν παλίρροιες στη Μεσόγειο. Επίσης καταφέρεται εναντίον του Γερμανού φιλοσόφου Παύλου εκείνα τα χρόνια είχε γράψει επικριτικά σχόλια για τους Έλληνες, καθώς και για την ωραιότητα των Τεμπών κ.λπ.

ε) Μελέτη και γνώση των αρχαίων Ελληνικών.

Σημαντική θέση του Ρήγα, που και σήμερα θα πρέπει να έχει εφαρμογή. Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, για να μπορούν να μελετούν τα κείμενα των προγόνων. Δυστυχώς η παγκοσμιοποίηση έχει άλλη γνώμη.

σ) «Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή».

z) Διαχρονικότητα και ενότητα του Ελληνισμού.

η) Η γνώση του ιστορικού παρελθόντος και της πνευματικής κληρονομιάς συμβάλλει στην αυτογνωσία και αυτοσυνειδοσία.

Στη «Χάρτα» ο Ρήγας κάνει ιστορική αναδρομή στην αρχαία Ελλάδα, στο Βυζάντιο κ.λπ. Σήμερα οι Νεοέλληνες τι γνωρίζουμε απ' αυτά;

θ) Καθαρισμός του λεξιλογίου από τις ξένες λέξεις.

Τι συμβαίνει σήμερα στη χώρα μας σε πολλά επίπεδα;

ι) Πρότυπα να είναι οι πρόγονοι, οι προπάτορες οι ήρωες.

Ο νέος άνθρωπος έχει ανάγκη από πρότυπα. Σε μια εποχή που όλοι υμνούσαν το Ναπολέοντα Βοναπάρτη ως ελευθερωτή των λαών, ο Ρήγας δεν γράφει ούτε ένα στίχο, ούτε μια λέξη για τον δοξασμένο της εποχής του στρατόπλατη, όπως έκαναν άλλοι Έλληνες λόγιοι (Κοραής, Περραιβός, Μαρτελάος κ.λπ.). Είπαμε ότι την εποχή αυτή ο Ρήγας τυπώνει την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τον προσφέρει στους σκλαβωμένους ως πρότυπο ανδρείας και αποφασιστικότητας. Σήμερα οι Νεοέλληνες έχουμε σαν πρότυπα ποδοσφαιριστές, μπασκετμπολίστες, ηθοποιούς, πολιτικούς κ.λπ.

ια) «Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Βλέποντας την κατάσταση της σκλαβιάς στην οποία είχαν περιέλθει τόσα χρόνια οι Έλληνες, όπου δεν όριζαν τον εαυτόν τους, τις οικογένειές τους, τα υποστατικά τους, αλλά ήταν έρμαια της κάθε διάθεσης του κατακτητή, ο Ρήγας στο «Θούριό» του αναφωνεί το απαράμιλλο: πως είναι προτιμότερο να ζήσει κανείς έστω και μια ώρα ελεύθερη ζωή και να γευτεί όλα τα αγαθά της ελευθερίας, παρά να ζήσει σαράντα χρόνια της

ζωής του στη σκλαβιά. Σήμερα όλοι μας λίγο πολύ είμαστε «σκλαβωμένοι» από χιλιάδες άχροντα και ανότα πράγματα.

ιβ) «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά».

ιγ) «Η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά».

Στο «Θούριο» διακηρύσσει πως χωρίς νόμους και συγκεκριμένη διοίκηση υπάρχει αναρχία, η οποία είναι μορφή σκλαβιάς και παρομοιάζεται τότε η ζωή της κοινωνίας με εκείνη των θηρίων. Το ζούμε στις μέρες μας από τη δράση αναρχικών και «μπαχαλάκηδων» στους δρόμους, τα Πανεπιστήμια κ.λπ.

Γράφει: «Οι Νόμοι να είναι ο πρώτος και μόνος οδηγός, και της πατρίδος ένας να γένη αρχηγός, γιατί και η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά να ζούμε σα θηρία, είναι η πλιό σκληρή φωτιά».

ιδ) Συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και αντίσταση στις αυθαιρεσίες της εξουσίας.

ιε) Ο Ελληνισμός στηρίζεται στη δύναμη του πνεύματος, ο βαρβαρισμός στην υλική δύναμη.

ισ) Με τις δυνάμεις των σκλαβωμένων αποκτιέται η ελευθερία, δεν δωρίζεται από τους ξένους.

Σημαντικό δίδαγμα που βγαίνει από τα έργα του Ρήγα. Μελετώντας τα Επα-

ναστατικά κείμενά του, τον «Θούριο», τον «Ύμνο Πατριωτικό», τη «Νέα Πολιτική διοίκηση», το Σύνταγμά του, διαπιστώνει κανείς ότι ο Ρήγας δεν απευθύνει έκκληση για βοήθεια στις ξένες δυνάμεις για την απόκτηση της ελευθερίας. Πρωτόγνωρη τακτική. Μέχρι τότε οι σκλαβωμένοι Έλληνες στις αυλές του Πάπα και των χριστιανών αυτοκρατόρων Ανατολής και Δύσης κατέφευγαν για βοήθεια εναντίον του τυράννου κατακτητή. Γνώριζε ο Ρήγας πως οι ξένες δυνάμεις, που θα έρχονταν για βοήθεια, τα συμφέροντά τους θα προσπαθούσαν να εξυπηρετήσουν. Τόχουμε δει πολλές φορές αυτό σαν Έθνος. Στη Μικρασιατική καταστροφή το είδαμε ξεκάθαρα. Σήμερα περιμένουμε βοήθεια από τους Αμερικάνους, Γάλλους, Γερμανούς, Ισραηλινούς κ.λπ. Είναι σίγουρο όταν θα γίνει η «στραβή» θα μας αφήσουν μόνους.

ιθ) Η Διοίκηση να προστατεύει τους πολίτες από τους δανειστές-τοκογλύφους.

Στο 35ο άρθρο των «Δικαίων του Ανθρώπου», ο Ρήγας προσθέτει δικό του κείμενο σχετικά με τις καταχρήσεις στα δάνεια και τους τόκους, δείχνοντας και μ' αυτό τον τρόπο την ευρύτητα του πνεύματός του και στα οικονομικά θέματα. Θέλει να προστατεύσει τους πολί-

τες από τους τοκογλύφους. Αν κάνουμε αναγωγή στην εποχή μας και σε εθνικό επίπεδο, είδαμε τι πάθαμε με τα μνημόνια από τους «Ευρωπαίους φίλους μας» δανειστές. Την πρώτη ευθύνη βέβαια την φέρουν οι πολιτικοί μας και τα κόμματά τους, που δανείζονταν αβέρτα για να διατηρούνται στην εξουσία, να εξυπηρετούν φίλους κ.λπ. Και όπως επιβεβαίωσε και ο πρών Πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα στα απομνημονεύματά του, το κριτήριο της πολιτικής των δανειστών μας έναντι της Ελλάδας ήταν η διάσωση των Γαλλικών και Γερμανικών τραπεζών.

ιθ) Η συνεργασία των λαών του Βαλκανικού χώρου είναι προς όφελός τους.

Η ενότητα των λαών του Βαλκανικού χώρου κατά την οθωμανική κυριαρχία επιτυγχάνονταν με την απολυταρχική εξουσία του σουλτάνου και των κατά τόπους εκπροσώπων του. Ο Ρήγας ήθελε το Ελληνικό κράτος που θα δημιουργούνταν μετά τη νίκη επί των οθωμανικών στρατευμάτων, να ήταν αποτέλεσμα της συνειδητής απόφασης των λαών, γνωρίζοντας ότι η δύναμη βρίσκεται εν τη ενώσει. Η συνεργασία των λαών θα ήταν για το συμφέρον τους. Γι' αυτό και στο 34ο άρθρο των «Δικαίων του Ανθρώπου», τονίζει τη συνεργασία των λαών. Χαρακτηριστικά λέει (σε ελεύθερη

έκφραση): «Δεν μπορεί ποτέ κανένας να πει ότι η τάδε περιοχή τώρα πολεμείται, δεν με μέλει, γιατί εγώ ησυχάζω στην δική μου περιοχή. Αλλά εγώ πολεμούμαι, όταν η τάδε περιοχή πάσχει, ως μέρος του όλου όπου είμαι. Ο Βούλγαρος πρέπει να κινείται, όταν πάσχει ο Έλληνας. Και ο Έλληνας όταν πάσχει εκείνος. Και αμφότεροι για τον Αλβανόν και Βλάχον». Πριν κάμποσα χρόνια κάποιοι ονειρεύονταν το «ορθόδοξο τόξο» στον Βαλκανικό χώρο, με την συνεργασία και της ομόδοξης Ρωσίας. Σήμερα στα Βαλκάνια «αλωνίζουν» οι Αμερικάνοι (δώσαμε και το όνομα Μακεδονία στους Σκοπιανούς για να μας αφέσουν ήσυχους, να κάνουν βάσεις οι Αμερικάνοι, να μπουν στην Ε.Ε. κ.λπ.). Επίσης «αλωνίζουν» οι Γερμανοί, οι Τούρκοι και οι Κινέζοι. Πότε θα βάλουμε μυαλό; Άγνωστο.

2. Από τη ζωή και τη δράση του Κολοκοτρώνη

Γράφει ο Γεώργιος Τερτσέτης:

a) Ένας Τούρκος είπε κάποτε στον Κολοκοτρώνη: «Κρίμας οπού δεν είσαι Τούρκος μέγας αφέντης θα γίνοσουν».

«Αν γένω Τούρκος θα με σουνούτεψουν; (Θα μου κάνουν περιπομή;)».

«Βέβαια».

«Εμάς όταν μας βαφτίζουν, μας κόβουν από τα μαλλιά της κεφαλής μας τρίχες και τις βάζουν στο εικόνισμα του Χριστού. Αν γένω Τούρκος, στον άλλο κόσμο θα με τραβούν ο Χριστός από τα μαλλιά και Μωάμεθ από την... και ούτε που το βάζει ο νους μου να βρεθώ ο δύστυχος σε τόσο δύσκολη θέση».

β) Στη πολιορκία της Τριπολίτσας ένας αξιωματικός του (ο Φωτάκος ο υπασπιστής του) του λέγει φοβισμένος, του έδειχνε και το μέρος, ότι βλέπει στράτευμα αραδιασμένο, τι στράτευμα είναι, ύποπτο, τάχα φιλέλληνες τακτικοί ή Τούρκοι;

Τηράει καλά ο στρατηγός, έπειτα λέγει του αξιωματικού:

«Όρνια είναι, βρε όρνιο αφού εφιλεύτηκαν τον Χατζή Κουλελέ αναπαύονται αραδιασμένα, ως είναι το συνήθειό τους, να τον χωνεύσουν».

Μαρίνος Σπηλιόπουλος

”Εγραψαν γιὰ τὸν Ρήγα...

«Ο Θούριος -γράφει ὁ Βρανούσης- δὲν εἶναι τὸ πολεμικὸ ἐμβατήριο τῆς μάχης. Εἶναι μιὰ ἐπαναστατικὴ προκήρυξη, σάλπισμα ξεσηκωμοῦ καὶ προσκλητήριο δυνάμεων, κυρίως ὅμως ἀπελευθερωτικὸ πρόγραμμα καὶ πολιτικὴ κατήχηση. Οὐσιαστικά, δὲν κηρύχνει, ἀλλὰ προεξαγγέλλει μιὰ ἐπανάσταση. ”Ερχεται νὰ καταδείξῃ τὴν ἀνάγκη τοῦ Ξεσηκωμοῦ καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἔξέγερση. Ἀναπτύσσει ἔνα ἀπελευθερωτικὸ σχέδιο καὶ παρουσιάζει ἔνα πολιτικὸ πρόγραμμα. ”Ερχεται νὰ κατηχήσῃ, νὰ προσελκύσῃ, ὁπαδούς, νὰ προετοιμάσῃ τὰ πνεύματα. Γράφτηκε σὲ στίχους βέβαια καὶ τραγουδιέται, κ' ἔτσι διαδίδεται εύκολώτερα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ἀπηχεῖ βαθύτερα στὶς καρδιές, ὑποβάλλει, ἐμπνέει καὶ συναρπάζει. Μιλάει τὴ θερμὴ γλῶσσα τῶν ἀληθινῶν ἔργων καὶ μεταρσιώνεται κάπου κάπου σὲ λυρικὲς ἔξαρσεις μεγαλείου καὶ πάθους. Στὴ βάση του ὅμως δὲν παύει νὰ εἶναι μιὰ προκήρυξη ποὺ ξετυλίγει ἔνα πρόγραμμα, ἔνα ἔργο πολιτικοῦ διαφωτισμοῦ κ' ἐπαναστατικῆς κατήχησης. Φυσιολογικὴ προέκταση ὅλου τοῦ ἄλλου ἔργου τοῦ Ρήγα κι' ἀποκορύφωμα τῆς ἔθνεγερτικῆς του προσπάθειας. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ ὀργάνωση τῶν δυνάμεων καὶ ἡ ἔνοπλη ἔξέγερση...» («Ρήγας», σ. 60).

Ο Ρήγας στὸ «έγερτήριό» του ἀφήνει καθαρὰ νὰ ἐκδηλωθοῦνε οἱ σκοποὶ του καὶ τὰ μεγαλοφάνταστα σχέδιά του. Μέσα στοὺς ἄτεχνους στίχους του φανερώνει πολὺ καλὰ τὶς ἰδέες του καὶ τοὺς σκοπούς του:

«Βούλγαροι κι' Ἄρβανίτες, Ἄρμένιοι καὶ Ρωμιοί
Ἄραπηδες καὶ ἄσπροι μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμη
γιὰ τὴν ἐλευθερία νὰ ζώσουμε σπαθί
νὰ σφάξουμε τοὺς λύκους ποὺ τὸ ζυγὸν βαστοῦν
καὶ Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους
σκληρὰ τοὺς τυραννοῦν.

(Από την ιστορία Δ. Φωτιάδη)
(Επιμέλεια) Σ.Τ.

Ήρωες και μάρτυρες

του Χάρη Αθανασιάδη

Οι περισσότεροι Ελληνες «θυμόμαστε» την Επανάσταση του '21 ως μια σειρά ηρωικών ή μαρτυρικών αφηγήσεων: Ο Κολοκοτρώνης στα Δερβενάκια, ο Διάκος στην Αλαμάνα, ο Παπαφλέσσας στο Μανιάκι κ.λπ. Οι αφηγήσεις αυτές δομήθηκαν ήδη από τον 19ο αιώνα με υλικά που αντλήθηκαν από τις δύο τότε διαθέσιμες δεξαμενές: την παραδοσιακή καταξιωμένη της θρησκείας και τη νεωτερική ανερχόμενη του έθνους. Κατόπιν, με τις επαναλήψεις τους στη σχολική ιστορία και τις χρήσεις τους στη δημόσια ιστορία, οι αφηγήσεις παγιώθηκαν και συγκρότησαν μοτίβα που πότισαν τον πυρήνα της εθνικής μας ταυτότητας.

Ας πάρουμε το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα: τον Διάκο στην Αλαμάνα. Ευθύς εξαρχής, οι πρώτοι ιστορικοί της Επανάστασης (ο Πουκεβίλ, ο Τρικούπης, ο Γερβίνος, ο Περραιβός κ.λπ.) είδαν την Αλαμάνα ως μετωνυμία των Θερμοπυλών και τον Διάκο ως νέο Λεωνίδα. Στις αφηγήσεις τους τόνιζαν διαρκώς τις ομοιότητες: Ο Διάκος με ελάχιστα παλικάρια τόλμησε ν' αντισταθεί στους «αμέτρητους Ασιανούς», «Ανατολίτες» ή «Χαλδούπηδες», στους Τούρκους δηλαδή που ήρθαν απρόσκλητοι από τα βάθη της Ανατολής, όπως οι Πέρσες εισβολείς στην αρχαιότητα. Όπως οι Τριακόσιοι αντέστησαν έως εσχάτων τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι, ο Διάκος και τα παλικάρια του επέλεξαν «αντί της άτιμης φυγής τον έν-

δοξο θάνατο» δέσμιοι του όρκου τους στο έθνος. «Μόνος ο Διάκος και ολίγοι» των οπαδών του, μιμούμενοι το παράδειγμά του, ησθάνθησαν ότι εκεί απέθανεν ο Λεωνίδας» έγραφε ο Σπυρίδων Τρικούπης στα 1853, ενώ τα παλαιά σχολικά εγχειρίδια ήθελαν τον Διάκο να εμψυχώνει τα παλικάρια επικαλούμενος τους ένδοξους προγόνους: «Ας μη φύγωμε παιδιά* από κει μας βλέπουν οι 300 Σπαρτιάτες, ας μη τους ντροπιάσωμε». Ο Διάκος και τα παλικάρια του εμφανίζονται ως εάν να είχαν πλήρη συνείδηση της αρχαίας, βαριάς κληρονομιάς: Πολεμάνε ανδρεία σαν Έλληνες και πεθαίνουν σαν Γραικοί - ως μέλη δηλαδή μιας συλλογικής οντότητας που τους υπερβαίνει και ορίζει τις επιλογές τους. Το τραγούδι του Διάκου (το οποίο δημοσίευσε ο Φοριέλ στο Παρίσι ήδη το 1825 και το οποίο αξιοποίησαν ως πηγή οι ιστοριογράφοι) ήταν ίσως το πρώτο δημοτικό τραγούδι που μιλάει με λανθάνοντα έστω τρόπο τη νεωτερική τότε γλώσσα του έθνους.

Ο «αϊτός της Ρούμελης» αγωνίζεται ωστόου το σπαθί του σπάζει και πιάνεται ζωντανός. Οι λαϊκοί ζωγράφοι (ο Θεόφιλος, ο Σπαθάρης, η Μαγγιώρου, ο Μποστ) απεικονίζουν τη σύλληψη παραλλάσσοντας, καθένας με το ύφος του, μια παλαιά λιθογραφία του 1840. Σε όλες τις παραλλαγές ο Διάκος κρατάει ακόμα στο χέρι του το σπασμένο σπαθί. Αυτή η σκηνή σμιλεύτηκε στο γύ-

ρισμα του αιώνα σε ξύλινα φουρνόφτυαρα, σε ασημένιες παλάσκες, σε πορσελάνινα πιάτα, σε είδη καθημερινής χρήσης. Αγαπήθηκε πολύ, ίσως διότι στέκεται στο μεταίχμιο: στην κορύφωση του αγώνα, στην αρχή του μαρτυρίου. Εκεί που τελειώνει ο Λεωνίδας και αναδύεται ο Χριστός. Ως Χριστό - επαναστάτη είδε τον Διάκο και ο Φώτης Κόντογλου στη μνημειώδη τοιχογραφία του στο Δημαρχείο Αθηνών.

Στο σημείο αυτό η αφήγηση αλλάζει ρότα: η αρχαιότητα υποχωρεί μπροστά στη θρησκευτική παράδοση, οι ιστοριογράφοι δίνουν προβάδισμα στους καλλιτέχνες. Ο Διάκος οδηγείται δέσμιος στον Ομέρ Βρυώνη, ο οποίος τον πιέζει να αλλαξο- πιστήσει, κατά πως περίπου ο Πόντιος Πιλάτος ζητεί από το Ιησού να αποδεχτεί πως δεν είναι ο βασιλεύς των Ιουδαίων. Στον ρόλο των Φαρισαίων ο Χαλίμπενς, ο τοπάρχης της Λαμίας, που επιμένει να θανατωθεί ο Διάκος διότι εναντιώθηκε στο «δοθλέτι», στο κράτος.

Ο Βρυώνης νίπτει τας χείρας του και ο Διάκος ανεβαίνει τον Γολγοθά κουβαλώντας ο ίδιος τον πάσσαλο, τον δικό του σταυρό του μαρτυρίου. Το σουβλί στήνεται ολόρθιο, όπως ο σταυρός* ο διαβόντος ανασκολοπισμός είναι τα δικά του καρφιά. Όπως ο Χριστός, έτσι κι ο Διάκος κατακλύζεται από το συναίσθημα: «Για δες καιρό που διάλεξε ο Χάρος να με πάρει»* είναι το δικό του «Ηλί, Ηλί λαμά σαβαχθανί». Ο Διάκος γεννήθηκε το 1788 και πέθανε το 1821. Όπως κι ο Χριστός, έμεινε για πάντα 33 χρονών. Μένει τελικώς η ανάληψη, η αποθέωσή του. Θα απεικονίσει θαυμα-

στά ο Κωνσταντίνος Παρθένης έναν αιώνα αργότερα, το 1931: Σ' ένα ονειρικό, υπερβατικό τοπίο, ο Διάκος με ιερατική περιβολή αναλήπτεται εν δόξη στους ουρανούς, έχοντας θεμελιώσει την απολύτρωση του έθνους με το επί της γης έργο του.

Ο Διάκος στην Αλαμάνα αποτυπώθηκε στη συλλογική μας μνήμη ταυτόχρονα σαν Λεωνίδας και Χριστός, σαν ήρωας και μάρτυρας. Η Αλαμάνα ήταν ταυτόχρονα Θερμοπύλες και Γολγοθάς, τόπος αντίστασης και τόπος μαρτυρίου. Παρόμοια ο Παπαφλέσσας στο Μανιάκι και ο Μπότσαρης στο Μεσολόγγι. Άρα, σε μια πρώτη αναγωγή, οι αγωνιστές του '21 μπορούσαν να ιδωθούν ως Έλληνες (απόγονοι και ισάξιοι των αρχαίων) που διεκδικούν μαχητικά την εθνική τους ελευθερία και ως χριστιανοί (ομόδοξοι των Ευρωπαίων) που θυσιάζονται για τη χριστιανική τους πίστη. Άρα, σε μια τελευταία μεγάλη αναγωγή, η Ελλάδα της Επανάστασης ήταν μια Ελλάδα ταυτόχρονα του ελληνισμού και της χριστιανοσύνης, της αρχαιότητας και της χριστιανικής παράδοσης. Στη δόμηση αυτών των μοτίβων η υψηλή διανόηση συναντήθηκε και συγχωνεύτηκε με τη λαϊκή κουλτούρα δίχως τις συνήθεις αναταράξεις μιας τέτοιας συνάντησης. Ανάμεσά τους, γέφυρες και αμφίδρομοι διαμεσολαβητές οι δάσκαλοι και τα σχολεία.

Ο κ. Χάρης Αθανασιάδης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, διευθυντής του μεταπυχιακού προγράμματος «Δημόσια Ιστορία» του ΕΑΠ.

Φρήντριχ Χαΐτερλιν (1770-1843)

Ο Φιλέλλην

Του ΗΛΙΑ ΑΝΔΡΕΟΥ

OΜέγιστος των Ρομαντικών ποιητής Φ. Χαΐτερλιν δεν επισκέφθηκε ποτέ την Ελλάδα. Την γνώρισε κυρίως από τους Ελληνικούς μύθους και από τα έργα των μεγάλων τραγικών ποιητών και φιλοσόφων τους οποίους μελετούσε από την παιδική του ηλικία. Στην πρώϊμη νεότητά του δεν έπαψε να μεταφράζει τους Τραγικούς. Αισχύλο, Σοφοκλή, Ευριπίδη. Ήλθε σε επαφή με το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα μέσα από τα έργα του Ομήρου, του Ησιόδου, του Πινδάρου, του Πλάτωνα και Αριστοτέλη. Δεν παρέλειπε να προσφεύγει στην Καινή Διαθήκη και ιδιαιτέρως στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο. Συμβουλεύονταν συχνά τις ταξιδιωτικές περιγραφές της εποχής του, όπως «Τα Ταξίδια στη Μικρά Ασία και στην Ελλάδα» του Ρίτσαρντ Τσάντελ (1776) και τα «Ταξίδια στην Ελλάδα» του Κόμη Γκόφιερ (1780).

Η αγάπη του προς τον κόσμο της Αρχαίας Ελλάδας δεν είχε και πολλή σχέση με τον νεοκλασσικισμό της εποχής του. Τουναντίον πόνο του προκαλούσε η καταστροφή του αρχαίου κόσμου, μια καταστροφή που ισοδυναμούσε για τον ίδιο με βεβήλωση της ΙΕΡΟΤΗΤΑΣ του

θεϊκού και της ΩΡΑΙΟΤΗΤΑΣ στην κορύφωσή τους που δυστυχώς έκτοτε δεν έζησε η ανθρωπότητα μια αναβίωσή τους ή επανεμφάνιση.

Το «Αρχιπέλαγος» είναι ένας Ύμνος όχι μόνον για το Αιγαίο Πέλαγος με τα νησιά του αλλά παράλληλα ένας ύμνος προς τον αρμονικό ρυθμό συνύπαρξης Φύσης και Ανθρώπων.

Γράφτηκε το θέρος του 1800 και είναι το μεγαλύτερο σε έκταση ποίημα σε ολόκληρο το ποιητικό έργο με 299 στίχους των 18-22 συλλαβών. Όπως αντιλαμβάνεσαι αγαπητέ Αναγνώστη η καθ' ολοκληρίαν παράθεση του Αρχιπελάγους θα χρειάζονταν δέκα ολόκληρες σελίδες οπότε θα παραθέσω επιλεγμένες και κατανοητές ενότητες αν και τούτο είναι αντιποιητικό διότι όπως λέγει και ο μεταφραστής του έργου Θανάσης Λάμπρου η ανάβαση στο ποιητικό έργο του Φρήντριχ Χαΐτερλιν είναι κοπιαστική γιατί ο αναγνώστης οφείλει να προχωρά βήμα-βήμα αποκρυπτογραφώντας και αποκωδικοποιώντας τον δύσκολο και απαιτητικό λόγο του.

Πριν κάνουμε κάποια σχόλια ας απολαύσουμε το ποιητικό κείμενο:

Στίχοι 12-17

Τὰ νησιά σου τ' ἀνθισμένα, δὲν χάθηκε κανένα.

Στέκει ἀκόμα ἡ Κρήτη κι ἡ Σαλαμίνα πρασινίζει καὶ δάφνες τὴ σκιάζουν πολλὲς

Κι ἀπ' ἄχτιδες ἀνθιζει φῶς ὀλόγυρα, καὶ τὴν ὥρα ποὺ χαράζει
Ἐνθεη σηκώνει τὴν κεφαλή της ἡ Δῆλος, καὶ ἡ Τῆνος καὶ ἡ Χίος
Πορφυροὺς ἔχουν καρποὺς ἀρκετοὺς κι ἀπὸ λόφους μεθυσμένους
Τὸ ποτὸ τῆς Κύπρου ἀναβλύζει καὶ στὴν Καλαβρία ἀπὸ ψηλὰ
χύνονται

Στίχοι 63-69

Πὲς ἡ Ἀθήνα ποῦ πῆγε; Μήπως πάνω ἀπ' τὶς τεφροδόχους αὐτῶν
Ποὺ σὲ δόξασαν, ἡ πόλη σου, ἡ πλέον ἀγαπημένη, στὶς ιερὲς
ἀμμουδιές.

Λυπημένε θεέ! ὀλότελα μέσα στὴ στάχτη βούλιαξε.

Ἡ μήπως ἔνα σημάδι της μένει ἀκόμα ὥστε ὅταν περάσει ἀπὸ κεῖ
Ναυτικὸς μὲ τ' ὄνομά της νὰ τὴν καλέσει καὶ νὰ τὴ θυμηθεῖ;
Δὲν ύψωνονταν ἄλλοτε οἱ κολόνες ἐκεῖ καὶ δὲν ἄστραφταν πάνω
Ψηλὰ στὴ στέγη τῆς Ἀκρόπολης ὡς πέρα μακριὰ οἱ μορφὲς τῶν

Στίχοι 87-96

Ο ἐχθρὸς τοῦ πνεύματος, ὁ Πέρσης, ποὺ χῶρες ἔξουσιάζει πολλὲς.
Χρόνια τώρα μαζεύει τῶν δούλων του τὸ πλῆθος καὶ ὅπλα πολλὰ
Τὴν Ἑλληνικὴ καταφρονώντας γῆ καὶ τὰ λίγα νησιά της
Ποὺ παιχνίδι φαίνονται στὸν Δυνάστη κι ἀκόμα σὰν ὄνειρο ἦταν
Γι' αὐτὸν ὁ ἐνωμένος λαὸς ποὺ εἶναι μὲ τὸ πνεῦμα τῶν θεῶν
ὅπλισμένος.

Κι εὔκολα βγῆκε ἀπ' τὰ χείλη του ὁ λόγος καὶ γοργά, σὰν τῶν
βουνῶν

Τὸ φοβερὸ φλεγόμενο ποτάμι ὅταν ἀπ' τὴν Αἴτνα ποὺ βράζει
ἀπλώνεται

Πόλεις θάβοντας καὶ κήπους ἀνθισμένους μέσα στὸ πορφυρὸ τὸ
ρεῦμα

Οσο νὰ δροσιστεῖ ὁ φλογισμένος ποταμὸς στὴν ίερὴ τὴ θάλασσα.

Ἐτσι τώρα ὁ Βασιλιὰς κατακαίει καὶ τὶς πόλεις ἐρημώνει.

Στίχοι 105-110

Άλλά στὴς Σαλαμίνας τὶς ἀκτές, ω ἡ μέρα ἐκείνη στὴς
Σαλαμίνας τὶς ἀκτές!

Όταν οἱ Ἀθηναῖς, οἱ παρθένες, ἔστεκαν κι ἔλεγαν πώς ἔφτασε τὸ τέλος

Κι οἱ μητέρες ἔστεκαν ἐκεῖ ἡσυχάζοντας στὴν ἀγκαλιὰ τὸν γιὸ ποὺ σώθηκε.

Όταν ἐκεῖνοι ποὺ ὅλη τὴν ὥρα ἔστηναν αὐτὶ ἀπ' τὰ βάθη ἄκουσαν τὴ φωνὴ τοῦ Ποσειδώνα.

Ν' ἀνεβαίνει προλέγοντας τὴ σωτηρία κι οἱ θεοὶ τ' οὐρανοῦ κοίταζαν
Τὶς ἀκτὲς ποὺ τρέμουνε καὶ σειοῦνται, ζυγιάζοντας καὶ κρίνοντας

Στίχοι 275-280

Ἄνοιξῃ στὴν Ἑλλάδα πολυτίμητη. Όταν τὸ φθινόπωρο ἔρχεται ἐδῶ.
Κι ὅταν ώριμάστε πιὰ ἐσεῖς πνεύματα τοῦ πανάρχαιου κόσμου!

Γυρίστε πάλι καὶ ἰδέστε! εἶναι κοντὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου!

Ἡ γιορτὴ θὰ σᾶς κρατήσει ζωντανές, ἐσᾶς, ἐσᾶς μέρες
περασμένες!

Κι ό λαός, στρέφοντας τὰ μάτια του κατὰ τὴν Ἑλλάδα, κλαίει

Κι εὐχαριστώντας γαληνεύει μὲ τὴ θύμηση ἡ ἀγέρωχη ἡμέρα τοῦ

Στίχοι 282-288

Ἐσεῖς, κήποι τῆς Ἰωνίας! κι ἐσεῖς ποὺ πρασινίζετε στὰ ἐρείπια τῆς
Ἀθήνας.

Ωραῖοι ἐσεῖς! κρύψτε τὴ λύπη σας στὴ μέρα ποὺ σᾶς βλέπει!

Δάση ἀπὸ δάφνες ἐσεῖς, μὲ φύλλωμα αἰώνιο στεφανῶστε τοὺς
λόφους ὁλόγυρα.

Ποὺ κρύβουν τοὺς νεκρούς, στὸν Μαραθώνα ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἔφηβοι

Ἐπεσαν νικώντας, ἄχ! κι ἐκεῖ στῆς Χαιρώνειας τὰ μέρη ἀκόμα.

Ὀπου οἱ τελευταῖοι Ἀθηναῖοι ἔτρεξαν γρήγορα μὲ τὶς λόγχες
βαμμένες στὸ αἷμα

Γιὰ νὰ μὴν ἔρθει ἡ μέρα τῆς ντροπῆς, ἐκεῖ, ἐκεῖ μέσα στὰ βουνὰ

Τα σχόλια του Μεταφραστή στον στίχο 63 και 87 έως 96 κρίνω πως είναι αρκούντως εύστοχα και τα παραθέτω στην δική σας κρίση:

καὶ οἱ ἄνθρωποι ζοῦν μιὰ θεϊκή, πλήρη ζωὴ ὅταν μπορέσουν νὰ κλείσουν τὸ θεϊκὸ στοιχεῖο, ποὺ εἶναι παντοῦ, ὅπως τὸ φῶς, στὴν καρδιά τους. Οἱ θεοὶ ἔχουν ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώπους γιατὶ μόνοι τους δὲν αἰσθάνονται τίποτε. Πρόκειται γιὰ κοινὸ τόπο στὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ παράδοση. Βλ., λόγου χάριν, Εὔριπίδου Ἰππόλυτος, στ. 7 κ.έ.: «ἔνεστι γὰρ δὴ κὰν θεῶν γένει τόδε· /τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο».

Στ. 63: «Πές, ή Ἀθήνα ποῦ πῆγε;»! Τὸ ἴδιο ἐρώτημα θέτει ἔνας σπουδαῖος Ἑλληνας ἀρχιτέκτονας ἀπηχώντας τὸ πνεῦμα τοῦ Χαιλντερλιν: «Ἡ γῆ τούτη κείτεται τώρα ως τὸ πρὶν ὅμορφο σῶμα ἐνὸς θεϊκοῦ πλάσματος ὃπου κατατρώγει τὶς σάρκες του ἡ ἀρρώστια. Κι ἂν εἶχε μιλιά -κι ἔχει, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀκοῦμε- θὰ’ λεγε: Δείλαιοι καὶ ἀμαθεῖς καὶ βάρβαροι, τί κάνετε; τί ἀφανίζετε; Δὲν ξέρετε ὅτι εἴμαι ἡ μητέρα κι ἡ τροφός, τὸ λίκνο, ἡ κοιτίδα, ἡ μήτρα τῆς περασμένης δόξας καὶ τῆς μελλούμενης; Μάταια θαυμάζετε τὰ μνημεῖα ποὺ ἔστησαν κάποτε τὰ παιδιά μου. Δὲν ξέρετε πῶς εἶναι σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου, καὶ πῶς ὅταν ἡ Μορφή μου ἀφανισθεῖ, ἡ δικιά τους θὰ χάσει τὸ νόημά της; Τί ἐκάνατε τὴν Ἐλευσίνα; Τί ἐκάνατε τὸν Ἰλισὸ καὶ τὸν Κηφισό, τὰ δυὸ ἀγιάσματά μου; Ἐβάλατε μέσα τους τοὺς ὑπονόμους σας, ἐρίξατε τὰ νερὰ τῶν ἐργοστασίων σας. Δὲν βλέπω πιὰ βωμοὺς τῶν θεῶν ἐπάνω εἰς τὰ ὅρη μου καὶ τοὺς λόφους, πάρεξ τὰ γραφεῖα καὶ τὶς μηχανὲς τῶν Ἐταιρειῶν σας. Ἐκεῖνοι ἥταν σημάδι λατρείας, σὲ σᾶς δὲν ἀπόμεινε παρ’ ἡ κατώτερη μορφὴ τῆς σχέσης μὲ τὴ Φύση, ἡ ἐκμετάλλευση» (βλ. Δημήτρη Πικιώνη, Κείμενα, ΜΙΕΤ, Ἀθήνα 1987, σελ. 131 κ.έ.).

Στ. 87 κ.έ.: Ἡ ἰσχὺς τῶν Περσῶν θεμελιώνεται στὴ βίᾳ τῶν ὅπλων καὶ στὰ πλήθη τῶν δούλων καὶ εἶναι ως ἐκ τούτου πρόσκαιρη καὶ ἀνίσχυρη κατὰ βάθος, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἰσχὺ τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ζοῦν σὲ ἀρμονία μὲ τὴ Φύση καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους, μὲ τὸ φρόνημα τῆς ἐλευθερίας νὰ τοὺς ἐμψυχώνει καὶ νὰ τοὺς ὁδηγεῖ στὴν ζωή. Ἀπὸ ἐδῶ, ἀπὸ τοὺς περσικοὺς πολέμους, ποὺ εἶναι μόνο ἡ ἀφορμὴ καὶ τὸ θεμέλιο τοῦ Ὅμηρου, ἔξακτινώνεται τὸ ποίημα σὲ ἄλλες εὐρύτερες περιοχές. Ἡ περσικὴ αὐτοκρατορία, ὅπως κάθε αὐτοκρατορία, βούλιαξε στὴ σκόνη, ἀλλὰ οἱ Πέρσες εἶναι ἀκόμα ἐδῶ μὲ ἄλλη, πιὸ ὕπουλη, ἀποκρουστική, βαρβαρικὴ μορφή, σπέρνοντας τὸν ὅλεθρο καὶ τὴν καταστροφή, ὁμνύοντας στὴ μεθοδικὴ-συστηματικὴ ἐργασία, στὴν ἀνταμοιβή, στὴν ὑλικὴ εὐημερία, ἀγνοώντας ἡ παραβλέποντας τὸ κυριότερο: τὴ θεϊκὴ ὑφὴ τοῦ κόσμου, τὶς δυνάμεις τῶν θεῶν ποὺ καθορίζουν τὰ πάντα. Τότε ἥταν ἡ προσπάθεια ὑποδούλωσης ἐνὸς ἐλεύθερου λαοῦ, σήμερα εἶναι ὁ βιασμὸς καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς φύσης, εἶναι ἡ προσπάθεια ὑποταγῆς τῆς φύσης στὴν κερδαλοφροσύνη, στὸν χρηματισμὸ καὶ τὴ χρηματοθηρία, ποὺ ἀφανίζουν ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ ὄλοκληρη τὴ γῆ (βλ. τὸ τμῆμα τοῦ Ὅμηρου: «Σὰν μέσα στὸν Ἄδη κατοικεῖ τὸ γένος μας, χωρὶς τίποτα θεϊκό/Πάνω στὴ δουλειά του ὁ καθένας εἶναι καρφωμένος...»).

Η ταπεινή μου αυτή εργασία αποτελεί κατάθεση ψυχής στους Αγωνιστές του 1821 οι οποίοι μας δώροσαν την παντοτινή ελευθερία.

Πολλές φορές διερωτώμαι πώς το Γένος των Ελλήνων ύστερα από τετρακόσια χρόνια υποτέλειας σε άξεστο και απολίτιστο δυνάστη αναγεννήθηκε εκ

της τέφρας ως ο Φοίνικας.

Προσωπικά πιστεύω πως στον ξεσκωμό συνετέλεσαν δύο τινά.

Κατ' αρχάς το Αρχαίο-Ελληνικό Κλέος ήταν πάντα επίκαιρο στην Ευρώπη. Άρδευσε τις ρίζες του Διαφωτισμού ο οποίος με την σειρά σκόρπισε τα νέφοταν προκαταλήψεων, των πρακτικών καταδυνάστευσης των λαών, των αντιδραστικών αντιλήψεων της Ιερής Συμμαχίας η οποία ήταν αντιμέτωπη σε κάθε προσπάθεια των λαών να αποτινάξουν εντόπιους και αλλοεθνείς δυνάστες. Το Γένος αφουγκράζονταν όλα αυτά που συνέβαιναν στην Εσπερία.

Το δεύτερο που συνηγορεί στο θαύμα της Παλιγγενεσίας είναι ότι οι σκλάβοι διατήρησαν στις συνειδήσεις τους την έννοια του Γένους. Σε αυτό συνετέλεσε τα μέγιστα η Εκκλησία. Η Οκτώνοχος, το αλφαριθμητικό των Ελληνόπουλων, τυπώνονταν κατά χιλιάδες στα Ελληνικά τυπογραφεία της Βενετίας.

Πολλές φορές αδυνατώ να αιπιολογήσω τον εγχώριο αντιδυτικισμό ή τον αντιευρωπαϊσμό των ημερών μας, όταν το σύνολο του πνευματικού κόσμου της δύσης και σαφώς η Ευρώπη μας συμπαραστάθηκε στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821. Είναι απίθανον Ευρωπαίος στοχαστής να μην κάνει μνεία του Σωκράτη, του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα, των τραγικών ποιητών και τόσων άλλων. Λοιπόν ας μην είμαστε αγνώμονες. Τις περισσότερες φορές τα παθήματά μας προέκυψαν από δικά μας λάθη. Η Επανάσταση του 1821 εξαιτίας

των αντιπαλοτήτων των οπλαρχηγών από πυρκαγιά είχε καταντήσει ένα κλαράκι να σιγοκαίει, οπότε συνέβη το ιστορικό γεγονός της ναυμαχίας του Ναυαρίνου και έτσι γίναμε Έθνος-Κράτος.

Στη σύγχρονη ιστορία δικών μας λάθών έχουμε το παράδειγμα της Μαρτυρικής Κύπρου, οι φιλοδοξίες του Μακάριου, οι θερμοκέφαλοι Απριλιανοί, ο ρομαντικός πατριωτισμός του προέδρου Τάσου Παπαδόπουλου έφεραν την υπόθεση της Κύπρου στη σημερινή κατάσταση όπου η Τουρκία εκβιάζει ως μόνη λύση την δημιουργία δύο κρατών ώστε στο απότερο μέλλον να προσαρτήσει το τουρκοκυπριακό.

Πες η Αθήνα πού πήγε! Θρηνεί και διερωτάται ο ποιητής, πού πήγε η υπέρλαμπρη πόλη του Περικλή. Μπορεί να χάθηκε η δόξα των αρχαίων ναών πλην όμως πρέπει να είμαστε ευτυχείς που διεσώθηκαν η διδασκαλία του Σωκράτη, η σκέψη του Πλάτωνα και Αριστοτέλη, οι στοχασμοί των τραγικών ποιητών και τόσων άλλων αστείρευτες πηγές του ατομικού και συλλογικού μας βίου.

Συμπληρώθηκαν 200 χρόνια από τον ξεσκωμό του Γένους. Το τίμιο αίμα και τα ιερά οστά των αγωνιστών μας ζητούν να είμαστε αγνοί και θερμοί φιλοπάτριδες. Αυτό σημαίνει θυσίες και αγώνες για την διαιώνιση και προκοπή του Έθνους που επί τετρακόσια χρόνια υπέστη τα πάνδεινα. Πλην όμως ο Θεός και οι Πρόγονοί του το επροίκισαν με μυριάδες δωρεές.

Ας τις Σεβαστούμε.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ, 1762-1839

Του Χαρίλαου Γ. Γκούτου

Έπι τουρκοκρατίας, στήν έδαφική περιοχή μιᾶς ἐπισκοπῆς ἡ ἀξιότητα ἡ ἡ ἀναξιότητα τοῦ ἐπισκόπου της ἐπηρέαζε σημαντικά τήν πνευματική καί κοινωνική ζωή της. Συνεπῶς, οἱ πληροφορίες γιά τίς ίκανότητες καί τίς ἐπωφελεῖς ἡ τίς ἐπιζήμιες δραστηριότητες τῶν ἐπισκόπων ἡ τῶν μητροπολιτῶν μιᾶς περιοχῆς εἶναι ἀπαραίτητες γιά τήν σωστή γνώση καί κατανόηση τῆς τοπικῆς ιστορίας. Στήν μελέτη ἐτούτη συστηματοποιοῦνται καί βελτιώνονται οἱ ἐλλιπεῖς καί ἐνίοτε ἀνακριβεῖς πληροφορίες τῆς μέχρι τώρα σχετικῆς πενιχρῆς βιβλιογραφίας γιά τούς 4 ιεράρχες πού ὑπηρέτησαν στήν ἐπισκοπή Βελλᾶς καί Κονίτσης κατά τά ἔτη 1762-1839.

1. Παΐσιος (1762-1788)

Σέ ἐνθύμηση πού ἔγραψε τό 1778 στήν μονή Στομίου, σημείωσε: «”Ημουν ἐκ τῆς Ὀσδίνης, γέννημα καί θρέμμα, υἱός τοῦ παπα Νικολάου, ἐγγονός Γεωργίου Μηλίτζη καί ἀνεψιός τῶν θείων ἀρχιερέων τοῦ Μεγάλου Τουρνόβου καί Κορίνθου...” Ἐχομεν ἀφοῦ ἀρχιερατεύσαμεν ἕως τήν σήμερον χρόνους δέκα ἔξ εἰς τήν ἐπαρχίαν»¹ (δηλαδή ἔγινα ἐπίσκοπός της τό 1762). Ἐπιγραφή γραμμένη τό 1774 στήν μονή Γκριμπόβου λέει: «ἐπισκοπεύοντος κιρίου κυρ Παΐσιου Βελλᾶς καί Κονίτζης ἐκ χωρίου Ὀσντίνας»². Τό 1730 ἡ ἄλλοτε ἀκμάζουσα Ὀσδίνα τῆς Θεσπρωτίας κακοποιήθηκε ἀπό μουσουλμάνους, οἱ δέ κάτοικοί της μετοίκησαν στήν Μακεδονία, στήν Θεσσαλία καί ἄλλοι. Ο θεῖος τοῦ Παΐσιου Καλλίνικος ἔγινε ἐπίσκοπος στό Μεγάλο Τούρνοβο τῆς Βουλγαρίας (1770-78)³.

Ο Παΐσιος χαρακτηρίσθηκε ως «λογιώτατος» σέ ἐπιγραφές πού γράφτηκαν στήν μονή τῆς Μόλιστας τό 1769 καί στήν μονή τῶν Σουδενῶν τό 1778⁴. Ἄλλες ἐπιγραφές πού τόν μνημονεύουν βρέθηκαν: στήν μονή Ἀβελ τῆς Βήσ-

1. Βλ. πρεσβ. Γ. Παΐσιος, εἰς Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1958 458 καί τ. 1967 454, Δ. Σάρρος, εἰς Ἡπειρ. Χρονικά, τ. 1937 144, Ἀγγ. Παπακώστας, εἰς ἐφημ. Καθημερινή τῆς 8.1.1948.

2. Δ. Καμαρούλιας, Τά μοναστήρια τῆς Ἡπείρου, 1996 610.

3. Σ. Μουσελίμης, Ἡ βυζαντινή Ὀσδίνα καί τά ἀρχαῖα αὐτῆς τείχη, 195 20, 22-23.

4. Βλ. π. Γ. Παΐσιος, εἰς Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1958 459 καί τ. 1967 453, Δ. Τσιάρα, εἰς Ἡπειρ. Χρονικά, τ. 2007 368.

σανης (1770), στήν μονή Βιτσικοῦ (1773), σέ ναό τῶν Κουρέντων (1777), σέ ναό τοῦ χωριοῦ Γκρισμπάνι τῆς Κόνιτσας (1778) καί σέ ναό τῆς Ἀραχωβίτσας (1778)⁵. Ὁ Ἀνθιμος Ἀλεξούδης ἔγραψε ὅτι τό 1789 ἦταν ἐπίσκοπος Βελλᾶς ὁ Θεοδόσιος, ἐνῶ ὁ Νικ. Μυστακίδης ἔγραψε ὅτι τό 1782 ἦταν ἐπίσκοπος ὁ Παΐσιος, κατά δέ τά ἔτη 1778-79 ἦταν ἐπίσκοπος ὁ Θεοδόσιος, ὁ ὥποιος «ηὗξησε τήν ἐκκλησίαν τῆς Πυρσόγιαννης»⁶. Ὄμως, ἡ ἐκκλησία αὐτή κτίσθηκε τό 1772⁷, δηλαδή ὅταν ἦταν ἐπίσκοπος ὁ Παΐσιος. Βάσει τῶν προεκτεθέντων, πιθανολογῶ ὅτι ἡ ποιμαντορία τοῦ Παΐσιου ἔληξε τό 1788 ἢ ἐνωρίτερα καί ὅτι αὐτός κατά τά ἔτη 1777 καί 1778 συναντήθηκε μέ τόν Κοσμά Αἰτωλό πού ἐπισκέφθηκε τότε τήν ἐπαρχία.

Ἄλλος ἦταν ὁ Παΐσιος ὁ Μικρός (1663-1741), ὁ ὥποιος καταγόταν ἀπό τήν Πετριώτισσα τῆς Θεσπρωτίας, δίδαξε ἐπί 15 ἔτη στήν σχολή τοῦ Βησσαρίωνα στά Γιάννενα ώς διάδοχός του, ἔγραψε πολλές μελέτες καί ἀρνήθηκε νά γίνει ἐπίσκοπος Βελλᾶς⁸. Ἐπίσης ἦταν ἄλλος ὁ Παΐσιος πού διετέλεσε μητροπολίτης Ἰωαννίνων κατά τά ἔτη 1773-78⁹.

2. Θεοδόσιος (1789-1818)

Διαδέχθηκε τόν Παΐσιο τό 1789 ἢ λίγα ἔτη ἐνωρίτερα. Καταγόταν «έκ νήσου Ἰωαννίνων» σύμφωνα μέ ἐνεπίγραφη πλάκα (1791) ἐντοιχισμένη στό ἐπισκοπικό μέγαρο Κόνιτσας.

Μνημονεύεται ως ἐπίσκοπος Βελλᾶς ἢ Βελλᾶς καί Κόνιτσας σέ ἐπιγραφές πού βρέθηκαν: α) στήν μονή Βελλᾶς, 1790, β) στό ἐπισκοπικό μέγαρο τῆς Κόνιτσας, 1791, γ) στον ἐνοριακό ναό τῆς Βήσσανης, 1791, δ) σέ εὐαγγέλιο τῆς μονῆς Στομίου, 1793, ε) στήν μονή Παλιουρῆς, 1796, στ) σέ ναό τῆς Βούρμπιανης, 1805, ζ) στόν ἐνοριακό ναό τῆς Ἀρτσίστας, 1806, η) στήν μονή Ἀγγελομάχου, 1810-12, θ) σέ ιεροδικαστική ἀπόφαση, 1811, ι) στόν ἐνοριακό

5. Βλ. α) Γ. Παΐσιος, ὁ.π., β) Καμαρούλιας, ὁ.π. 300, γ) Σ. Μπέττης, Κουρεντιακά, 1997 360, δ) Παΐσιος, ὁ.π., ε) Παΐσιος, ὁ.π. 458, 452.

6. Βλ. ἀντιστοίχως: α) Νεολόγος Κωνσαντινουπόλεως, φ. 4/16.5.1892, β) Νεολόγου Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις, τ. 1893-94 647, ἐφημ. Κόνιτσα τῆς 22.3.1915= Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1969 151.

7. Α. Πετρονώτης/Β. Παπαγεωργίου, Μαστόροι χτίστες ἀπό τά Μαστοροχώρια τῆς Κόνιτσας, 2008 184.

8. Π. Ἀραβαντινός, Βιογραφική συλλογή λογίων τῆς τουρκοκρατίας, 1960 152, Εὐλ. Κονρίλας, εἰς Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1954 567 ἐπ.

9. Μητροπολίτης Γερμανός, εἰς Ἡπειρ. Χρονικά, τ. 1937 69.

ναό τῶν Δολιανῶν, 1812, *ια*) σέ εἰκόνα τοῦ τέμπλου ναοῦ τῆς Βήσσανης, 1816, *ιβ*) σέ κωδωνοστάσιο τῆς Βήσσανης, 1817¹⁰.

Κατά τὸν Νικ. Μυστακίδη, ὅταν ὁ Θεοδόσιος ἀπουσίαζε, «διηγύθυναν τά τῆς Ἐπισκοπῆς ως τιτλοῦχοι μᾶλλον, ἀρχιερατικοί Ἐπίτροποι», ὁ Ἀνθίμος (1794), ὁ Χρύσανθος (1805) καὶ ὁ Παρθένιος (1812), ὁ δέ Ἀνθίμος ἦταν «ἀνήρ ἀγαθός καὶ πολύαθλος, εἰς βασάνους ἀναριθμήτους καὶ τυραννίας ὑπομείνας γενναίως παρά τῶν ὀθωμανῶν»¹¹.

Τό 1817 ὁ Ἀλή πασᾶς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀντίδρασης τοῦ μητροπολίτη Λαρίσης στὸν διορισμό ἐπισκόπου Σταγῶν, εὐνοούμενου τοῦ Ἀλῆ, ζήτησε ἀπό τὸ Πατριαρχεῖο καὶ πέτυχε νά ἀντικατασταθεῖ ὁ μητροπολίτης Λαρίσης ἀπό τὸν ἐπίσκοπο Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Θεοδόσιο. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1818 ὁ Θεοδόσιος ἐγκαταστάθηκε στὴν Λάρισα. Γιά νά μπορέσει νά δώσει τά ἀναγκαῖα πρός διορισμό του ως μητροπολίτη τέλη καὶ δῶρα (πεσκέσια), δανείσθηκε μεγάλα χρηματικά ποσά μέ ἐγγυητή τὸν Ἀλή. Ὁ Πατριάρχης παρακάλεσε τὸν Ἀλή (1818 Αὔγουστος) νά προστατεύσει ἔναντι τῶν δανειστῶν τὸν Θεοδόσιο (ώς ἀφοσιωμένο ἀνέκαθεν στὴν «αὐθεντική πρόνοια» τοῦ Ἀλῆ) μέχρι νά μπορέσει νά ἐξοφλήσει τά χρέη του. Ὁ Θεοδόσιος παρακάλεσε τὸν Ἀλή (1819 Ιούνιος) νά πείσει ἔναν δανειστή σαράφη νά παρατείνει τήν προθεσμία ἐξόφλησης 80.000 γροσίων ἐκ τοῦ χρέους του¹². Μετά τόν θάνατό του (1819 Όκτωβριος), ἔνα προσωπικό του χρέος 2.500 γρ. πρός συγγενή του, τό ὅποιο εἶχε δηλώσει ως χρέος τῆς ἐπισκοπῆς, τό ἐξόφλησε ὁ ἐπίσκοπος Βελλᾶς Ιωσήφ, ἀλλά τό Πατριαρχεῖο τό 1829 διέταξε νά ἐπιστρέψει ὁ ἐν λόγῳ συγγενής τά χρήματα τοῦ χρέους, ἔστω καὶ ἐξαναγκαστικά¹³.

3. Ιωσήφ (1818-23, 1824-39)

10. Βλ. *α*) Ἀλ. Κορακίδης, Ἡ Βελλά τῆς Ἡπείρου, 1996 191, *β*) Ἀν. Εύθυμίου, εἰς Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1957 628, *Γ*. Παΐσιος, εἰς Ἡπειρ. Ἐστία, τ. 1967 252, *γ*) αὐτόθι 457, *δ*) Σ. Στούπης, Πωγωνησιακά καὶ Βησσανιώτικα, τ. Α' 1962 167, *δ*) Παΐσιος, Ἡπ. Ἐστία, τ. 1956 562, *ε*) Καμαρούλιας, ὄ.π. 598, *στ*) Ἀν. Εύθυμίου, Ἡ Βούρμπιανη τῆς Ἡπείρου 316, *ζ*) Φ. Πέτσας/*Γ. Σαραλής*, Ἀρίστη και Δ. Ζαγόρι, 1982 159, *η*) Καμαρούλιας, ὄ.π. 608, *θ*) Π. Τζιόβας, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1981 579, *ι*) ὁ ἴδιος, Τά Δολιανά τῆς Ἡπείρου, 1955 54, *ια*) Στούπης, ὄ.π. 168, *ιβ*) αὐτόθι 169.

11. Βλ. Παΐσιος, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1969 151. Σέ συμβιβασμό τῶν χωριῶν Ἀρτσίστα καὶ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Ἀνθίμος (*Πέτσας/Σαραλής*, ὄ.π. 202).

12. Σ. Ζέγκος, Βιογραφία Πολυκάρπου τοῦ Δαρδαίου, 1927 37-45, Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ, τ. Β' 818, τ. Γ' 136, 107, 133, 270.

13. Κορακίδης, ὄ.π. 101, 113, 112.

Κόνιτσα

Καταγόταν ἀπό τήν Νάξο, ἡταν ἀνεψιός τοῦ μητροπολίτη Ἰωαννίνων (1799-1810) Γερμανού, συνεργάτη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, σπουδασε στήν Καπλάνειο σχολή μέ δάσκαλο τόν Ψαλίδα¹⁴.

Τήν 4.10.1824 ὁ Πατριάρχης τόν διέταξε νά καταβάλει στόν μητροπολίτη Ἰωαννίνων Γαβριήλ (1810-26) τό ποσό τῶν 15.000 γρ., τό ὅποιο ἔπρεπε νά τοῦ εἶχε δώσει λόγω τῆς ἐκλογῆς του ως ἐπισκόπου καί «ὅπερ ἐξέφυγεν ἡ Θεοφιλία σου, προστασία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῷ 1816, ἐπεμβάσει τοῦ ὅποίου εἰσεπήδησες εἰς τήν ἐπισκοπήν παροραθέντων ἀξιωτέρων»¹⁵. Στήν ἐπιστολή αὐτή σημειώθηκε ἐσφαλμένα τό ἔτος 1816 ἀντί τοῦ 1818, καθόσον μέχρι τό 1818 ἡταν ἐπίσκοπος Βελλᾶς ὁ Θεοδόσιος κατά τά προαναφερθέντα.

Μερικές ἀπό τίς πηγές πού βρῆκα νά μνημονεύουν τόν Ἰωσήφ ως ἐπίσκοπο Βελλᾶς ἢ Βελλᾶς καί Κονίτσης εἶναι οἱ ἔξῆς: α) ἐνθύμηση πού γράφτηκε σέ εὐαγγέλιο τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τῆς Κόνιτσας καί πού ἀναφέρει ὅτι τήν 31.1.1820 ὁ Ἰωσήφ ἔχειροτόνησε ιερέα ἐκεῖ, β) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 1.4.1822 σέ μονή τῶν Μετεώρων, γ) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 5.7.1822 σέ ναό τοῦ χωριοῦ Πληκάτι τῆς Κόνιτσας, δ) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 16.12.1883 (μᾶλλον 1823 ἢ 1833) σέ ἔξωκκλήσι τῆς Βήσσανης, ε) ἔγγραφο γραμμένο τήν 24.8.1824 στήν Πυρσόγιαννη, στ) ἐπιστολή τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ (1835) πού ἀναφέρει: φρόντισα νά ὑπαχθεῖ ἡ μονή Βελλᾶς στόν ἐπίσκοπό μας ὅταν ἡταν πασᾶς Ἰωαννίων ὁ Ὄμέρ Βρυώνης, δηλαδή κατά τά ἔτη 1822-24, ζ) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 1.1.1825 σέ ναό τοῦ χωριοῦ Ἰερομνήμη, η) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 3.7.1826 στήν μονή τῆς Κορτίνιτσας, θ) ἐπιστολή του γραμμένη τήν 4.6.1827 στά Γιάννενα, ι) ἐνθύμηση ἀναφερόμενη στήν θεμελίωση τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τῆς Κόνιτσας τό 1831, γραμμένη ἐκεῖ τό 1842, ια) ἔξι ἐπιστολές τοῦ Πατριάρχη μέ τίς ἔξῆς χρονολογίες: 24.9.1830, 9.10.1831, 30.3.1832, 7.5.1834, 21.4.1835, 21.12.1835, ιβ) ἐπιγραφή γραμμένη τήν 30.5.1833 στό καθολικό τῆς μονῆς Παλιουρῆς, ιγ) τρεῖς ἐπιστολές του γραμμένες οἱ δύο τήν 5.4.1834 στήν Κόνιτσα καί ἡ τρίτη τήν 15.8.1834 στήν Πόλη,

14. Αὐτόθι 110.

15. Αὐτόθι 111, *Μητροπολίτης Γερμανός*, εἰς Ἡπ. Χρονικά τ. 1937 29. Τό Πατριαρχεῖο τό 1829 ὅρισε ως ἔξαρχο τόν Νεόφυτο, διάκο τοῦ Ἰωσήφ καί μετέπειτα μητροπολίτη Ἀρτας, μέ τήν ἐντολή νά λάβει τίς 15.000 γρ. ἀπό τόν Ἰωσήφ καί νά τίς ἀποδώσει στόν Γαβριήλ, ἀλλά ὁ Νεόφυτος ἀδικοῦσε τόν Γαβριήλ, γι' αὐτό ἡ ἐντολή ἀνακλήθηκε μετά ἀπό λίγους μῆνες (*Κορακίδης*, δ.π. 112, 106).

ιδ) έπιγραφή γραμμένη τήν 1.3.1838 στό καθολικό τῆς μονῆς Σωσίνου¹⁶.

Κατά τά έκτιθέμενα παρακάτω στήν ένότητα 4, τό 1823 «έξώσθηκε» ό Ιωσήφ ἀπό τήν έπισκοπή Βελλᾶς καί διορίσθηκε ως έπίσκοπός της ό Λεόντιος, ἵσως ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1823 μέχρι τόν Ιούλιο τοῦ 1824, πιθανόν κατ' έπιθυμία τοῦ Ὄμέρ Βρυώνη πού ἦταν πασᾶς τῶν Ιωαννίνων ἀπό τό 1822 μέχρι τόν Νοέμβριο τοῦ 1824, ἐχθρός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί φίλος τοῦ Λεόντιου. Ο Ιωσήφ ἔγινε έπίσκοπος καί πάλι, ἀλλά ἀπό τό 1827 ἡ ἐνωρίτερα διέμενε στά Γιάννενα ἐγκαταλείποντας τήν έπισκοπή του ἐπειδή εἶχε ἐπαχθῆ χρέη (μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἐκεῖνα πού εἶχε ἀφίσει ό Θεοδόσιος), ἐνῷ τό Πατριαρχεῖο τό 1827 τοῦ εἶχε ἀναθέσει «νά ἐξοικονομήσῃ κανονικῶς τάς ί. μονάς Βελλᾶς καί Ιακώβου». Ο Λεόντιος, ἐκμεταλλευόμενος τήν ἀπουσία αὐτή, εἰσπήδησε αὐθαιρέτως στήν έπισκοπή, περίπου ἀπό τόν Αὔγουστο μέχρι τόν Δεκέμβριο τοῦ 1829.

Τό Πατριαρχεῖο τό 1830 διόρισε τόν Ιωσήφ ἐπιτηρητή τῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν Σωσίνου καί Λιτονιάβιστας (Απρίλιος) καί τοῦ ἀνέθεσε νά συμβάλλει «ώς νουνεχής καί εἰδήμων τῶν ἐπαρχιακῶν καί ἄλλων χρημάτων» στήν ἀνακάλυψη τῆς κρυμμένης περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος μητροπολίτη Ιωαννίνων Βενέδικτου (Αὔγουστος). Τό 1831 τοῦ ζήτησε νά ἀποδώσει τά εἰσοδήματα πού ἔλαβε ἀπό τό χωριό Λιτονιάβιστα. Τό 1832 τόν διόρισε πάλι ἐπιτηρητή τῶν μονῶν Σωσίνου καί Λιτονιάβιστας, ἐπειδή ἦταν «ἀρχιερεύς μέ φρόνησιν καί θεοσέβειαν καί μέ παιδείαν καί μάθησιν κεκοσμημένος καί μέ ζῆλον ύπέρ τῶν καλῶν ἔργων». Τόν Μάϊο τοῦ 1834 τόν ἐξέλεξε ἀρχιερέα τῆς συσταθείσας τότε μητρόπολης Βελλᾶς καί Πωγωνιανῆς, συναινούντων «τῶν ἐπαρχιωτῶν χριστιανῶν, εἰδότων τήν θεάρεστον καί εἱρηνικήν ποιμαντορίαν καί θεοφιλῆ πνευματικήν διοίκησίν του... ἀνδρός κοσμίου καί ἀρχιεροπρεποῦς, παιδεία τε κεκοσμημένου, ἐθάδος τῶν ἐκεῖσε ἥθῶν καί ἐθῶν, ζηλωτοῦ τῶν καλῶν»¹⁷.

Τόν Μάϊο τοῦ 1835 ό Ιωσήφ πῆγε στό Βουκουρέστι, κατ' ἐντολή τοῦ Πα-

16. Βλ. α) *Παΐσιος*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1967 457, β) *Χ. Σούλης*, εἰς Ἡπ. Χρονικά, τ. 1934 88, *Κορακίδης*, ὄ.π. 111, γ) *Παΐσιος*, ὄ.π., δ) *Στούπης*, ὄ.π. 172, ε) *Εύρ. Σούρλας*, εἰς Ἡπ. Χρονικά, τ. 1929 233, στ) αὐτόθι σελ. 208, ζ) *Μπέττης*, ὄ.π. 232, η) *Εύθυμίου*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1971 61, θ) *Σούρλας*, ὄ.π. 225, ι) *Εύθυμίου*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1957 626, ια) *Κορακίδης*, ὄ.π. 229, 239, 241, 120, 231, 232, ιβ) *Καμαρούλιας*, ὄ.π. 602, ιγ) *Λυμπερόπουλος*, εἰς Κόνιτσα, τχ 3 καί 5 1962, ιδ) *Καμαρούλιας*, ὄ.π. 579.

17. Βλ. *Κορακίδης*, ὄ.π. 114, 113, 240, 217, 218.

τριάρχη, γιά νά ἀναλάβει τήν διαχείριση τῶν ἐκεῖ μετοχίων τῶν μονῶν Πατέρων, Ζίτσας καὶ Βελλᾶς, ἀλλά τόν Δεκέμβριο ἡ ἐντολή ἀνακλήθηκε ἐπειδή προκλήθηκαν διενέξεις καὶ ἔριδές του μέ τούς ἡγουμένους τῶν μετοχίων, ἡ δέ παρουσία του στήν ἐπισκοπή ἥταν απαραίτητη, πλήν ὅμως αὐτός ἀρνήθηκε νά ἐπανέλθει. Τό 1837 ἀρνήθηκε καὶ πάλι νά ἐπανέλθει καὶ, μέ μεσολάβηση, τοῦ ἡγεμόνα τῆς Οὐγγροβλαχίας, παρατάθηκε ἡ παραμονή του ἐκεῖ, ἐνῷ ἡ μητρόπολη ἐπιτροπευόταν ἀπό τόν μητροπολίτη Ἰωαννίνων, ἡ ἀθλιότητά της αὐξανόταν καὶ οἱ κάτοικοι ζητοῦσαν νά ἔχουν δικό τους ἀρχιερέα. Τό Πατριαρχεῖο τήν 13.12.1839 τοῦ ὅρισε προθεσμία ἐνός μηνός νά ἐπανέλθει καὶ, στά τέλη τοῦ Ἰανουαρίου 1840, τοῦ ἀφαίρεσε τήν μητρόπολη καὶ διόρισε ως μητροπολίτη τόν Ἱερόθεο. Ὁ Ἱωσήφ ἐξακολούθησε νά παραμένει στό Βουκουρέστι, κατακρατῶντας κειμήλια τῶν ἐκεῖ μετοχίων καὶ ἀρνούμενος νά τά ἀποδώσει στόν Ἱερόθεο, γι' αὐτό τό Πατριαρχεῖο τόν καθαίρεσε ἀπό τό ἀξίωμα τοῦ μητροπολίτη τόν Δεκέμβριο τοῦ 1841. Πιθανότατα πέθανε τό 1850¹⁸.

4. Λεόντιος (1823-24)

Σε ἀχρονολόγητη ἐπιστολή του, πού τήν ύπεγραψε ως «Ο Ἀρίστης Λεόντιος» καὶ τήν ἀπηύθυνε «τῷ εὐγενεστάτῳ κυρ Σταύρῳ Ἰωάννου εἰς Μονοδένδρι», σημείωσε: «σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι εἶναι ύψηλή προσταγή αὐθεντική ἔως αὔριον βράδυ νά εύρεθῆς ἐδῶ... καὶ μήν βάνετε καμμίαν ύποψίαν, ὅτι εἶναι διά ὕφελος τῆς πατρίδος»¹⁹. Ὁ Σταῦρος Ἰωάννου διετέλεσε προεστός τῶν Ἰωαννίνων, παραιτήθηκε τόν Δεκέμβριο τοῦ 1820 καὶ διέμενε συχνά σέ Ζαγοροχώρια (π.χ. στό Καπέσοβο 1820 Ὁκτώβριος, στήν Βίτσα 1821 Ὁκτώβριος, στό Μονοδένδρι 1822 Αὔγουστος καὶ Ὁκτώβριος), προσκλήθηκε δέ ἀπό τόν πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων Ὄμέρ Βρυώνη τόν Ιούλιο τοῦ 1823 νά ἔλθει στά Γιάννενα γιά τήν διαδικασία ἐκλογῆς προεστοῦ τῆς πόλης καὶ ἐκλέχθηκε προεστός της τόν Αὔγουστο, ἀλλά τόν Σεπτέμβριο πέθανε²⁰. Πιθανότατα ἡ πρόσκλησή του στά Γιάννενα τόν Ιούλιο τοῦ 1823 ἔγινε μέ τήν προαναφερθεῖσα ἐπιστολή τοῦ Λεόντιου.

Ο Λεόντιος, μέχρι τότε τουλάχιστον, ἥταν τιτουλάριος ἐπίσκοπος Ἀρίστης (ἴσως ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Θεοδοσίου), διότι οὐδέποτε ύπηρξε ἐπισκοπή

18. Αὐτόθι 121-125.

19. Σ. Κουγέας, εἰς Ἡπ. Χρονικά, τ. 1930 130.

20. Γ. Παπαγεωργίου, Οἱ συντεχνίες στά Γιάννενα, 1982 142-144, 268, Κουγέας, ὄ.π. 132, 142, Ἀγγ. Παπακώστας, εἰς Νέος Κουβαρᾶς, τ. 1965 34.

Άριστης. Μᾶλλον γι' αύτό προσδιορίσθηκε άπλως ως «Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος» σέ επιγραφή γραμμένη τήν 8.1.1822 σέ εντοιχισμένη πλάκα στήν Βήσσανη, ἐνῶ ὁ Ιωσήφ προσδιορίσθηκε ως “ἐπίσκοπος Βελλάς” σέ επιγραφές καί σέ ἔγγραφα μέ χρονολογίες: 31.1.1820, 1.4.1822, 5.7.1822, 24.8.1824, 4.10.1824 κ.ἄ.²¹.

Κατά τόν Άραβαντινό, ὁ Λεόντιος διετέλεσε ἐπίσκοπος Βελλᾶς τό 1823, μετά ἀπό ἔξωση τοῦ Ἰωσήφ τό 1822. Ὁ Νικ. Μυστακίδης ἔγραψε ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦταν ἐπίσκοπος Βελλᾶς κατά τά ἔτη 1814-23 καί 1833-39 καί ὅτι κατά τά ἔτη 1823-24 ἦταν ἐπίσκοπος Βελλᾶς ὁ Λεόντιος ἐκ Σουδενῶν, «ὅν ἐφοβήθη ὁ τότε διοικητής Κονίτσης Σουλεϊμάν Βέης». Αὐτός ὁ μπέης διετέλεσε διοικητής τοῦ καζᾶ τῆς Κόνιτσας κατά τά ἔτη 1821-25, 1827, 1832, τουλάχιστον²². Ὅπως προανέφερα, δέν βρῆκα ἐπιγραφές καί ἔγγραφα πού νά μνημονεύουν τόν Ἰωσήφ ως ἐπίσκοπο Βελλᾶς στήν περίοδο 5.7.1822 ἕως 24.8.1824. Ἐξ ἄλλου, σύμφωνα μέ τά ἐκτιθέμενα παρακάτω, ὁ Λεόντιος, περίπου ἀπό τόν Αὔγουστο μέχρι τόν Δεκέμβριο τοῦ 1829, εἰσπήδησε στήν ἐπισκοπή Βελλᾶς «λόγω δῆθεν ἀποκαταστάσεώς του» (γιά νά γίνει πάλι ἐπίσκοπός της), ὁ δέ Πατριάρχης τήν 16.11.1830 συσχέτισε τήν εἰσπήδηση μέ τήν «γνωστή διαστροφή» του καί τοῦ ἐπεσήμανε ὅτι τό Πατριαρχεῖο «δέν δύναται πλέον νά ἐνοχλῆται καὶ αὗθις ἀπό τάς προσκλαύσεις τῶν ἀδικουμένων χριστιανῶν τῆς ἐπισκοπῆς», κατά δέ τήν 5.11.1829 καί τήν 14.10.1830 τόν ἀποκάλεσε «πρώην ἐπίσκοπο Βελλᾶς», προφανῶς ἐπειδή πρό τῆς εἰσπήδησης εἶχε διατελέσει ἐπίσκοπος Βελλᾶς. Βάσει τῶν προεκτεθέντων, συμπεραίνω ὅτι ὁ Λεόντιος, μᾶλλον μέ μεσολάβηση τοῦ Ὄμέρ Βρυώνη, ἐπέτυχε νά ἔξωσθεῖ ἀπό τήν ἐπισκοπή ὁ Ἰωσήφ καί νά διορισθεῖ αύτός ως ἐπίσκοπος Βελλᾶς, ἄγνωστο μέ ποιες ἐκκλησιολογικές διαδικασίες, πλήν ὅμως διατήρησε τήν ἰδιότητα αύτή μόνον γιά λίγους μῆνες, ἵσως ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1823 μέχρι τόν Ιούλιο τοῦ 1824, πιθανῶς ἐπειδή οἱ χριστιανοί τῆς ἐπισκοπῆς διαμαρτυρήθηκαν στό Πατριαρχεῖο για τήν ἀλλαγή.

Μετά τήν καταστροφή ἀπό Ἀλβανούς, τό 1825, τοῦ χωριοῦ Καλπάκι, στό ὅποιο ὁ Ἀλή πασᾶς εἶχε ἐγκαταστήσει κακούργους, ὁ Λεόντιος ὑποκίνησε τούς κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν νά κατεδαφίσουν τόν διασωθέντα ναό τοῦ

21. Βλ. *Παΐσιος*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1967 457 καί παραπάνω ὑπό 3.

22. Βλ. *Παΐσιος*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1969 150, 151, X. Γκούτος, Ἀπό τήν ιστορία τῆς Κόνιτσας, τ. Α' 2017 476, τ. Β' 2021 270.

χωριοῦ γιά νά μήν ἐπανεγκασταθοῦν σέ αὐτό οί φυγόντες κάτοικοί του. Τό 1828, όπότε ό ήγούμενος τῆς μονῆς Πατέρων πῆγε στά μετόχια της στό Βουκουρέστι, ό Λεόντιος, σέ συνεννόηση μέ τόν μητροπολίτη Ἰωαννίνων Βενέδικτο, ἔγινε ήγούμενος τῆς μονῆς καί ἐπώλησε τά ύποστατικά (120.000 γρ.) καί τά μετόχια της πού εἶχε στό Βουκουρέστι. Τήν 14.10.1830 ό πατριαρχικός, ἔξαρχος Προκόπιος διατάχθηκε νά ἀπομακρύνει τόν Λεόντιο ἀπό τήν μονή²³.

Τήν 16.11.1830 ό Πατριάρχης ἔγραψε στόν Λεόντιο, «πρώην ἐπίσκοπο Βελλᾶς»: «ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραλόγου ἐκείνης ἐπιβατικῆς ἀρχιερατείας σου... εἰσῆλθες κατά τῆς ξένης ἐπαρχίας, ἔχούσης τόν κανονικόν αὐτῆς ἀρχιερέα, λόγω δῆθεν ἀποκαταστάσεώς σου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ» (πρᾶγμα πού εἶναι ἄθεσμον), «διά τῆς παραλόγου ἐξώσεως» ἐκείνου, «συνήγαγες ίκανήν ποσότητα ἄσπρων» καί ίσχυρίσθηκες ὅτι μᾶς ἔστειλες χίλια γρόσια, «ἐνῷ αὐτά ἀπέστειλεν ὕστερον ό ηδη ἄγιος Βελλᾶς κυρ Ἰωσήφ ώς μή πληρωθέντα παρά σοῦ... γνωστῆς οὕσης τῆς μέχρι τοῦδε διαστροφῆς σου, τήν όποιαν δέν δύναται πλέον νά ύποφέρῃ ἡ ἐκκλησία καί νά ἐνοχλῆται καί αὗθις ἀπό τάς προσκλαύσεις τῶν ἀδικουμένων χριστιανῶν τῆς ἐπισκοπῆς», ... νά δώσεις στόν Ἰωσήφ 5.500 γρ. ώς δικαιώματα τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλιῶς «θέλεις ύποστη τήν καθαίρεσιν τῆς ἀρχιερωσύνης σου, ἥν ἐκδόντες ἀπεστείλαμεν ἐπίτηδες διά νά ἀναγνωσθῇ αὐτόθι καί νά θεατρισθῇ ό φιλάφρων τρόπος σου». Ή εἰσπήδηση ἔγινε, μέ ἀνοχή τοῦ μητροπολίτη Ἰωαννίνων Βενέδικτου, ἐπειδή ό Ἰωσήφ ἀπό τό 1827 ἡ ἐνωρίτερα εἶχε ἐγκατασταθεῖ στά Γιάννενα, ἐγκαταλείποντας τήν ἐπισκοπή του λόγω τῶν ἐπαχθῶν χρεῶν της, διήρκεσε δέ περίπου ἀπό τόν Αὔγουστο μέχρι τόν Δεκέμβριο τοῦ 1829²⁴.

Τήν 31.1.1836 ό Λεόντιος διατάχθηκε ἀπό τό Πατριαρχεῖο νά ἀποδώσει λογαριασμό γιά τά εἰσοδήματα πού εἶχε συνάξει ἀπό τά χωριά τῶν Ἰωαννίνων κατ' ἐντολή τοῦ Ἰωακείμ. Τήν 6.7.1836 ἐχειροτόνησε ώς ιερομόναχο τόν Κονιτσιώτη Χρύσανθο Λαϊνά. Τό 1838 παρέστη στήν κηδεία τοῦ νεομάρτυρα Γεωργίου στά Γιάννενα καί ἦταν ἐπίτροπος τοῦ μητροπολίτη Ἰωαννίνων, ὅπως καί το 1840. Στά Γιάννενα ἔκανε όμιλίες κατά τίς Κυριακές καί τίς ἑορτές καί ἐκληροδότησε σέ ναό τους ἓνα «έργαστήρι» καί χρήματα. Πέθανε τό 1841²⁵.

23. *Κορακίδης*, ὄ.π. 104-105, 226-229.

24. Αὐτόθι, 106-109, 113.

25. Βλ. *Κορακίδης*, ὄ.π. 109-110, 104, *Εὐθυμίου*, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1957 629, *Κ. Κρυστάλλης*, Τά Ἀπαντα, τ. Β' 1948 108.

Τα σχολεία της επαρχίας Κόνιτσας το 1898/99

Επιμέλεια Θωμά Β. Ζιώγα

Εισαγωγή επιμελοπτή

Το 1900, η τότε κυκλοφορούσα αθηναϊκή εφημερίδα **ΑΓΩΝ** δημοσίευσε σε πολλές συνέχειες έρευνα τιτλοφορούμενη «Στατιστική της εκπαιδευτικής κινήσεως των εν Ηπείρω ελληνικών σχολείων κατά το σχολικόν έτος 1898-1899». Σχετικά με την ταυτότητα της έρευνας, η ίδια εφημερίδα γράφει: «Φιλότιμος Ηπειρώτης περιελθών νεωστί όλην την κυρίως Ήπειρον κατήρπισεν πλήρη στατιστικήν αφορώσαν εις τα υφιστάμενα, εν τη ωραίᾳ, ευάνδρω, φιλοτίμω, εργατική και φιλοπάτριδι ταύτη χώρα, σχολεία κατά τε την δύναμιν της εν αυτοίς διδασκομένης νεότητος, εν τω λήξαντι σχολικώ ἔτει 1898-1899, το διδακτικόν προσωπικόν και τα προς συντήρησιν αυτών δαπανώμενα χρήματα·», [φύλλο 31/22-10-1890, σελ.3], χωρίς να κατονομάζει αυτόν τον φιλότιμο Ηπειρώτη. Στην ουσία πρόκειται περί απογραφικής εργασίας, στην οποία η καταγραφή γίνεται κατά μητροπόλεις, διότι η εκπαίδευση των ορθοδόξων χριστιανών στο οθωμανικό Κράτος γινόταν υπό την εποπτεία της Εκκλησίας μέσω του τοπικού μητροπολίτη. Στο πρωτότυπο κείμενο, το πλήθος των μα-

θητών καταγράφεται στρογγυλοποιημένο σε πεντάδες και η δραχμική δαπάνη συντήρησης του σχολείου σε δεκάδες.

Βρίκα το κείμενο που αναφέρεται στη μητρόπολη Βελλάς και Κονίτσης και αντέγραψα ότι σχετίζεται με τα χωριά της επαρχίας Κόνιτσας. Από τα 44 χωριά της επαρχίας εμφανίζονται μόνο τα 34. Δεν συμπεριλαμβάνονται τα εξής 11: Λούψικο, Φυτόκος, Δέντσικο, Μπλήνζιανη, Πλιθούκι, Κορσάτσικο, Δερβένη, Πυροβίτσκα, Μελισσόπετρα, Κουτσούφλιανη και Πεκλάρι, ίσως γιατί, με εξαίρεση το νομαδικό Δέντσικο και το Πεκλάρι, ήσαν πολύ μικρά και δεν είχαν ούτε διδακτήριο, ούτε εν λειτουργία κάποιο υποτυπώδες σχολείο, ενώ κάποια εξ αυτών ήσαν τσιφλίκια.

Στη συνέχεια πιο κάτω καταχωρούνται τα σχετικά κείμενα, μεταγραμμένα από μένα μονοτονικά. Από την ανάγνωσή τους δύναται ο καθένας να σχηματίσει γνώμη για το εύρος και τη στάθμη της παιδείας στην επαρχία Κόνιτσας στη δύση του 19^{ου} αιώνα.

[Πηγή: Βιβλιοθήκη Βουλής | εφημ. **ΑΓΩΝ**, φύλλο 47/11-02-1900, σελ. 3-4 και 50/03-03-1900, σελ. 3]

Στατιστική της Εκπαιδευτικής κινήσεως
των κατά την περιφέρειαν της Μητροπόλεως
Βελλάς και Κονίστης ελληνικών σχολείων
κατά το σχολικόν έτος 1898-1899

Κόνιστα : Έδρα της ομωνύμου Μητροπόλεως και επαρχίας. Κέκτηται Ελληνικόν σχολείον, Δημοτικόν και Γραμματοδιδασκαλείον μετά τριών διδασκάλων. Συντηρεί δε Παρθεναγωγείον, εν ω φοιτώσι περί τας 50 μαθητρίας. Τα δαπανώμενα ανέρχονται εις 2000 δραχμάς και προέρχονται εξ εισφορών των κατοίκων. Τούτο είνε μία των αιτιών, δι' ας τα σχολεία της κωμοπόλεως ταύτης ουδέποτε ανήλθον εις την πρέπουσαν αυτοίς περιωπήν. Κέντρον ούσαν Κόνιστα πολυαρίθμων ελληνικών χωρίων και γειτνιάζουσα προς την επαρχία Λιασκοβικίου, εξ ης προς βορράν και δυσμάς άρχεται πυκνούμενος ο πληθυσμός των αλβανοφώνων, τελεσφόρως θα ηδύνατο να διεκδικήσῃ προς τα Ιωάννινα την τιμήν να αποθή λαμπροτέρα ίσως εστία των ελληνικών γραμμάτων κατά το τμήμα τούτο της Ηπείρου, αν ευπορώτεροι ήσαν οι κάτοικοι αυτής τε και της περιοικίδος· διότι ίσοι την φιλοπατρίαν προς τους άλλους Ηπειρώτας και των μερών τούτων οι κάτοικοι όντες πάντως θα εξεδήλουν ενεργότερον τον πατριωτισμόν αυτών προϊκίζοντες τα σχολεία της Κοινότητος δι' επαρκών πόρων, ώστε να μη διατρέχωσι ενίστε και

τον κίνδυνον να κλείσωσι ένεκα των κοινοτικών ερίδων, αίτινες σύμφυτοί είσι παντί τω ελληνικώ. Αλλά πεποίθαμεν όμως, ότι η φιλοτιμία της νέας γενεάς πάσαν θα καταβάλη προσπάθειαν, όπως μη μόνον εμπεδώσῃ την συντήρησιν των σχολείων της Κοινότητος, αλλά και να προαγάγῃ αυτά. Τούτο έστω αυτή το ευγενές στάδιον των φιλοδοξιών της.

Σανοβόν : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 15 | δαπάνη δραχ. 100.

Μάζι : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 25 | δαπάνη δραχ. 140.

Βράνιστα : Στερείται σχολείου.

Ζέλιστα : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 25 | δαπάνη δραχ. 120.

Καβάσιλα : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 15 | δαπάνη δραχ. 100.

Γρισπάνι : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 50 | δαπάνη δραχ. 350.

Κορτίνιστα : Στερείται σχολείου.

Παλποσέλι : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 70 | Παρθεναγωγείον μαθήτριαι 50 | δαπάνη αμφοτέρων δραχ. 1000.

Πάδες : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 75 | δαπάνη δραχ. 350.

Αρμάτοβο : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 25 | δαπάνη δραχ. 150.

Κλειδονιαύστα : Στερείται σχολείου.

- Γορίτσα** : Στερείται σχολείου.
- Μπριάζα** : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 35 | δαπάνη δραχ. 140.
- Κεράσοβον** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 50 | δαπάνη δραχ. 400.
- Καντσικόν** : Στερείται σχολείου.
- Σταρίτσανη** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 50 | δαπάνη δραχ. 400.
- Μόλιστα** : Ελληνικόν σχολείον και Δημοτικόν μετά δυο διδασκάλων και μαθητών 110 | Παρθεναγωγείον μετά μαθητριών 50 | δαπάνη δραχ. 1500.
- Ζέρμα** : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 20 | δαπάνη δραχ. 160.
- Πλεκάπι** : Γραμματοδιδασκαλείον | μαθηταί 25 | δαπάνη δραχ. 160.
- Λισκάτσι** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 30 | δαπάνη δραχ. 250.
- Σέλιτση** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 40 | δαπάνη δραχ. 580.
- Τούρνοβον** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 30 | δαπάνη δραχ. 250.
- Χιονιάδες** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 30 | δαπάνη δραχ. 200.
- Φούρκα** : Δημοτικόν σχολείον μετά μιας τάξεως Ελληνικού σχολείου | μαθηταί 70 | δαπάνη δραχ. 500.
- Καστάνιανη** : Στερείται σχολείου.
- Βούρμπιανη** : Ελληνικόν και Δημοτικόν σχολείον | διδάσκαλοι δυο | μαθηταί εν αμφοτέροις 80 | Παρθεναγωγείον μαθήτριαι 85 | δαπάνη δραχ. 1300.
- Προσόγιαννη** : Ελληνικόν και Δημοτικόν σχολείον | διδάσκαλοι 2 | μαθηταί 120 | δαπάνη δραχ. 1000.

- Πλάβαλη** : Στερείται σχολείου.
- Στράτσανη** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 60 | δαπάνη δραχ. 500.
- Ίσθιον** : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 50 | δαπάνη δραχ. 280.
-

Οστανίτσα : Ελληνικόν σχολείον μεθ' ενός διδασκάλου και μαθητών 25 | Δημοτικόν εν ω φοιτώσιν 70 περίπου μαθηταί | και Παρθεναγωγείον μετά μαθητριών 40 | δαπανώνται δραχ. 2000.

Διπαλίτσα : Δημοτικόν σχολείον μετά μιας τάξεως Ελληνικού σχολείου | μαθηταί 60 | δαπάνη δραχ. 500.

Μπουτσικόν : Δημοτικόν σχολείον | μαθηταί 40 | δαπάνη δραχ. 400.

Σημειώσεις εφημερίδας

Όπου γίνεται μνεία δραχμών, περί της συντηρήσεως των σχολείων, νοούνται **χρυσαί** δραχμαί.

Χάριν συντομίας παραλείπομεν την μνείαν ότι **αἱ δαπάναι τῆς συντηρήσεως καταβάλλονται υπό των κατοίκων**, ως τούτο εν τοις πλείστοις χωρίοις εν Ηπείρω συμβαίνει, ιδία δια του δίσκου της εκκλησίας. Άλλους πόρους, όπου θα υπάρχουνται τοιούτοι, θα σημειώμεν ειδικώς.

Όπου δεν αναγράφεται αριθμός διδασκάλων νοείται **ένας** (1).

Αθήνα, 19-04-2020

Θωμάς Β. Ζιώγας

Email : thovaziogas@gmail.com

Οι καιροί της Κόνιτσας

Γράφει ο Δημ. Ζιακόπουλος

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

B. Άνοιξη

Η άνοιξη στην Κόνιτσα συνήθως έρχεται το τρίτο δεκαήμερο του Μαρτίου. Από τα μαθητικά μου χρόνια θυμάμαι ότι η ημέρα του Ευαγγελισμού και της εθνικής μας γιορτής ήταν κατά κανόνα ηλιόλουστη. Βέβαια, νωρίς το πρωί, έκανε ψύχρα, αλλά στη συνέχεια με τον καυτό μαρτιάτικο ήλιο η θερμοκρασία ανέβαινε αρκετά. Μετά από έναν μακρύ

χειμώνα και τις κακοκαιρίες των πρώτων εβδομάδων του Μάρτη, η παρουσία της πραγματικής άνοιξης ήταν μεθυσική. Ο μυρωμένος αέρας, ο ήλιος που έπαιζε με τα χιόνια στις κορυφές της Τύμφης και μας χαμογελούσε και τα πρώτα χελιδόνια σκόρπιζαν παντού τη χαρά και την ελπίδα. Για μας τα παιδιά την υπέροχη εκείνη αίσθηση συμπλήρωνε η χαρά του πρώτου παγωτού.

Τους επόμενους δύο μήνες της άνοιξης ο καιρός στην Κόνιτσα παρουσιάζει συχνές μεταβολές, που όσο η άνοιξη προχωράει λιγοστεύουν. Τον Απρίλη κάθε άλλο παρά άγνωστες είναι οι ψυχρές εισβολές που φέρνουν χιόνια ακόμα και στην πόλη. Την τριακονταετία 1987-2017 χιόνισε μέσα στην Κόνιτσα

τέσσερις φορές. Από αυτές, η σημαντικότερη ήταν εκείνη της 7· Απριλίου του 2003 και η οψιμότερη εκείνη της 17^{ης} Απριλίου του 1988. Τον Μάιο τα χιόνια περιορίζονται στα βουνά, αν και οι παλιοί θυμούνται μια Πρωτομαγιά που τα χιόνια είχαν κατέβει ως τα Πλατανάκια, το υψηλότερο σημείο της πόλης. Τον Απρίλιο και το Μάιο συχνές είναι και οι θερμές εισβολές με τους νοτιάδες της άνοιξης που ορισμένες φορές φέρνουν στην περιοχή ακόμα και σκόνη από τη Β. Αφρική. Όμως, όπως συμβαίνει στις ηπειρωτικές περιοχές της χώρας μας, το βασικό χαρακτηριστικό του καιρού τον Μάιο είναι η θερμική αστάθεια που οδηγεί στην εκδήλωση καταιγίδων τις μεσημεριανές και απογευματινές ώρες. Πολλές Πρωτομαγιές αλλά και ολοήμερες σχολικές εκδρομές έχει χαλάσει ο καιρός. Το σημαντικότερο όμως είναι οι καταστροφές της αγροτικής παραγωγής που συχνά προκαλεί το χαλάζι.

Γ. Καλοκαίρι

Το καλοκαίρι στην Κόνιτσα αρχίζει ουσιαστικά από το τρίτο δεκαήμερο του Ιουνίου, οπότε μειώνεται σημαντικά η εμφάνιση των απογευματινών καταιγίδων. Στη διάρκεια της θερινής περιό-

δου κάνει αρκετή αλλά όχι ανυπόφορη ζέστη. Οι μέγιστες θερμοκρασίες στην πόλη σπάνια φθάνουν τους 42 βαθμούς -το ρεκόρ είναι 42,2 βαθμοί και σημειώθηκε στις 24 Ιουλίου 2007- και την ώρα που αυτές σημειώνονται η σχετική υγρασία είναι χαμηλή. Έτσι, οι καύσωνες δεν δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα, αν και τις απογευματινές ώρες οι ακτίνες του ήλιου «πυρπολούν» την Κόνιτσα και η αίσθηση της ζέστης είναι μεγάλη. Ωστόσο αυτό δεν κρατάει πολύ. Όταν ο ήλιος κρύβεται πίσω από τη Νεμέρτζικα και έρχεται το βράδυ, η κατάσταση αλλάζει γρήγορα. Οι αύρες των κοιλάδων δίνουν τη θέση τους στις αύρες των ορέων και δροσερός αέρας αρχίζει να κατεβαίνει προς την πόλη από τις χαράδρες των γύρω βουνών. Όσο προχωρεί η νύχτα, η δροσιά γίνεται πιο αισθητή και είναι πολύ λίγες οι νύχτες που μπορείς να μείνεις έξω χωρίς μπουφάν ή πουλόβερ. Εννοείται ότι όταν τα απογεύματα εκδηλώνονται θερμικές καταιγίδες, οι νύχτες που ακολουθούν είναι εξαιρετικά δροσερές.

Δ. Φθινόπωρο

Την έλευση του φθινοπώρου στην Κόνιτσα, όπως και στις περισσότερες περιοχές της Β-ΒΔ Ελλάδας, σηματοδοτούν τα πρωτοβρόχια του Σεπτεμβρίου και κυρίως του Οκτωβρίου. Την εποχή αυτή κάνουν συνήθως την εμφάνισή

τους και τα πρώτα χιόνια στις ψηλότερες κορυφές των βουνών που περιβάλλουν την πόλη. Ωστόσο, τα παραπάνω φαινόμενα δεν έχουν μεγάλη διάρκεια και συχνά απουσιάζουν σχεδόν παντελώς με αποτέλεσμα η περιοχή να βιώνει πολλές ημέρες σχεδόν καλοκαιρινές. Πάντως, κατά κανόνα, στη διάρκεια του Οκτωβρίου αυξάνονται τόσο η συχνότητα όσο και η ένταση των φθινοπωρινών καταιγίδων, οι οποίες συνοδεύονται από πολλές ηλεκτρικές εκκενώσεις και βροχές μεγάλης έντασης. Παρά την έντασή τους, οι βροχές του φθινοπώρου συνήθως δεν προκαλούν προβλήματα στην πόλη που είναι αμφιθεατρικά χτισμένη. Τα ορμητικά νερά κατεβαίνουν από την πάνω προς την κάτω Κόνιτσα με τελικό προορισμό τον Αώο. Είναι τότε που τα νερά του μεγάλου ποταμού γίνονται κόκκινα και καταλαμβάνουν σχεδόν όλη την ποταμιά. Τον Οκτώβριο μέσα στην Κόνιτσα τα χιόνια είναι εξαιρετικά σπάνια. Ακόμα και τον Νοέμβριο δεν χιονίζει συχνά στην πόλη. Η βασική ατμοσφαιρική κυκλοφορία στη δυτική και την κεντρική Μεσόγειο, την Ιταλία και τα Βαλκάνια γίνεται από τα ΝΔ προς τα ΒΑ με αποτέλεσμα οι επικρατέστεροι άνεμοι να είναι οι Ν-ΝΔ και οι θερμοκρασίες να είναι σχετικά υψηλές.

Το φθινόπωρο το φυσικό τοπίο στην ευρύτερη περιοχή τη Κόνιτσας είναι εκπληκτικής ομορφιάς. Μια πανδαισία

χρωμάτων, αρωμάτων και ήχων που σε μαγεύει. Το πράσινο χορτάρι της δεύτερης ελληνικής άνοιξης, τα κιτρινοκόκκινα φύλλα των δένδρων και τα σκούρα χρώματα των φρεσκοοργωμένων χωραφιών συνθέτουν έναν εξαίσιο πίνακα άπιαστης ζωγραφικής που όμοιό του δεν βρίσκεις εύκολα στον κόσμο. Το τραγούδι των κοκκινολαίμηδων, οι ήχοι από τα κουδούνια των κοπαδιών που πορεύονται προς τα χειμαδιά τους (στις μέρες μας αυτά σχεδόν έχουν εκλείψει) και οι θόρυβοι από τις τελευταίες εξωτερικές δουλειές των ανθρώπων ενόψει του χειμώνα συνθέτουν τη μπαλάντα του φθινοπώρου, της πιο μυστηριώδους και για πολλούς της πιο γοντευτικής

εποχής του χρόνου. Τα παραπάνω δεν αποτελούν απλώς εξωραϊσμένες αναμνήσεις από τα αξέχαστα παιδικά μου χρόνια, από τον απολεσθέντα παράδεισο της νιότης και της ανεμελιάς. Η αρμονία των αντιθέσεων και η γλυκύτητα του φυσικού περιβάλλοντος της εποχής αυτής όχι μόνο στην Κόνιτσα αλλά και σε πολλές άλλες περιοχές της χώρας μας δεν είναι δεδομένη. Ελάχιστοι κάτοικοι αυτού του πλανήτη έχουν το πρόνομιο να βιώνουν, όπως εμείς, ένα φθινοπωρινό τοπίο που δεν καταπιέζει την ανθρώπινη ψυχή, αλλά την ωθεί προς τον ήρεμο στοχασμό, τη γαλήνη και τη χαρά.

(Φωτ. Π.Σ.Τ.)

Αδικία - Πικρία

της Κατίνας Τέντα-Λατίφη

Κλεισμένη μέσα στη μοναξιά μου ανάμεσα στην μοναξιά όλων που μας δημιούργησε αυτός ο άγνωστος «εχθρός» που ήρθε αναπάντεκα και παρ' όλο που προσπαθούμε να τον διώξουμε αυτός δεν λέει ακόμα να φύγει. «Το κακό φεύγει με τα πόδια αγάλι-αγάλι, αλλά έρχεται με το άλογο. Εμάς μας ήρθε καλπάζοντας και σαν κακός σπόρος φούντωσε γρήγορα», έγραψε με τίτλο «Η πανούκλα» ο Ρομαίν Ρολάν (Νόμπελ 1915) στο μυθιστόρημά του «Κολά Μπρενιόν» που κυκλοφόρησε το 1919 μέσα στην επιδημία της ισπανικής γρίπης.

Σ' εμάς τώρα ήρθε το κακό ακόμη πιο γρήγορα με αεροπορική ταχύτητα. Μας έκλεισε στα σπίτια μας με ένα πρωτόγνωρο κλείσιμο που δεν μοιάζει ούτε με φυλακή γιατί εκεί δεν ήμασταν μόνοι. Βεβαίως, διαθέτουμε τόσα τεχνολογικά μέσα επικοινωνίας, μπορούμε και τηλεφωνούμε, μιλάμε με τις ώρες με τους δικούς μας για να μνη ξεχάσουμε και τις φωνές μας, γιατί τα πρόσωπα αρχίζουν κάπως να μας ξεφεύγουν. Δύσκολη εποχή, ζούμε μια δίπλευρη κρίση, μια της υγείας, της zωής και η άλλη της οικονομίας που τρέφει τη zωή και στην ανημποριά μας να την αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά, επαναλαμβάνουμε όλοι τη λέξη «κατάθλιψη» που σαν λαός δεν την είχαμε φι-

λενάδα. Τώρα μας συνοδεύει όλη τη μέρα και δεν ξέρουμε αν σαν ακόλουθος του εχθρού μας θα φύγει μαζί του ή θα μείνει σαν δώρο του - πρόκα προς εμάς που τον φιλοξενήσαμε. Νοσταλγούμε την απλή μας ελευθερία να μπορούμε να χτυπάμε το κουδούνι των φίλων μας χωρίς να τους φοβόμαστε, ούτε να μας φοβούνται, να μπορούμε να πιούμε έναν καφέ χωρίς να σκεφτόμαστε μη μας βγει ξινός.

Για πρώτη φορά συγκρίνουμε τη zωή μας με τα χειρότερα που αντιμετωπίζουν άλλοι συνάνθρωποί μας ή και φίλοι μας και είμαστε ευχαριστημένοι που έχουμε την υγεία μας. Πάμε, δηλαδή, ανάποδα, το φυσιολογικό είναι να την συγκρίνουμε με το καλύτερο και να τείνουμε προς τα μπρος, γιατί έτσι μόνον υπάρχει δημιουργικότητα. Τώρα, όμως, όλα είναι ομιχλώδη, δεν υπάρχει δυνατότητα για μελλοντικά συγκεκριμένα σχέδια κι αν είναι κάτι που μας έχει απορροφήσει είναι αυτό το φως που πρόβαλε στο τούνελ και λέγεται «εμβόλιο» και περιμένουμε να το φωτίσει ολόκληρο και να βγούμε σιγά-σιγά στη λεωφόρο της κανονικότητας.

Απ' την άλλη πλευρά έχουμε, βέβαια, στη μοναξιά μας όλο το χρόνο να φιλοσοφήσουμε, μπορούμε να κάνουμε μία,

ας την πούμε, βόλτα προς τα πίσω, στις καταστάσεις που ζήσαμε, στις γνωριμίες και τις φιλίες μας και τι απόμεινε από αυτές. Θυμούμαστε τις ευγνωμοσύνες που χρωστάμε και τις πίκρες που πήραμε. Πολλά τα αισθήματα και τα συναισθήματα που προβάλλουν, τρέχει ο νους και μαζί του και η ψυχή μας κι όπου θέλει κάνει στάση και δεν κάνει βήμα πιο πέρα, ανάλογα με τα βιώματα του καθενός μας. Σε μένα συμβαίνει να σταματάει το μυαλό μου μόλις αγγίξω την περίοδο της Εθνικής Αντίστασης του λαού μας και σε όσα ακολούθησαν την απελευθέρωση της χώρας μας, δηλαδή στον βάρβαρο οργανωμένο κατατρεγμό των αντιστασιακών αγωνιστών, δηλαδή της ίδιας της Αντίστασης.

Από όλα τα αρνητικά συναισθήματα που νιώθει ο άνθρωπος, αυτό που ριζώνει μέσα του και δεν μετακομίζει είναι η πικρία. Η πικρία μπορεί να προέρχεται από πολλές αιτίες, άλλες περνάν και φεύγουν, άλλες συγχωρούνται και ξεχνιούνται. Η πικρία, όμως, που γεννιέται από αδικία είναι αυτή που μένει. Η λέξη αδικία αποτελείται από το στερητικό «α» που στερεί το δίκαιο, αυτή είναι που πάει κατ' ευθείαν στη δημιουργία μιας αξεπέραστης πίκρας η οποία πότε

κρυφά και πότε φανερά είναι πάντα εκεί κι έρχονται σπιγμές που ξεπετιέται, βγαίνει στην επιφάνεια κι επειδή εμπεριέχει και το σπόρο της διεκδίκησης αλλά και της εκδίκησης, μπόρει να ξεσπάσει βίαια. Όταν μάλιστα πρόκειται για αδικίες σε βάρος χωρών μπορεί να οδηγήσει σε πόλεμο. Η αδικία είναι επώδυνο συναίσθημα και πολλές φορές συνοδεύεται απ' το μεγάλο ερώτημα «γιατί;».

Ο γνωστός σύγχρονος Γάλλος φιλόσοφος Ζωρζ Ντιντί Υμπερμάν θεωρεί ότι «η πικρία σε κρατάει δέσμιο του παρελθόντος». Αυτό είναι σωστό από την άποψη ότι δεν φεύγει, δεν απελευθερώνει το νου προς το μέλλον. Είναι, όμως, και αλήθεια ότι η πικρία τόσο σε επίπεδο προσωπικό, αλλά και σε επίπεδο εθνικό παραμένει διεκδικώντας την αποκατάσταση της αδικίας.

*Σημείωση Συντ.: Απόσπασμα από ανέκδοτο γραπτό της Κ.Λ. συγγραφέα των βιβλίων:

«Πέτρος Κόκκαλης» (Εκδ. Εστία) «Τα απόπαιδα» (Εκδ. Εξάντα) «Είναι μακρύς ο δρόμος για την Ιθάκη» (Εκδ. Αλεξάνδρεια).

Η καταγωγή της Κ.Λ. είναι από τη Φούρκα Κόνιτσας.

Αφηγήσεις από μια ταραγμένη εποχή

της Μαρίας Παγούνη-Σδούκου

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Β' μέρος

Παρουσιάζω επίσης δικές μου εμπειρίες και των γνωστών «παιδιών» τότε, που μεγάλωσαν στην Πολωνία.

Από την Λυκόρραχη (σημερινό Κεφαλοχώρι) στην Πολωνία στάλθηκαν περίπου 30 παιδιά.

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στα μέρη μας γίνονταν αεροπορικές επιδρομές και αδιάκοπες στρατιωτικές επιχειρήσεις. Κινδύνευε η ζωή μας.

Η συγκέντρωση και αποστολή των παιδιών οργανώθηκε από την ηγεσία των ανταρτών σε συνεννόση με τους γονείς ή συγγενείς των παιδιών και εκπροσώπους των σοσιαλιστικών χωρών.

Τον Αύγουστο του 1948 σταλθήκαμε αρχικά στην Αλβανία, Ρουμανία και μετά στην Πολωνία.

Μας συνόδευαν συνοδοί από το χωριό, γυναίκες μεγαλύτερες από μας.

Οδηγηθήκαμε σε ειδικά κέντρα με όλες τις σχετικές ανέσεις. Εκεί μας παρέχονταν οι πρώτες περιποιήσεις: ιατρικές εξετάσεις, έγινε ο καθαρισμός μας, το μπάνιο και μας ντύσανε με καινούργια καθαρά ρούχα.

Από κει μεταφερθήκαμε απευθείας σε παιδικούς σταθμούς που είχαν κατάλληλα προετοιμασθεί για μας.

Οι παιδικοί σταθμοί βρίσκονταν σε γραφικές τοποθεσίες της χώρας. Στην

αρχή εγκατασταθήκαμε στις λουτροπόλεις Λόντεκ Ζντρούϊ, Ντουσνίκι Ζντρούϊ και Σολίτσε Ζντρούϊ.

Εγκατασταθήκαμε σε κτίρια, τα οποία πριν ήταν ξενοδοχεία. Εκεί μένανε όσοι πήγαιναν για θεραπεία, επειδή διαθέτανε φημισμένες ιαματικές πηγές.

Από κει μεταφερθήκαμε στο Ζγκοζέλετς, όπου στις αρχές του 1950 συγκροτήθηκε μεγάλη προσφυγική παιδιούπολη και αργότερα στο Πολίτσε κοντά στο Στετίνο. Στο Πολίτσε λειτουργούσε παιδικός σταθμός με περίπου 1500 παιδιά. Αναφέρω μόνο τους μεγαλύτερους παιδικούς σταθμούς, παραμερίζω τους μικρούς που λειπούργησαν λίγο χρονικό διάστημα, όπως Ομπορνίκι Σλόνσκε, Πλακοβίτσε, Μπάρντο Σλόνσκε παραθεριστικό κέντρο κοντά στην πόλη Βρότσλαβ.

Στις αρχές του 1953 δημιουργήθηκε ο παιδικός σταθμός του Στετίνου με 400 παιδιά επαγγελματικών και μεσαίων σχολών και διατηρήθηκε ως το 1963.

Εγώ ήμουν σ' αυτό το σταθμό τα χρόνια 1956-1961, όπου φοίτησα στο Παιδαγωγικό Λύκειο για δασκάλες και οι σπουδές διαρκούσαν πέντε χρόνια.

Τα μικρότερα παιδιά από την Λυκόρραχη (περίπου 30) και άλλες περιοχές της Ελλάδας βρεθήκαμε στο Πολίτσε κοντά στο Στετίνο. Εκεί λειτουργούσε παιδικός σταθμός με την ονομασία «Κρατικό Κέντρο Διαπαιδαγώγησης»

ιων παιδιών από την Ελλάδα. Ο σταθμός βρίσκονταν κάτω από την ευθύνη και παρακολούθησε της πολωνικής κυβέρνησης.

Την άμεση οργάνωση και λειτουργία του την είχαν αναθέσει στον Ερυθρό Σταυρό της χώρας και τα μέλη της διορίζονταν από τις τοπικές αρχές.

Στη δ/νση ορίζονταν και ένα μέλος από τους Έλληνες για να μεταφέρει τις ελληνικές απόψεις και να καθοδηγεί εκ μέρους της δ/νσης το ελληνικό προσωπικό εκπ/κό και τεχνικό. Η πειθαρχία, η τάξη και η ευπρέπεια ήταν μόνιμα χαρακτηριστικά της εσωτερικής λειτουργίας του παιδικού σταθμού. Στον παιδικό σταθμό υπήρχε λέσχη, βιβλιοθήκες, εργαστήρια, αθλητικά όργανα, μουσικά όργανα, είδη zωγραφικής, αίθουσες και μηχανήματα προβολής κινηματογραφικών ταινιών.

Πηγαίναμε ταχτικά σε κινηματογράφο που είχαμε στο σταθμό. Στο σταθμό είχαμε παιδική ορχήστρα με διάφορα

μουσικά όργανα. Εγώ επί δύο χρόνια έπαιζα βιολί.

Η μόρφωση και η αγωγή των Ελληνοπαίδων ήταν ένα απ' τα πρώτα μελήματα των αρμοδίων υπηρεσιών, της ΕΒΟΠ³ και των άλλων ελληνικών οργάνωσεων.⁴

Στα πρώτα χρόνια, όταν υπήρχε το αίσθημα της προσωρινότητας διδάσκονταν στα ελληνικά όλα τα μαθήματα του δημοτικού σχολείου, ενώ 8-10 ώρες διατίθονταν για την εκμάθηση της πολωνικής γλώσσας.

Αργότερα με την εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων στην Ελλάδα, ήταν φανερό, ότι θα παραμείνουμε στο εξωτερικό περισσότερο χρόνο, τότε άλλαξε και ο προσανατολισμός.

Εκπονήθηκαν Αναλυτικά και Ωρολόγια Προγράμματα με βασική γλώσσα παράδοσης την πολωνική.

Μέσα στο πρόγραμμα ενσωματώθηκαν και τα μαθήματα, που καθορίστηκε, να διδάσκονται στα ελληνικά και είναι

3. ΕΒΟΠ-Η Επιτροπή Βοήθειας στο παιδί από την ελληνική πλευρά, Θανάσης Μπούπολος «Μείναμε Έλληνες»σελ. 51.

4. Για να διατηρήσουμε την «ελληνική μας ταυτότητα» την «Ηπειρωτική» και «Κονιτσιώτικη» μας βοηθούνε οι δάσκαλοί μας: 1) Μόκας Κώστας από τη Φούρκα Κονίτσης-δάσκαλος στον Πολίτσε και «καλλιτέχνης» θα λέγαμε πολύ ωραία zωγράφιζε. 2) Και ο Μιχάλης Μπόγδος από το ελεύθερο-δάσκαλος στη «Νέα Ζωή» και πολύ καλός μουσικός έπαιζε βιολί.

Έχουμε επίσης πολλούς Ηπειρώτες δασκάλους, Κονιτσιώτες (η νεότερη γενιά) – απόφοιτοι του δικού μας Παιδ. Λυκείου για δασκάλους No 1 στο Στετίνο. Συμμετέχουν στο 6μηνο φροντιστήριο Ελληνικής Γλώσσας στο Πολίτσε, διδάσκουν αποκλειστικά την Ελληνική Γλώσσα στα ελληνόπουλα σ' όλη την Πολωνία και μπορούν πολλά να μας πουύνε γι' αυτό το θέμα.

απαραίτητα για την καλλιέργεια της ελληνικότητας στα εκπατρισμένα Ελληνόπουλα.

Τα μαθήματα αυτά ήταν τέσσερα:

1. Ελληνική Γλώσσα
2. » Λογοτεχνία
3. » Ιστορία
4. και η Γεωγραφία της Ελλάδας.

Και τώρα λίγα λόγια για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στη Μέση και Ανώτερη Παιδεία.

Τα παιδιά μόλις τέλειωναν το δημοτικό σχολείο συνέχιζαν τις σπουδές τους σε λύκειο, (γυμνάσιο) ή σε επαγγελματικές σχολές. Στο λύκειο, στις επαγγελματικές τεχνικές σχολές είχαν καθοριστεί 4 ώρες, ενώ στην Ανώτατη Παιδεία 2 ώρες την εβδομάδα. Οι δάσκαλοι πληρώνονταν από το κράτος.

Από τα παιδιά από την Λυκόρραχν (τώρα Κεφαλοχώρι), που ήταν στην Πολωνία είναι τρεις απόφοιτοι ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (το αναφέρω αυτό με επιφύλαξη). Ένας μηχανολόγος μηχανικός-απόφοιτος του Πολυτεχνείου Βρότσλαβ Πολωνίας (εργαζόταν και σπουδαζε).

Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο εργαζόμενος φοιτητής είχε κάποιες διευκολύνσεις (σχόλαγε μια ώρα νωρίτερα τη δουλειά). Υπήρχε και μία οικονομολόγος-απόφοιτος της Ανωτάτης Οικονομικής Σχολής του Πόζναν, η οποία απεβίωσε μετά την επιστροφή της στην Ελλάδα και μία οδοντίατρος, -Πτυχιούχος Ιατρικής Σχολής του Πόζναν και παρέμεινε στην Πολωνία.

Απ' το διπλανό χωριό, Ζέρμα ή Πλα-

γιά Κονίτσης (το χωριό μου) είναι 15 επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων.

1) Μία ψυχολόγος-πτυχιούχος Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Βαρσοβίας Πτυχιούχος Πανεπιστημίου Βρότσλαβ Πολωνίας.

2) 1 γεωλόγος-μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα εργάστηκε στο ΙΓΜΕ.

3) 1 καθηγητής γεωγραφίας (χαρτογράφος) στην Ελλάδα.

4) 1 φυσικός, νομίζω πυρηνικός - απεβίωσε στην Ελλάδα.

5) 1 πτυχιούχος Παιδαγωγικής (εδώ εργάστηκε στην πρωτοβάθμια εκπ/ση στον κλάδο νηπ/γών στο δημόσιο όπως και η ψυχολόγος. Πτυχιούχοι του Πολυτεχνείου Βρότσλαβ Πολωνίας.

6) 1 μηχανολόγος μηχανικός.

7-8) Απόφοιτοι Ανωτάτης Οικονομικής Σχολής του Βρότσλαβ - 2 οικονομολόγοι-απεβίωσαν στην Ελλάδα.

9) 1 απόφοιτος Ιατρικής Σχολής του Βρότσλαβ, διδάκτωρ χειρουργός Δ/ντης Β' Χειρουργικής Κλινικής, Α' Θεραπευτηρίου ΙΚΑ στην Αθήνα (πρώην Παπαδημητρίου).

10) Στο Πόζναν σπούδασε 1 άτομο στην Ιατρική Σχολή-φαρμακοποιός

11) Στο Λούμπλιν σπούδασε 1 άτομο στην Ιατρική Σχολή-γυναικολόγος

12) Στο Στετίνο σπούδασε 1 άτομο στην Ιατρική Σχολή-γυναικολόγος και παρέμεινε στην Πολωνία.

13) Επίσης στο Στετίνο σπούδασε 1 άτομο στο Πολυτεχνείο και είναι μηχανολόγος ηλεκτρολόγος. Στην Ελλάδα εργάστηκε στη Νομαρχ. Ιωαννίνων.

14) Στη Βαρσοβία σπούδασαν επίσης

δύο άτομα: ο ένας στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και στην Ελλάδα εργάζεται ως καθηγητής στα σχολεία της δευτεροβ. εκπ/σης αρχικά στα Γιάννενα και πριν κάμποσα χρόνια μετατέθηκε στην Αθήνα μετά από σχετική αίτησή του.

15) Ένας είναι πτυχιούχος Ανωτάτης Σχολής Αγροτικής και Οικοκυρικής.

Άλλα παιδιά απ' τα χωριά μας τέλειωσαν σχολές μέσης εκπ/σης (λύκεια κ.λπ.), ενώ αρκετοί επαγγελματικές και τεχνικές σχολές. Αγρότες, βιομηχανικοί εργάτες, τεχνικοί και επιστήμονες επέστρεψαν στην Ελλάδα και είναι έτοιμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην Πατρίδα.

Τα παιδιά αυτά τα καμαρώνουν κι οι γονείς τους που τόσα χρόνια τα στερήθηκαν, παρόλο που είχαν τακτική αλληλογραφία όλα αυτά τα χρόνια. Έτσι, αφού οι σχέσεις γονέων και παιδιών αποκαθίστανται ομαλά υπάρχει ελπίδα να πρωτεύουν όχι μόνο στον επαγγελματικό τομέα, αλλά και στην οικογενει-

ακή τους ζωή και τους το ευχόμαστε ολόψυχα γιατί πραγματικά το αξίζουν.

MARIA ΓΑΓΟΥΝΗ-ΣΔΟΥΚΟΥ

Κεφαλοχώρι 20/8/2003

Υ.Γ.

Εγώ είμαι πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Βρότσλαβ Πολωνίας.

Κατέχω πτυχίο ΜΑΣΤΕΡ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ (Παιδαγωγικών Επιστημών).

Και στην Πολωνία και εδώ εργάστηκα ως εκπ/κός και πάντα μ' απασχολούσαν τα θέματα σχετικά με τα Ελληνόπουλα.

Όλα τα παιδιά από την Λυκόρραχη και τη Ζέρμα τα γνωρίζω προσωπικά και με αρκετά συγγενεύω, μ' άλλα ήμασταν μαζί στους παιδικούς σταθμούς.

Σ.Σ.

Η αείμνηστη Μ.Π. έχει φύγει από τη ζωή πριν από πολλά χρόνια. Ανασύροντας αυτό το γραπτό από το αρχείο μου το δημοσιεύουμε τώρα τιμώντας έτσι τη μνήμη της.

Σε Νηπειαγωγείο
Νίκαιας, Πειραιώς

Πατριδογνωσία (χρόνια της πέτρας)

Γράφει ο Τάσος Κανάτσης

«Φτώχεια, φωτιά, φαρμάκι ο τόπος»

N.Καρούζος

Πώς το λίγο να γίνει γιορτή; Πώς οι λέξεις να στήσουν τρόπαια μόχθου; Ξεψυλλίζει ο χρόνος σε λίδες παλιές. Μα εσύ προβάρεις τα καινούρια σου ρούχα μπροστες καθρέφτες ματαιοδοξίας, επιβιβάζεσαι στη μηχανή των πολλών ίππων σου και χάνεσαι σ' ατέρμονους δρόμους ματαιότητας, χωρίς ποτέ ν' ανοίξεις μια θύρα που πίσω σου μένει κλειστή, χωρίς να πιάσεις την άκρη του μίτου που θα σ' οδηγήσει αλάθευτα σ' αυτό που - εν πολλοίς- σε προσδιόρισε. Και πώς να γεφυρώσεις το βαθύ ποταμό που κυλάει ανάμεσα απ' τις αντίπερες όχθες δυο κόσμων; Πώς να μιλήσεις για μια ζωή που έγινε πια μουσειακό έκθεμα; Ήρθαν από μακριά· απ' τις σκοτεινές εποχές των μετακινήσεων. Με τα ροζιασμένα χέρια τους κρατώντας σκληρές παραμίνες χτύπησαν το βράχο, έπιασαν 'σειρά' έβγαλαν λιθάρια και μαυρόπλακες. Στέριωσαν τόπο, κράτησαν με ξερολιθιές το χώμα, έχτισαν τα κονάκια και τα μαντριά τους, έχτισαν και του Άγιου το ξωκλήσι, άναψαν το καντήλι του, "μάζεψαν" τα νερά, έχτισαν βρύσες και γιοφύρια να συναντήσουν τους αντίπερα, ημέρεψαν τον τόπο.

Χρόνια της πέτρας, της σκληρής βιοπάλης. Τα αιμάτινα ίχνη τους πάνω στη χειρολάβα του αλετριού ανεξίτηλα, πάνω στην αλετρόποδα, χαρά-ζοντας αυλάκια του μόχθου, για να καρπίσει το σπυρί, να μεστώσει... Κι όταν ο καιρός το καλούσε, αλλάζοντας το τσαπί με το καριοφίλι, στα

μετερίζια της λευτεριάς. Ζευγολάτες και βοσκοί, μαραγκοί και χτιστάδες, αγωγιάτες και τσαγκάρηδες, στους δρόμους της ανάγκης για το λειψό μεροφάι...

Και γυναίκες στον κάματο ολημερίς κι ολοχρονίς, πότε της φλόγινης μέρας, πότε στα δρολάπια του χειμώνα, σβολοκοπώντας τα χώματα. Με το λειπόσαρκο στήθος τους κάτω απ' τα τριμμένα σκουτιά τους, στον όχτο παράμερα γαλουχώντας νεογέννητα, κι ύστερα γαλικωμένες στην επιστροφή σ' ένα σπίτι αδειανό από χαρά, να μπαλώσουν, να ράψουν, να γαστρίσουν, να πλύνουν για τη μεγάλη φαμίλια τους.

Κι ύστερα να ξαπλώσουν το κουρασμένο κορμί τους σ' αχυρένιο στρώμα, σε πολλές νύχτες δίχως όνειρα...

Και παιδιά, με την κλείσα του βοσκού στο χέρι, βοηθώντας, και το αλ-φαβητάρι στον τρουβά, να μάθουν τα λίγα κολυβογράμματα στο σχολείο τους και μετά, σ' άλλα σχολειά μεγαλύτερα, να "φωτιστούν" και να "φωτίσουν" και τους άλλους παλικάρακια και κοπελούδες ανθοφόρες, κι άλλα δωδεκαετή στη μαθητεία του μεροκάματου: κουλουράδες και σερβιτόροι κι οικοδόμοι στη μακρινή πόλη, σε ξένα αφεντικά, σε ξένα χέρια...

Τόπος φτωχός, περίσσια η χρεία, περίσσεια η λύπη. Κι η χαρά λιγοστή: σ' ένα γάμο φτωχό, στο χρονιάτικο πανηγύρι...

Έτσι πορεύτηκαν άνθρωποι κι άνθρωποι, φτωχές υπάρξεις πολύπαθες, ποτίζοντας με τον ιδρώτα τους τα φύτρα της νέας ζωής, να βλαστήσουν σ' ένα καλύτερο, πολυπόθητο "αύριο".

ΞΥΠΝΑ, ΒΟΜΒΑΡΔΙΖΟΥΝ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ. ΚΑΤΟΧΙΚΕΣ ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ανέκαθεν, όλες τις εποχές, ιδιαίτερα τα καλοκαίρια, που δε λειτουργούν τα σχολεία, τα παιδιά της υπαίθρου, βοηθούσαν και βοηθούν τις οικογένειές τους, στις διάφορες γεωργοκτηνοτροφικές εργασίες.

Το κατοχικό καλοκαίρι του 1943, εγώ με τον εξάδελφό μου Γάκια Γιολδάση, (οι μανάδες μας Αφροδίτη και Κούλα πρώτες εξαδελφάδες), σμίξαμε τις προβατίνες μας και τις φυλάγαμε μαζί. Είχαμε από καμιά 15/ρια ο καθένας μας. Στο χωριό μας, Κάτω Χρυσοβίτσα (Βάλτσα) είχε καθιερωθεί η συνήθεια, να σπέρνουν τη μια χρονιά τα χωράφια, που είναι προς την πλευρά της Μακριάς Ράχης και την άλλη τα χωράφια προς την πλευρά των Οικισμών Διασέλου και Ελληνικού.

Η συνήθεια αυτή ήταν Νόμος Άγραφος, που κανένας δεν τολμούσε να παραβεί. Είχαν διαπιστώσει εκ πείρας, ότι αυτός ο τρόπος καλλιέργειας, αφενός μεν εξυπηρετούσε την κτηνοτροφία τους, αφετέρου δε, ότι αυτή η ετήσια αγρανάπαυση, την άλλη χρονιά βοηθούσε και στην αύξηση της παραγωγής.

Εκείνη τη χρονιά, είχαν σπαρθεί τα χωράφια, προς την πλευρά της Μακριάς Ράχης.

Η έκτασή τους είναι πολλά στρέμματα και εκτείνεται, στους πρόποδες του

μεγαλύτερου μήκους αυτής. Μετά το θερισμό των σιταριών, στις καλαμιές τους, ελεύθερα βοσκούσαν μικρά και μεγάλα ζώα των χωριανών μας.

Συνήθως, προς αυτή την περιοχή τα ζώα τους, οι βοσκοί τα οδηγούσαν τις βραδινές ώρες.

Κι εμείς ακολουθώντας τους άλλους τσοπάνηδες, προς τα εκεί οδηγούσαμε τις προβατίνες μας και πιο συχνά προς τη θέση Ροδιές.

Μέχρι αργά τα μεσάνυχτα, τα κυπροκούδουνά τους αντηκούσαν ευχάριστα σ' όλο το χωριό μας και κάπου κάπου και ήχος φλογέρας.

Παρέες παρέες οι τσοπάνηδες, τα βράδια κοιμούνταν σε διάφορες θέσεις, για να εμποδίσουν τυχόν το κατέβασμά τους προς τον κάμπο, όπου ήταν καλλιέργειες κυρίως καπνού και καλαμποκιού.

Η πιο συνηθισμένη θέση ύπνου, πολλών τσοπάνηδων, ήταν το ψωρολίθι, κοντά στην πηγή Μουτσιάρα.

Εκεί πολλές φορές ανάβανε φωτιές και ψήνανε καλαμπόκια. Κι εμείς κοιμηθήκαμε μερικές βραδιές στη θέση αυτή. Έξω από τα σπίτια μας, κάτω από τον έναστρο ουρανό, ακούγαμε από τους μεγαλύτερους τσοπάνηδες πολεμικές ιστορίες, του χωριού μας ιστορίες και κάπου κάπου ακούσματα δημοτικών

τραγουδιών όπως: Συννέφιασε στον Παρνασσό, βγήκα ψηλά στα Διάσελα κ.α. Αχ! αυτές οι βραδιές μένουν αξέχαστες! Το πρωί πριν πιάσει η ζέστη, κάθε τσοπάνης ξεχώριζε το δικό του κοπάδι και σιγά σιγά το πήγαινε για νερό και κατόπιν στο στάλο του.

Εμείς για στάλο είχαμε ένα μεγάλο πουρνάρι στη θέση Μπλούλες, κοντά στη πηγή Αβράδιαγος. Τα μεσημέρια μετά το φαγητό, πηγαίναμε κι εμείς εκεί για ύπνο, σε χώρο που είχαμε διαμορφώσει κάπως, για άνεση ας πούμε.

Κάποιο μεσημέρι, την ώρα του ύπνου, ο Γάκιας με σκουντάει, φωνάζοντας δυνατά. Ξύπνα, βομβαρδίζουν στο κάμπο. Στη θέση Βαρκά του Κάμπου, κοντά στη μεγάλη σκαμνιά του Βαγγελόπουλου είχε σκάσει το πρώτο βλήμα, από το κανόνι που είχαν στήσει στην Κοδέλα οι Γερμανοί. Το δεύτερο βλήμα έσκασε στο Διάσελο κάτω από σπίτι του Γιάννη Κωτσικόπουλου και το τρίτο στην κάρυα του Χρυσούλη (Κουτσιαβή), λίγο πιο κάτω από τα σπίτια των Λαππαίων.

Τα βλέμματά μας στις θέσεις των εγκρήξεων περιστρέφονταν με αγωνία.

Εντύπωση μας έκαμαν, οι κινήσεις των αδελφών Δημοσθένη και Χαράλαμπου Λάππα. Εμπειροπόλεμοι πεννηταπεντάρηδες (55) περίπου ήταν. Μόλις άκουγαν τον ήχο του κανονιού στην Κοδέλα, τρύπωναν αμέσως, πίσω από το σπίτι τους και μόλις έσκαγε το βλήμα, βγαίνανε γρήγορα στον πάτο της αυλής

τους και αγνάντευαν τη θέση της εκρήξεως. Σε κάποια στιγμή, ακούσαμε το Χαράλαμπο χαριτολογώντας να λέγει:

«ου Στούκας τ' Μαλιαράκ' θα μας τ' φικάει (πυροβολεί)».

Στούκας ήταν το παρατσούκλι εξαδέλφου του, που για πολλά χρόνια ζούσε στην Αθήνα, μη δίδοντας σημεία ζωής στο χωριό.

Αμέσως βγάλαμε τις προβατίνες από το στάλο και τις οδηγήσαμε προς την περιοχή της Καβρολαγκάδας. Κι οι άλλοι Διασελιώτες προς τα εκεί σπρώχανε τα ζωντανά τους. Γρήγορα ανεβήκαμε στην Παρλαβέζη και κρυφτήκαμε μέσα στο δάσος στη θέση Κουτσούλες.

Στα Πουργιά βλέπουμε τέσσερις Γερμανούς να έρχονται προς το Διάσελο. Δυο προχωρούν ψηλά μέσα στα χωράφια. Ανεβαίνουν προς την Τσούμπα των Λεναίων. Περνούν και την Τσούμπα των Γιολδασάιων και προχωρούν προς τις Γουρνούλες εκεί τους χάσαμε.

Οι άλλοι δυο προχωρούν προς τα σπίτια του Διασέλου. Ύστερα από λίγη ώρα, βλέπουμε ένα Γερμανό στην κορφή της Μπαλωμάτης και τον άλλον να προχωρεί προς τα Γουπετάκια. Εκεί βοσκούσαν καμιά 20/αριά προβατίνες του Δημοσθένη Λάππα. Σε κάποια σούδα της Μπαλωματής ήταν κρυμμένος ο Γιάννης Λάππας. Είχε μάλιστα και όπλο πολεμικό μαζί του, όπως μάθαμε την άλλη μέρα. Ευτυχώς που δεν τον είδαν.

Σε κάποια στιγμή, ακούμε τον Καφαντάρα (Αθανάσιο Κιτσόπουλο),

μπάρμπα μου, που ήταν μαζί μας να λέγει:

Πω! Πωωωω! Πάνε οι πρατίνες τ' Δημουσθέν!

Και πράγματι ο Γερμανός τις έβαλε μπροστά και γρήγορα τις κατέβασε στο Διάσελο.

Τελευταία τις είδαμε στο δρόμο, που οδηγεί προς το Θέρμο κάτω από τα αμπέλια των Κωτσικοπουλαίων όπου σήμερα είναι το μικρό εικόνισμα και γρήγορα τις χάσαμε για πάντα.

Φτωχός κι η μοίρα του! Ακούγαμε την άλλη ημέρα πολλούς να λένε. Αυτές, ήταν το στήριγμα την εποχή εκείνη της πολυμελούς του οικογένειας.

Είθε να μην επιτρέψει ποτέ - ποτέ ο πανάγαθος Θεός μας, στο μέλλον, να zήσουν μικροί και μεγάλοι, στον ελλαδικό χώρο, παρόμοιες κατοχικές σκηνές.

Βασιλειος Κιτσόπουλος

Συν/χος Δάσκαλος

Aγρίνιο

Απάντηση στον Ιμπραήμ

ΔΕΝ ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΜΕ...

«"Οχι τά κλαριά νά μᾶς κάψεις, ὄχι τά δέντρα,
ὄχι τά σπίτια πού μᾶς ἔκαψες, μόνο πέτρα στήν
πέτρα νά μή μείνει, ήμεῖς δέν προσκυνοῦμε...
Καί μήν ἐλπίζεις πώς τή γῆ μᾶς θά τήν κάμεις
δική σου, βγάλτο ἀπό τό νοῦ σου».

Θεόδωρος ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ (1770 - 1843)

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Από την ιστορία της επαρχίας Κόνιτσας Τόμος Β'

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Γ. ΓΚΟΥΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΤΟΜΟΣ Β'

Αθήνα 2011

του Ομότιμου Καθηγού του Παντείου Πανεπιστημίου, συμπατριώτη, φίλου και συνεργάτη του περιοδικού μας Χαρίλαου.

Ο συγγραφέας με πάθος για την ιστορία της γενέτειρας και υπομονή μέλισσας, έρευνα χρόνια και χρόνια ιστορικές πηγές συλλέγοντας κάθε πληροφορία χρήσιμη για μία, όσο γίνεται, ολοκληρωμένη παρουσίαση και όπως γράφει ο Π. Καμπλάκης στον πρόλογο του βιβλίου, "οι επιμέρους δέκα επτά θεματικές ενότητες του τόμου, μας δίνουν ένα τεκμηριωμένο πανόραμα της ιστορίας και του πολιτισμού της επαρχίας Κόνιτσας στους νεότερους χρόνους, καθώς καλύπτουν μεγάλο εύρος ποικιλών ζητημάτων του υλικού, κοινωνικού ακόμη και του πνευματικού βίου των κατοίκων. Οι Κονιτσιώτες πρέπει να είναι ευγνώμονες στον συμπατριώτη τους, συγγραφέα, για τη νέα πνευματική προσφορά του, συμβολή ουσιαστική στην βαθύτερη γνωριμία τους με τον πολιτισμό τους, το πλούσιο ιστορικό και

Mε πολλή χαρά πήραμε πρόσφατα το νέο εκδοθέν βιβλίο με τον πιο πάνω τίτλο

πολιτισμικό παρελθόν της ακριτικής επαρχίας τους, η οποία έχει συντελέσει σημαντικά στη διαμόρφωση της ιστορικής πορείας και φυσιογνωμίας της ευρύτερης περιοχής".

Οι αναγνώστες του περιοδικού μας είχαν την ευκαιρία να διαβάσουν στις σελίδες του πολλά από τα κεφάλαια του νέου βιβλίου.

Τώρα με την παρουσίαση σε ολοκληρωμένο τόμο, θα μπορούν πιο εύκολα να μελετούν το κάθε κεφάλαιο.

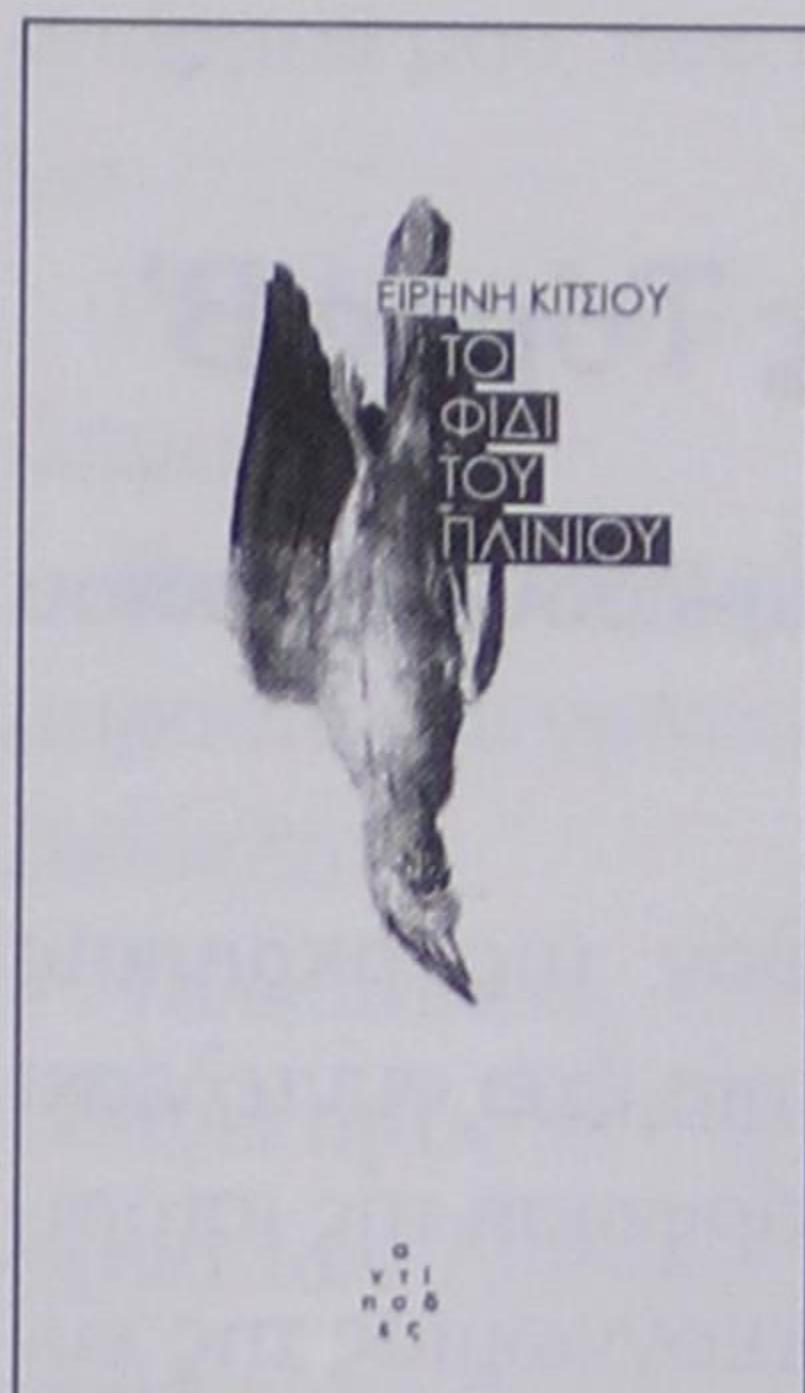
Πιστεύουμε ότι το νέο βιβλίο του Χ.Γ. Θα είναι πολύτιμο για κάθε ερευνητή της τοπικής ιστορίας, αλλά και για κάθε βιβλιομαθή που θα το τοποθετήσει στη βιβλιοθήκη του.

Αγαπητέ φίλε Χαρίλαε σε συγχαίρουμε για το πόνημα σου - έργο πολύχρονης έρευνας για τον τόπο μας και σου ευχόμαστε να είσαι ακμαίος για συνέχιση του ερευνητικού σου έργου.

Σ.Τ.

Κεντρική Διάθεση
Νικηφόρα 2-4 Αθήνα 10678
Αθήνα 210 32 27 323

Διεύθυνση συγγραφέα
Κονοπισούλου 32
Τ. 210 6925471
κ. 6976572746

το τέταρτο μετά: τα: "Εκπαιδευτής γρύλων", "Φυσικές ιστορίες", "Πλάι στο ποτάμι" (2008)

Στις 100 σελίδες του παρουσιάζονται τα διηγήματα: "Το φίδι του Πλίνιου", "Αγ. Βαρθολομαίος", "Η αρκουδοφωλιά" και ακολουθούν τρία μέρη που περιέχονται άλλα 18 διηγήματα.

Μερικά από αυτά είχαν πρωτοδημοσιευτεί στο λογοτεχνικό περιοδικό "ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ" και κάποια στο περιοδικό μας.

Ειρήνη Κίτσιου ΤΟ ΦΙΔΙ ΤΟΥ ΠΛΙΝΙΟΥ

Καθοδόν προς το τυπογραφείο μας πρόλαβε ένα βιβλίο από την πρωτεύουσα. Είναι το νέο βιβλίο της συμπατριώτισσάς μας Ει. Κ.

Η Ειρήνη, τακτική επισκέπτρια της Βιβλιοθήκης μας από μαθήτρια, πλούτισε το πεδίο των γνώσεων σε όλους τους τομείς και στα διηγήματα της, χειρίζεται τον λόγο με μαεστρία, εμβαθύνοντας στην ψυχολογία του ανθρώπου..

Για τα έργα της έχει αποσπάσει ευνοϊκές κριτικές σε παρουσιάσεις στην Αθήνα, δημιουργώντας ελπιδοφόρες προοπτικές για ανέβασμα στο χώρο της Λογοτεχνίας.

Εκφράζουμε τα συγχαρητήρια στην Ειρήνη και ευχόμαστε καλή συνέχεια.

Σ.Τ.

Έκδοση: Αντίποδες
Κάλβου 8- 10/111473
Τ. 2106471188, Αθήνα

Η Γλώσσα μου

Τη γλώσσα μου την έδωσε
Η μάνα μου Πατρίδα
Να τη φυλάξω μέσα μου
Ζωής μου ηλιαχτίδα

Να την μιλάω ολημερίς
Τις λέξεις να κεντάω
Να σπάω κόκκαλα εχθρών
Κι' ήρωες να μετράω

Κάθε της λέξη έκρυψε
Όμορφες ιστορίες
Των Φιλοσόφων έννοιες
Ονείρατα κι' ελπίδες

Εκράτησα την πίστη μου
Ποτέ να μην αλλάξω
Αυτά που γαλουχήθηκα
Χριστέ μου να δοξάσω

Κι όταν βαθιά εγώ έψαχνα
Να μάθω την αλήθεια
Εκείνη ερχότανε κρυφά
Να δώσει μια βοήθεια

Κ.Τ.

"Ομορφα μάτια

Όμορφα μάτια γαλανά, χιλιοτραγουδισμένα, τὸ χρῶμα πῆραν τούρανοῦ, τῆς Ἀνοιξης τὴ χάρη καὶ τῆς αὐγῆς τῆς λυγερῆς, τὴ δροσερὴ χροιά της.

Άστραφτουν καὶ φεγγοβολοῦν, σκορποῦν χρυσὲς ἀχτίδες, πυρίμορφες καὶ γελαστές, ἐλπιδοφόρες λάμψεις, ποὺ σὰ δοξάρι ἀπαλὸ χορδὲς καρδιᾶς χαϊδεύει καὶ ἀναβλύζουν λυρικοὶ τοῦ ἔρωτα οἱ ἥχοι, ἀρμονικοί, μελωδικοί, μὲ μέτρο διεγερτικὸ κι ἔνα ρύθμὸ ἡδονικό, ἀνείπωτης μαγείας ὅπου θολώνει λογισμοὺς καὶ ἀνασταίνει πόθους.

Μάτια λαγνείας φωτεινά, ἀστραφτερὰ διαμάντια, γνωρίζουν πῶς νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ μισοῦν συνάμα.

Σὰν ἄστρα λαμπυρίζουνε ὅταν γλυκοκοιτάζουν, ἀναστατώνουν τὶς καρδιὲς καὶ τὶς αἰχμαλωτίζουν, μὲ μύριους χτύπους στὸ λεπτὸ κινοῦν τὰ φυλλοκάρδια παραφρονοῦν οἱ αἴσθησες καὶ οἱ ψυχὲς παθιάζουν.

Ματάκια σπινθηρόβολα, ἔρωτικῆς σαγήνης, τοῦ πόθου εἶναι ἀπαρχή, τῆς ἡδονῆς ἡ φλόγα, τῆς ἀγαλλίασης φιλί.

Κρήνη ροῆς χρυσοῦ φωτός, τῆς εὐφροσύνης μάνα καὶ τῶν βασάνων τῆς καρδιᾶς, ὅταν τοῦ ἔρωτα πνοὴ ἀλλάζει τὴν πορεία.

Μάτια χρυσά, λιογέννητα, ἐκπέμπουν φῶς μαγείας ποὺ παραλύει τὸ κορμί, τὰ αἷματα ἀνάβει μὲ τὸ ζεστὸ ἀγκάλιασμα τρυφῆς ἀνατριχίλα.

Απλώνεται ὁλόσωμα τῆς ἡδονῆς ἡ αὖρα δυναμική, λυτρωτική, π' ἀποπλανᾶ τὸ πνεῦμα, ἀναθαρρεύει τὴν ψυχὴ καὶ ἀρχινάει τὸ φαιδρὸ τραγούδι εὔτυχίας μὲ τὴν ἀθόρυβη φωνή.

Απὸ τὰ μάτια ἀργοκυλᾶ εὐδαιμονίας δάκρυ, ἐκχύλισμα ἀγάπης, στὰ βελουδένια μάγουλα, ἀφρᾶτα, πυρωμένα, βρέχοντας καὶ δροσίζοντας τὰ κερασένια, τραγανά, παρθενικά χειλάκια, μ' ἔρωτικὰ φιλήματα τοὺς πόθους ν' ἀναστήσῃ.

Στὰ χείλη, τ' ἀνυπόμονα, ὁ πόθος ξαγρυπνάει, προσμένοντας, λαχταριστό, τοῦ ἔρωτα τὸ χάδι, φιλὶ ἀθανασίας.

Στέλνουν γοργὰ μηνύματα τὰ μάτια τῆς σαγήνης γιὰ νὰ ἡχήσουν, στὶς καρδιές, ἡδονικὲς καμπάνες, τὸν ἔρωτα ἀδίστακτα νὰ τὸν ὑποδεχτοῦνε, σὰν ἡγεμόνα καὶ θεό, στὴν καθαρὴ παστάδα, μὴ λιγωρήσουν καὶ χαθεῖ τῆς

εύτυχίας εύωδιά, ἐκχύλισμα ἀγάπης καὶ γιατρικὸ λυτρωτικὸ τῆς πονεμένης νιότης.

Τὰ μάτια τὰ πανέμορφα μὲ τούρανοῦ τὸ χρῶμα, λαμποκοποῦν, ἀστείρευτα, ἀπ' τὴν αὐγή ώς τὸ δεῖλι καὶ τὰ σκοτάδια πυρπολοῦν, τὰ σωθικὰ σπαράζουν.

Ἄγγελικὰ χαμογελοῦν καὶ σπέρνουν τὴν ἀγάπη γιὰ νὰ βλαστήσῃ ὁ ἔρωτας καὶ πάντοτε δακρύζουν ὅταν λοξοδρομήσει ξαφνικὰ καὶ πρὸς ἄλλοῦ οἰκήσει.

Ομορφα μάτια πλουμιστά, δωρήματα τῆς φύσης, πανάκριβα κι ἀστραφτερά, τῶν τυχερῶν στολίδια, λιαχτίδες παιχνιδιάρικες, τοῦ ἥλιου θυγατέρες, οὐράνιο τόξο φωτεινό, λάμψεις τῆς καλοσύνης, ἔρωτικὰ τοξεύματα, τῆς ἡδονῆς σειρῆνες καὶ τῆς ἀγάπης θησαυρός, πάντοτε μαγνητίζουν καὶ ὑπνωτίζουν τὶς καρδιές.

Μάτια ἀσύγκριτης θωριᾶς, φεγγόβιοι φωστῆρες μὲ πυρωμένες σαϊτιές, τὸν ἔρωτα καλοῦνε νὰ φτερουγίσῃ στὶς ψυχὲς κι εὐθὺς ν' ἀποτινάξῃ θλίψεις καὶ πάθη καὶ καημούς, ἀνθρώπων ποὺ ἐλπίζουν ἀγάπη νάχουν στὴ ζωή, μὲ τὴ χαρὰ νὰ πορευτοῦν στοὺς δρόμους εύτυχίας.

Μὰ κι ὅταν θὰ δακρύζουν, τὸ δάκρυ νᾶναι ἔρωτικό, φιλήδονο καὶ γευστικό, εἰρηνοφόρο πάντα.

Τότε τὸ μεγαλεῖο τους αἰώνια θὰ μείνῃ, ν' ἀντανακλᾶ τὸ θεῖο φῶς μὲ τὸ γαλάζιο χρῶμα.-

Γεώργιος Μαυρογιάννης

Στον απόδημο

Κι α αν ἀφησες την αγκαλιά
Της μάνας σου Πατρίδα
Την πήρες μέσα σου βαθιά
Την ἔκανες αχτίδα

Την ἔφερες στην ξενιτιά
Με πόνο και με δάκρυ
Όπου εφώτισες ψυχές
Από γωνιά και σ' ἀκρη

Γαλούχησες τα τέκνα σου
Με τόσα ιδανικά μας
Όλα για την Πατρίδα
Να 'χουμε στην καρδιά μας

Έχεις μια φλόγα στην ψυχή
Που τη βαστάς σαν δάδα
Και είναι όλη μέσα σου
Αγάπη σου «Η Ελλάδα»

Καλλιόπη Τουφίδη U.S.A.

ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ένας αϊτός περήφανος

Γράφει ο Σωκράτης Μ. Οικονόμου

Έχουμε γράψει πολλές φορές, για τα Δημοτικά μας τραγούδια, που είναι το ξέσπασμα της ψυχής του λαού μας, που εκφράζουν, τη χαρά, τη λύπη, τα ηρωϊκά κατορθώματα, τον έρωτα, τη γέννηση, τη βάφτιση, το γάμο, το θάνατο κι όλες τις εκφάνσεις της ζωής μας.

Είναι το ξεχείλισμα της ψυχής του λαού μας, που αναφέρεται σ' όλα τα έντονα βιώματά του.

Επί ευκαιρία και πάλι της μεγάλης γιορτής του Έθνους μας της 25ης Μαρτίου του 1821, της (Εθνικής παλιγγενεσίας, της απελευθέρωσης των Ελλήνων από τους Τούρκους μετά την επανάσταση του 1821 και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους), θ' αναφερθούμε πολύ σύντομα στους κλέφτες και στα Δημοτικά μας τραγούδια και στα ηρωϊκά τους κατορθώματα γνωστά άλλωστε σ' όλους μας.

Οι κλέφτες κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ήταν αυτοί, που δεν μπορούσαν να υποφέρουν τον τύραννο Τούρκο κι έβγαιναν και ζούσαν στα βουνά. Είχαν δικό τους κατάλυμα (φωλιά), το λημέρι, που ήταν σ' απρόσιτα στρατηγικά ορεινά σημεία και το άλλαζαν κάθε φορά, που εμφανιζόταν απροσδόκητος κίνδυνος. Είχαν τον αρχηγό τους, τον καπετάνιο τους, κι εκεί πάνω ασκούνταν στο σημάδι και πολλοί

απ' αυτούς περνούσαν τη σφαίρα από το δαχτυλίδι κι ασκούνταν στο πήδημα, στο τρέξιμο, στο λιθάρι. Τους διέκρινε ψυχικό θάρρος, υπέμειναν την πείνα, τη δίψα και την αγρυπνία. Πολεμούσαν γενναία. Ήταν ατρόμητοι μπροστά στο θάνατο. Άντεχαν στα βασανιστήρια και η καλύτερη ευχή τους ήταν «καλό βόλι» ώστε ν' αποφύγουν τις ταπεινώσεις των κακώσεων.

Εάν στη μάχη κάποιος τραυματιζόταν, ζητούσε να του κόψουν οι σύντροφοί του το κεφάλι και να το πάρουν μαζί τους, ώστε να μην πέσει ζωντανός στα χέρια του εχθρού. Πόσα τραγούδια κλέφτικα δεν περιέχουν την τραγική αυτή παράκληση του κλέφτη. Και πόσα δεν αναφέρονται στους καπεταναίους, στον Κατσαντώνη, στον Ανδρούτσο, στο Διάκο, στο Γεώργιο Καραϊσκάκη, στο Γέρο-Δήμο, στο Γέρο-Ζήδρο, στο Γέρο-Μπουκουβάλα, στο Μάρκο Μπότσαρη, στο Νικοτσάρα, στους Κολοκοτρωναίους κ.λπ. κ.λπ.

Οι κλέφτες καθώς είπαμε αγαπούσαν την ελεύθερη ζωή των βουνών και ζούσαν πάντοτε στα βουνά της χώρας μας και εδώ στην Ήπειρο, στα βουνά της Πίνδου και στην προέκτασή της, (Τζουμέρκα, Άγραφα παλικαριών λημέρια), στη Θεσσαλία και Μακεδονία στον Όλυμπο κ.λπ.) όπου κάθε κορφούλα

και κλαδί, κάθε κλαρί και κλέφτης. Ζούσαν λοιπόν στα βουνά, όμως το χειμώνα κατέβαιναν χαμηλότερα γιατί η παραμονή στα χιονισμένα βουνά ήταν δύ-

σκολη. Όμως ένας περήφανος κλέφτης αϊτός (αετός) δεν ήθελε να κατέβει πιο κάτω. Υπέροχο κλέφτικο τραγούδι ας το παρακολουθήσουμε:

Κλέφτικο τραγούδι *Ένας αϊτός περήφανος*

Το παρακάτω δημοτικό τραγούδι ανήκει –σύμφωνα με τον μεγάλο λαογράφο Ν.Γ. Πολίτη, από τη συλλογή του οποίου προέρχεται– στα κλέφτικα, και μάλιστα στα αλληγορικά. Στο τραγούδι ο περήφανος και λεβέντης αϊτός ταυτίζεται με τον γενναίο κλέφτη της περιόδου της τουρκοκρατίας, που επιμένει να συνεχίζει τον αγώνα του ακόμα και μέσα στις αντίξοες καιρικές συνθήκες του χειμώνα.

Ένας αϊτός περήφανος, ένας αϊτός λεβέντης
από την περηφάνια του κι από τη λεβεντιά του,
δεν πάει τα κατώμερα* να καλοξεχειμάσει,
μόν’** μένει απάνω στα βουνά, ψηλά στα κορφοβούνια.
Κι έριξε χιόνια στα βουνά και κρούσταλλα στους κάμπους,
εμάργωσαν*** τα νύχια του κι επέσαν τα φτερά του.
Κι αγνάντιο**** βγήκε κι έκατσε, σ’ένα ψηλό λιθάρι,
και με τον ήλιο μάλωνε και με τον ήλιο λέει:
«Ηλιε, για δε βαρείς κι εδώ σ’τούτη την αποσκούρια****,
να λιώσουνε τα κρούσταλλα, να λιώσουνε τα χιόνια,
να γίνει μια άνοιξη καλή, να γίνει καλοκαίρι,
να ζεσταθούν τα νύχια μου, να γιάνουν τα φτερά μου,
να ’ρθούνε τ’ άλλα τα πουλιά και τ’ άλλα μου τ’ αδέρφια».

Ν.Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι και οι αναγνώστες μας θα ευχαριστηθούν.

* κατώτερα: πεδινά μέρη

** μόν’: μόνο, αλλά

*** εμάργωσαν (μαργώνω): ξεπάγιασαν

**** αγνάντιο: αγνάντια, απέναντι

***** αποσκούρια: σκιερός, ανήλιος τόπος

Ζωγράφου-7-4-2021

Σχολ. έτος 1953- 1954 Απόφοιτοι [8 τάξη] στο Γυμνάσιο της Κόνιτσας

Από τον Αγαθάγγελο Γ. Πολίτη

Πέρασαν πολλά χρόνια από τότε. Όμως ο χρόνος, που τα πάντα δαμάζει δεν μπόρεσε να αφαιρέσει από τη μνήμη γεγονότα, που βιώσαμε στα παιδικά μας χρόνια. Μια φωτογραφία, ένα κομμάτι κιτρινισμένο χαρτί είναι ικανά να μας ξεναγήσουν στα παλαιά, ευχάριστα ή δυσάρεστα, οπωσδήποτε όμως νοσταλγικά.

Βρήκα στο αρχείο μου τον κατάλογο των συμμαθητών μου στην 8 τά-

ξη, αντίγραφο, του μαθητολογίου με τα πνεύματα και τους τόνους, που μας βασάνιζαν εκείνα τα χρόνια. Στο γραπτό αυτό προσκλητήριο θα βρούμε κάποιους απόντες. 66 ολόκληρα χρόνια πέρασαν από τότε.

Ξεκινήσαμε για το μεγάλο ταξίδι από το χωριό μας, αυτό μας χάρισε την πρώτη ανατολή της Ζωής. Μας έδωσε τα πρώτα ερεθίσματα, τις πρώτες εικόνες του θαυμάσιου φυσικού

περιβάλλοντος. Εκεί γνωρίσαμε στερήσεις και ανάγκες και διαμορφώσαμε χαρακτήρα και ήθος και νιώσαμε ψυχικό δεσμό με αυτόν τον τόπο. Ο χρόνος των παιδικών χρόνων αναλώθηκε ανάμεσα στους λόγγους, στη βοσκή των οικόσιτων, στο ανέμελο παιχνίδι με τόπι φιαγμένο με κουρέλια, ή στο κρυφτούλι, όταν ο Δάσκαλος μας απέλυε. Στο χωριό πρωτοακούσαμε το θλιβερό χτύπο της καμπάνας.

Τα έθιμα, η Γιορτή, το κλαρίνο στο πανηγύρι έγιναν ο ακατάλυτος πνευματικός και ψυχικός δεσμός. Ακόμα και ο φόβος όταν ο αγροφύλακας μας έπιανε με τα κλεμμένα καρύδια μας δίδαξε το σεβασμό στα ξένα αγαθά.

Πρόσωπα σεβάσμια, ο Παπάς και ο Δάσκαλος, ο παππούς και η βάβω, πρόσωπα αγαπημένα και αξέχαστα δίπλα στο τζάκι, μας έλεγαν για βασιλιάδες και νεράιδες και δεν ξεχωρίζαμε το αληθινό με το επίπλαστο.

Ο πόλεμος, με τις τραγικές συνέπειές του, μόνιμο θέμα στα 2-3 καφενεία του χωριού. Αρχίσαμε τότε να τον μιμούμαστε και κάναμε τον δικό μας πετροπόλεμο.

Όλα αυτά δεμένα σφιχτά με πρόσωπα, όπως του Μπάρμπα- Λάμπρου, του Μπάρμπα Κύρκα, του αγέρωχου μπάρμπα Νικόλα, που είχε zήσει χρόνια στην Πόλη και τόσους άλλους, που αδικούνται από την παράλειψη

αυτή. Όλα αυτά, με τους λασπόδρομους, με την σκληράδα της σποράς με τους παγωμένους χειμώνες είναι κομμάτι του εαυτού μας, της ψυχής μας.

Και όταν ήρθε η ώρα να δημιουργήσουμε καινούρια ζωή με τους στόχους που ο καθένας όρισε σε χώρες μακρινές από το σπίτι μας και το χωριό μας φύγαμε με αναμνήσεις, που έτρεφαν την ακατάλυτη επιθυμία της επιστροφής

Δεν βρέθηκαν λωτοί ικανοί να απομακρύνουν από την ψυχή μας την επιθυμία του νόστου. Κλείσαμε τα αυτιά μας στις σειρήνες, προσπεράσαμε τις χάρυβδες και τους λαιστρυγόνες και όπως ο πολύπαθος Οδυσσέας γυρίσαμε στην φτωχή Ιθάκη μας, στο χωριό μας.

Με παρέσυρε ο οίστρος των παιδικών χρόνων στο χωριό και ξέχασα την επικεφαλίδα των σκέψεών μου. Επανέρχομαι για να θυμίσω σε όσους ανήκουν στην Τρίτη ηλικία τα ονόματα των καθηγητών και την προσπάθειά τους να μας διευρύνουν τους στενούς ορίζοντες των γνώσεών μας. Στην ογδόν τάξη, Γυμνασιάρχη είχαμε τον αείμνηστο Ι. Φερούκα από την Αρίστη Ζαγορίου. Καθηγητές τον δικό μας κοντοχωριανό Χ. Γκαραβέλα, τον Κ. Γκατσόπουλο, φιλόλογο, θεολόγο του κ. Καρβέλη και Γυμναστή τον κ. Γεωργούλη. Επιστάτη δεν είχαμε.

Όλοι χρησιμοποιούσαν αυταρχική μέθοδο ακολουθώντας τον πάγιο παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας. Αναγνωρίζω πως ωφελημένοι βγήκαμε από το σύστημα αυτό της αγωγής και η ανάμνησή μου ξεχειλίζει από ευγνωμοσύνη.

Μου κάνει εντύπωση που σε μια φωτογραφία, επιστρέφοντες από μια εκδρομή στον Αν- Γιάννη όλοι είμαστε χαμογελαστοί.

Τα τελευταία χρόνια λείπει η χαρά και το χαμόγελο από τις σχολικές αίθουσες και αυτό είναι αρνητικό στοιχείο για την σωματική και ψυχική υγεία των μαθητών. Τώρα που γράφω αυτές τις σκέψεις, σκέπτομαι πως αυτά είναι πολυτέλεια με όσα συμβαίνουν στον ευαίσθητο χώρο της παιδείας λόγω της πανδημίας. Ιδιαίτερα για τους μαθητές της τρίτης Λυκείου.

Η δοκιμασία είναι μεγάλη, το άγχος μεταφέρεται και στους Γονείς, καθόπι την τηλεκπαίδευση δεν παράγει αποτελέσματα όσα η ζώσα διδασκαλία. Είχαμε και εμείς οι ογδοίτες του 1954 πολλά προβλήματα. Τα ξεπέρασαμε, όπως θα ξεπερασθούν και τα σημερινά και θα ανατείλουν καλές και χαρούμενες μέρες.

ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΤΟΥ		
Αριθμός	Μαθητολογίου	ΤΑΞΙΣ ΟΓΡΟΝ - Η'
3		Τάξις Ζηδόν Η!
1	206	Βαλάχος Σπυρίδων Ζαχαρίων
2	70	Γεράσην Ανδρέας Παπαράφ.
3	71	Δαλλαζή Ιωάννης Παπαράφ.
4	201	Ζακόπουλος Δημήτρης Χρ.
5	11	Ζιβέζης Κωνσταντίνος Ζηγούλης
6	27	Ζωής Μιχαήλ Βασιλ.
7	96	Κιλίτσης Γεώτριος Δηλών.
8	23	Κωνσταντίνος Στέφανος Δηλών.
9	22	Παπαδιμητρίου Θεοφάνης Παλάς.
10	122	Παπαγιαννάκης Παπαράφ. Γιώργ.
11	69	Πλατέρα Δριβελίδης Γεωργ.
12	106	Πλατίσην Καραϊσκάρης Γεωργ.
13	124	Πλογιάνης Κατερίνης Σπυρ.
14	29	Σουτόπουλος Γεώργιος Μ.Κ.
15	163	Τζιλέρος Γεωργίης Γεωργ.
16	56	Τσαλιαγιάνης Γεώργιος Μήτρος.
17	1	Τσούκκας Γεώργιος Γεωργ.
18	170	Φαρεζήνης Ερυζηνός Παπαράφ.
19	208	Χατζηπαύλης Δημήτριος Χρήσ.
20	197	Χριστόδουλος Θεοφάνης Δηλών.

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ

Περὶ Θεοῦ! Μία φρᾶσις μὲ δύο μόνον λέξεις ποὺ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀπασχολῇ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερον καὶ θὰ ἀπασχολήσῃ εἰς τὸ ἀπότερον μέλλον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ὅλους τοὺς σοφούς, τοὺς φιλοσόφους, τοὺς ἐπιστήμονες κάθε εἰδικότητος καὶ ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον. Ἀπὸ τὴν πρωτόγονον κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου μέχρι σήμερον ἔξ ἐνστίκτου ἔχει μέσα του τὴν γνώμην καὶ ἰδέαν, ὅτι στὶς δύσκολες στιγμὲς κάποια ἀόρατη Δύναμις θὰ τὸν βοηθήσῃ.

Πιστεύει δηλαδή ὅτι ύπάρχει κάποια ἀόρατη Δύναμις, ἀλλὰ ποιὰ εἶναι καὶ πῶς εἶναι, μόνον μὲ τὴν φαντασίαν σχηματίζει στὸ μυαλό του κάποια εἰκόνα αὐτῆς τῆς Δυνάμεως.

Στὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν ὅλοι οἱ ἀγιογράφοι ἔχουν ἀποδόσει τὴν φαντασίαν των ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ μὲ ἀγιογραφίες ποὺ παρουσιάζουν τὸν Θεὸν μὲ κάποιαν γερασμένην ἀνθρώπινην μορφὴν καὶ ἔχουν ἀγιογραφήσει τὸν Θεὸν ως Παντοκράτορα στοὺς θόλους τῶν ἐκκλησιῶν. Εἶναι σεβαστὴ ἡ ἰδέα καὶ ἡ γνώμη τους διότι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ δίδουν μὲ τὴν φαντασίαν τους κάποια μορφὴ στὴν ὑπαρξίαν τοῦ Θεοῦ.

Τί εἶναι ὅμως στὴν πραγματικότητα ὁ Θεός; "Οσα βλέπει τὸ μάτι μας καὶ τὰ μεγάλα τηλεοπτικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου, καταλήγομεν σὲ ἓνα χάος χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ὅσα συλλαμβάνομεν μὲ γυμνὸ μάτι καὶ μὲ τὰ τηλεοπτικὰ ὅργανα, διαπιστώνομε μιὰ τελειότητα στὰ πάντα καὶ ἀμέσως γεννᾶται μέσα μας τὸ ἐρώτημα:

Ποιὸς τὰ ἐδημιούρησε ὅλα αὐτά τόσο τέλεια, ποὺ δὲν μποροῦμε ἐμεῖς νὰ τὰ δημιουργήσωμε; Ἀμέσως ὁ νοῦς μας πηγαίνει στὸ νὰ πιστεύωμε ὅτι ύπάρχει κάποια ἀόρατη δύναμις μὲ σοφίαν καὶ λέμε: Αὐτὴ ἡ δύναμις εἶναι ὁ Θεὸς ποὺ δὲν τὸν βλέπομεν.

"Οταν ἐρωτήσανε τὸν Ἀϊνστάϊν τί εἶναι Θεός, ἀπήντησε:

Θεὸς εἶναι ἡ ἴδια ἡ φύσις.

Εἶναι ἡ φύσις Θεός. Δὲν ἔχει ὅμως ἀρχὴν καὶ τέλος. Συνεπῶς ὁ Θεὸς εἶναι Ἀναρχος. Ἀναρχος μὲν ἀλλὰ μὲ δύο σημασίες. Πρῶτον διότι δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ δεύτερον ὅτι δὲν ἔχει ἄλλην ἀνωτέραν Ἀρχὴν νὰ λαμβάνῃ ἐντολές. Εἶναι ὅμως καὶ Ἀϋλος αὐτὴ ἡ Ἀναρχος Δύναμις. Ως Ἀϋλος εἶναι καὶ Ἀόρατος. Ἀφοῦ δὲν ἔχει ὕλην καὶ εἶναι ἀόρατος, εἶναι κατὰ συνέπειαν καὶ Δύναμις Ἀκατάληπτος.

Ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος, εἶναι καὶ Ἀκατάληκτος, διότι δὲν καταλήγει πουθενά. Δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὕλην καὶ συνεπῶς εἶναι Ἀκατάλυτος, διότι δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ κάτι γιὰ νὰ διαλυθῇ κάποτε. Ἐπίσης σὲ κάθε βῆμα μας διαπι-

στώνομε παντοῦ τελειότητα καὶ σοφίαν. Αύτὸς σημαίνει ὅτι ἡ Δύναμις αὐτὴ εἶναι πάνσοφος.

Ἄρχὴ καὶ τέλος. Δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος ἄρα εἶναι ἀπείρου παρελθόντος Αἰώνια Δύναμις καὶ θὰ εἶναι καὶ εἰς τὸ ἄπειρον Μέλλον Αἰωνία. Δὲν ἔχει αὐτὴ ἡ Δύναμις ὅλην. Πῶς λοιπὸν νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ τέτοια σοφία καὶ τὰ πάντα ἐδημιούργησε μὲ τόσην τελειότητα μπροστὰ στὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος παύει νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ καταλήγῃ στὸ: «Ὦς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποιήσας».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνομεν ὅτι:

Η ΑΝΑΡΧΟΣ, ΑΫΛΟΣ, ΑΟΡΑΤΟΣ, ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΣ, ΑΚΑΤΑΛΗΚΤΟΣ, ΑΚΑΤΑΛΥΤΟΣ, ΠΑΝΣΟΦΟΣ καὶ ἀπείρου παρελθόντος καὶ μέλλοντος ΑΙΩΝΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ Καλείται ΘΕΟΣ.

Ἐγὼ προσωπικῶς αὐτὴν τὴν δοξασίαν, γνώμην καὶ ἰδέαν ἔχω.

Ο καθένας ἃς ἐκφράσῃ τὴν δική του δοξασίαν, γνώμην καὶ ἰδέαν.

Πούλιος Γρέντζιος
Παλαιοσέλλι Μάρτιος 2021

Μετεωρολογικά στοιχεία

Μετεωρολογικά στοιχεία από τον σταθμό του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στην Κόνιτσα σε συνεργασία με το Metar.gr.

Θέση Σταθμού: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας-Πραμάντων (υψόμ. 530m)

Ιστοσελίδα Σταθμού: <http://penteli.meteo.gr/stations/konitsa/>

Μάρτιος 2021

Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών άνεμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
7,7	20,2	-2,2	88,4	10	ΝΔ

Απρίλιος 2021

Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών άνεμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
11,6	29,5	-2,2	71,2	12	ΝΔ

ΕΡΙΦΙΛΕΙΟ ΕΠΑΘΛΟ

Ο πρωτοφανής ιός COV-19 ήταν αναμφισβήτητα η αιτία καθυστέρησης απονομής και εφέτος του «ΕΡΙΦΙΛΕΙΟΥ ΕΠΑΘΛΟΥ», αλλά και η απουσία –λόγω παραμονής του στο εξωτερικό- του αθλοθέτη Δημητρίου Κ. Κουσίου. Έτσι η απονομή έγινε για 23η συνεχή χρονιά την 13 Μαρτίου 2021 από τον Δήμαρχο Κόνιτσας κ. Νίκ. Εξάρχου, παρουσία του εκπροσώπου του αθλοθέτη κ. Κωνσταντίνου Τίμ. Παπαδιαμάντη, του Ιδρύματος Κλ. Παπαδιαμάντη, του Υπεύθυνου του περιοδικού «KONITSA» λόγω πανδημίας, σε στενό κύκλο παρισταμένων στην αίθουσα τελετών του Δημαρχείου Κόνιτσας.

Η τιμηθείσα φέτος με το «ΕΡΙΦΙΛΕΙΟ ΕΠΑΘΛΟ» για το 2019-2020 έτος, είναι η φοιτήτρια ΑΡΙΣΤΕΑ ΤΟΥΣΙΑ του Βα-

σιλείου και της Μαρίνας που συγκέντρωσε 18.525 μόρια και πέτυχε 3η! στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συγκινημένη παρέλαβε το Έπαθλο και την συνοδεύουσα επιταγή των 1.000€ και ευχαρίστησε όλους τους παρισταμένους για τις ειδικρινείς ευχές τους για Καλή Σταδιοδρομία.

Το βραβείο συνοδεύτηκε και με ένα δώρο από τον Δήμαρχο.

Η προσφορά του κ. Κούσιου που γίνεται κάθε χρόνο στη μνήμη της μητέρας του, είναι αξιέπαινη και μακάρι να βρεθούν και άλλοι μιμητές. Στις δύσκολες μέρες που περνάμε, όσο μικρό κι αν είναι ένα βοήθημα σε κάποιον φοιτητή, είναι πολύτιμο στο ξεκίνημά του...

Σ.Τ.

Mία εξαιρετική συνταγή για τις νοικοκυρές ΣΙΜΙΤΙΑ

Τα σιμίτια ή σμίτια ήταν ένα είδος κουλουριού από ρεβίθια που φτιάχνονταν στο χωριό μας Μεσοβούνι όπως και στο γειτονικό Μαυροβούνι, το Πάσχα.

Τα υλικά ήταν ελάχιστα και ήταν τα εξής:

Λίγα ρεβίθια -- ένα 'πλόχερο (=μια χούφτα) --, νερό και αλεύρι \Εκτέλεση,

Εκτέλεση:

Στουμπίζουμε τα ρεβίθια, τα βάζουμε σε μια γυάλινη μπουκάλα και τη γεμίζουμε με ζεστό νερό μέχρι το λαιμό της. Τη βάζουμε κοντά στη φωτιά, αν έχουμε τζάκι, αλλιώς κάπου που να είναι ζεστά -όχι καυτά--. Μετά από ώρες το μείγμα, καθώς αρχίζει να αφρίζει και μάλιστα να χύνεται έξω από το μπουκάλι, έχει μετατραπεί σε μαγιά και με αυτό αναπιάνουμε προζύμι με λίγο κοσκινισμένο αλεύρι. Το αφήνουμε κοντά σε ζεστό μέρος να γίνει, δηλ. να φουσκώσει, και στη συνέχεια με αυτό το γινωμένο πρ-

zύμι και αλεύρι και ανάλογο ζεστό νερό χυμώνουμε καλά, όπως το ψωμί. Αφήνουμε σε ζεστό πάντα μέρος να φουσκώσει και μετά πλάθουμε τη zύμη σε σιμίτια, δηλ. σε κουλούρια που έχουν το σχήμα συνήθως βάρκας. Παίρνουμε δηλ. λίγη zύμη, την πλάθουμε σε τρεις ή τέσσερα μακρόστενες λωρίδες και τις ενώνουμε στις άκρες. Τα αφήνουμε να φουσκώσουν πάλι σε ζεστό μέρος και αφού γίνουν, τα περνάμε με ζεστό νερό, το οποίο πετάμε μετά, και τα φουρνίζουμε αμέσως σε πολύ ζεστό φούρνο. Τα ψήνουμε μέχρι να ροδοκοκκινίσουν.

ΠΡΟΣΟΧΗ Η επιτυχία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη θερμοκρασία του χώρου, η οποία πρέπει να είναι υψηλή, όχι κάτω από 25 βαθμούς, και να μην αλλάξει καθόλου σε όλη τη διάρκεια τη παρασκευής των σιμιτιών.

Αγλαΐα Κωστοπούλου

**Μνη ξεχνάτε
την συνδρομή σας.
Είναι το σπίριγμα
του περιοδικού μας.**

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

Το 1^ο ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας συμμετείχε στο Μαθητικό Διαγωνισμό Επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου Young Entrepreneurs Startup School - YES (http://yessincubation.eu/) που υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Interreg Ελλάδα-Ιταλία και κέρδισε το Πρώτο Βραβείο. Το Σάββατο 13.02.2021 στη διαδικτυακή τελετή παρουσίασης των επιχειρηματικών σχεδίων που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, συμμετείχαν 20 ομάδες μαθητών της Β' θμιας εκπαίδευσης με αντίστοιχες επιχειρηματικές ιδέες, οι οποίες αναπτύχθηκαν και συντάχθηκαν υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση των καθηγητών τους.

Οι μαθητές του 1ου ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας: **Βουρδούκα Γαλάτεια, Θοδόση Ευγενία, Καρακατσάνη Φρειδερίκη, Κρομμύδα Μαριέππα, Μπόλου Ελένη, Παπανικολάου Μαρίνα**, υπό την καθοδήγηση και συντονισμό των εκπαιδευτικών: - **Γούσια Βασιλικής ΠΕ 80 και Παπαβασιλείου Βασιλείου ΠΕ86,**

παρουσίασαν το καινοτόμο και ολοκληρωμένο επιχειρηματικό σχέδιο "Action Nature Park" που αφορά σε μια νέα επιχειρηματική ιδέα, η οποία θα μπορούσε να υλοποιηθεί στην περιοχή της Κόνιτσας και θα συνέβαλε στην ανάπτυξη της περιοχής.

"ACTION NATURE PARK"

Κόνιτσα Ιωαννίνων

- Εκφράζουμε θερμά συγχαρητήρια στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς του Επαγγελματικού Λυκείου Κόνιτσας για τη συμμετοχή και τη διάκρισή τους στο Μαθητικό Διαγωνισμό Επιχειρηματικού Σχεδίου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου Young Entrepreneurs Startup School - YES - Πρόγραμμα Ελλάδα- Ιταλία, αφού απέσπασαν το 1^ο βραβείο με το επιχειρηματικό σχέδιο "Action Nature Park".

Κάθε διάκριση των παιδιών μας μας γεμίζει χαρά και περηφάνια. Σ' αυτή την προσπάθεια καθοριστική υπήρξε και η συμβολή των εκπαιδευτικών, τους οποίους επίσης συγχαίρουμε.

Ευχόμαστε ολόψυχα να συνεχίσετε τη δημιουργική σας προσπάθεια και πάντοτε να κατακτάτε κορυφές.

Συγχαρητήρια παιδιά!!!

Από το Γραφείο του Δημάρχου

- Εκφράζουμε ευχαριστίες στον ΕΟΔΥ και την Περιφέρεια Ηπείρου για τη συνεργασία και την άμεση ανταπόκριση στο αίτημά μας για διενέργεια δωρεάν τεστ covid - 19 στον γενικό πληθυσμό του Δήμου μας.

Συνολικά υποβλήθηκαν χθες Τετάρτη 3/03/2021 σε έλεγχο 311 συμπολίτες μας και όλα τα rapid tests βεβαιώθηκαν αρνητικά.

Καλούμε όλους τους συμπολίτες μας να τηρούν σχολαστικά τα μέτρα προστα-

σίας και ευχόμαστε καλή επάνοδο στην κανονικότητα.

Από το Γραφείο Δημάρχου

- ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II».

Ενημερώνουμε τους αγαπητούς συνδημότες ότι με το υπ' αριθμ. πρωτ.: 18329/10-03-2021 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών εγκρίνεται η ένταξη στο πρόγραμμα «Φιλόδημος II» στο πλαίσιο διαδημοτικής συνεργασίας Πωγωνίου - Ζαγορίου - Κόνιτσας και φορέα υλοποίησης του Δήμο Πωγωνίου, το έργο «Κατασκευή, επισκευή, συντήρηση και εξοπλισμός εγκαταστάσεων καταφυγίων αδέσποτων ζώων συντροφιάς» με το ποσό των 530.000 ευρώ.

Το συγκεκριμένο έργο προτάθηκε στον Δήμαρχο Κόνιτσας από τον καθηγητή Κτηνιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Δημήτριο Τόντη εκ Φούρκας προκειμένου να υλοποιηθεί σε έκταση του Δήμου μας.

Με πρωτοβουλία του Δημάρχου Κόνιτσας επιδιώχθηκε η υποβολή της πρότασης σε διαδημοτικό επίπεδο, για τη δημιουργία διαδημοτικού καταφυγίου αδέσποτων ζώων σε συνεργασία με τους όμορους Δήμους Πωγωνίου και Ζαγορίου. Επακολούθησε σύσκεψη με τους Δημάρχους κ. Κωνσταντίνο Καψάλη και Γιώργο Σουκουβέλο, παρουσία του καθηγητού κ. Δ. Τόντη, υπηρεσιακών παραγόντων, εκπροσώπων φιλοζωϊκών οργανώσεων στην έδρα του Δή-

μου Πωγωνίου, όπου συναποφασίστηκε το έργο να γίνει στην περιοχή του Δήμου Πωγωνίου, σε έκταση που ανήκει στον Δήμο Ζαγορίου.

Ο Δήμαρχος ευχαριστεί τους φίλους Δημάρχους των όμορων Δήμων, τους υπηρεσιακούς παράγοντες των τριών Δήμων που εκπόνησαν τη σχετική μελέτη, όλους όσοι συνεργάστηκαν, πρωτίστως όμως τον φίλο, καθηγητή Δημήτριο Τόντη για την καθοριστική συμβολή του. Με καλή συνεργασία και απόλυτη σύμπνοια το έργο θα υλοποιηθεί επιτυχώς.

- Παρουσίαση της μελέτης της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση του Περιβάλλοντος με θέμα την προστασία του ποταμού Αώου.

Την Πέμπτη 18 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, παρουσίαση της μελέτης της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση του Περιβάλλοντος (International Union for Conservation of Environment/IUCN) με θέμα "Vjosa River valley-protection study based on IUCN protected area standards". Η μελέτη εκπονήθηκε από τον κ. Andrej Sovinc, Αντιπρόεδρο για την Ευρώπη της Παγκόσμιας Επιτροπής για τις Προστατευόμενες Περιοχές (WCPA) της IUCN, στο πλαίσιο του έργου "Saving Europe's last free-flowing wild river - Vjosa/Aoos" και παρουσιάστηκε από την κ. Alexandra Nikodinovic.

Σύμφωνα με την IUCN, η κοιλάδα του ποταμού Αώου/Vjosa περιλαμβάνε-

ται στον κατάλογο του προσχεδίου της απόφασης έγκρισης των προστατευόμενων περιοχών της Αλβανίας, ενώ προτείνεται να χαρακτηριστεί «Μνημείο της Φύσης και Wild River National Park». Η εν λόγω περιοχή προβλέπεται να έχει έκταση από τα ελληνικά σύνορα έως την Αδριατική Θάλασσα, με την προτεινόμενη προστατευόμενη περιοχή, να περιλαμβάνει μόνο τον κύριο ποταμό ή να καλύπτει ολόκληρο τον ποταμό Αώο / Vjosa και όλους τους μεγάλους παραπόταμους του.

Από την Ελληνική πλευρά συμμετείχε η Ελληνική Πρεσβεία στα Τίρανα, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, ο Δήμος Κόνιτσας, η Ένωση Ξενοδόχων Ιωαννίνων και οι περιβαλλοντικές εταιρίες «Ήπειρος Περιβαλλοντική και Medina». Από την αλβανική πλευρά το Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος και η Εθνική Υπηρεσία Προστατευόμενων Περιοχών (NAPA).

Ο Δήμος Κόνιτσας βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με την Αναπτυξιακή Εταιρεία της Περιφέρειας Ήπειρου «ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ» για τον όλο προαναφερόμενο σχεδιασμό, καθώς και με την πρεσβεία μας στα Τίρανα. Η «ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ» έχει συντάξει από το 2009 την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την καινούρια προστατευόμενη περιοχή με τον τίτλο «Γράμμος-Κόνιτσα- Πωγώνι» ενώ ο Δήμος Κόνιτσας από το 2012 έχει συνάψει πρωτόκολλο συνεργασίας με τον Δήμο Πρεμετής και από το 2014 είναι σε εφαρμογή το ΓΠΣ σε τμήμα αυ-

τού έκτασης 172.000 στρεμμάτων.

Οι προτάσεις του Δήμου Κόνιτσας κατατέθηκαν και εγγράφως και τονίστηκε το ενδιαφέρον του Δήμου μας για τη δημιουργία μιας διακρατικής προστατευόμενης περιοχής, παγκοσμίως διάκριτης, με επίκεντρο τον Αώο ποταμό καθώς τα οφέλη που θα προκύψουν για την περιοχή μας θα είναι πολλαπλά σε πολλούς τομείς ανάπτυξης.

Από το Γραφείο Δημάρχου

• Ο Δήμαρχος εκφράζει θερμές ευχαριστίες στον κ. Παναγιώτη Φραγκούλη Γενικό Διευθυντή της Πτηνοτροφικής Ιωαννίνων Α.Ε. "Ovo Fresco A.B.E.E." για την δωρεάν προσφορά καρδιογράφου στο Κέντρο Υγείας Κόνιτσας.

Η δωρεά του αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή, σε μια εποχή που η πανδημία του κορονοϊού έχει καταστήσει πολύ σημαντική την πρωτοβάθμια περίθαλψη. Με δεδομένα μάλιστα τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει το Κέντρο Υγείας, η ενίσχυσή του κρίνεται πιο απαραίτητη από ποτέ.

Η παράδοση του καρδιογράφου έγινε το Σάββατο 24 Απριλίου στο Κέντρο Υγείας, όπου παρευρέθηκαν ο δωρητής κ. Παναγιώτης Φραγκούλης, η Βουλευτής Ιωαννίνων και Μαρία Κεφάλα, ο Διευθυντής του Κέντρου Υγείας κ. Μιχάλης Κορτζής και ο Δήμαρχος Κόνιτσας κ. Νικόλαος Εξάρχου.

Στη συνέχεια στο Γραφείο Δημάρχου παρουσία της Βουλευτή κυρίας Μα-

ρίας Κεφάλα και του Διευθυντή του Κέντρου Υγείας Κόνιτσας, συζητήθηκαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή μας στον τομέα της πρωτοβάθμιας υγείας, προτάθηκαν λύσεις και η κυρία Κεφάλα δεσμεύτηκε ότι θα τα πρωθίσει στους αρμόδιους φορείς.

ΣΧΟΛΙΑ

Ανασκαλίζοντας μνήμες...

Πολλές δεκαετίες πίσω γύρισε η ταίνιά της μνήμης βλέποντας τις εικόνες σε γιαννιώτικο τηλεοπτικό κανάλι από κατοίκους που διαμαρτύρονταν για την απόφαση επιχειρηματία να εγκαταστήσει μονάδα βιοαερίου στην περιοχή του χωριού τους.

Συγκεκριμένα, στο 40ο χλμ. της Εθν. Οδού Καλπάκι-Κόνιτσα, κάτω από το χωριό Α. Ραβένια και λίγα μέτρα δίπλα στο δρόμο είναι το σημείο που επέλεξαν.

Από την πρώτη στιγμή οι Δήμοι Πωγωνίου, Ζαγορίου, Σύλλογοι κ.λπ. εκφράζοντας την αρνητική θέληση όλων των κατοίκων, είναι αντίθετοι για το μέρος εγκατάστασης τέτοιας μονάδας για τους λόγους ότι:

1. Η θέση αυτή είναι σε κοντινή απόσταση από τα χωριά και η επεξεργασία εκατοντάδων τόνων λυμάτων από στάθλους, ορνιθοτροφεία, χοιροστάσια κ.λπ. θα προκαλούν τρομερή όχληση καθιστώντας προβληματική τη ζωή των κατοίκων με την ανυπόφορη δυσοισημία.

2. Ο υδροφόρος ορίζοντας, απ' όπου

υδρεύονται οι παρακείμενες κοινότητες με άντληση, θα μολυνθεί.

3. Η λίμνη Καλλιθέας, όπου θα καταλήγουν με τις δυνατές βροχές τα λύματα, θα μολυνθεί και απ' εκεί θα μολυνθούν οι πηγές του ποταμού Καλαμά.

4. Δίπλα, σε απόσταση μικρή είναι εγκατεστημένη μονάδα της «Κίβωτού». Πώς θα λειτουργήσει σ' αυτές τις συνθήκες;

5. Η εγκατάσταση τέτοιας μονάδας σ' αυτό το παρθένο φυσικό περιβάλλον, θα είναι αποτρεπτικός παράγοντας για κάθε τωρινή ή μελλοντική τουριστική επιχείρηση στην περιοχή! Και διερωτώνται οι κάτοικοι: Τόσους ερημότοπους, μακριά από κατοικημένους χώρους, έχουμε. Δεν μπορούν να βρουν έναν πιο κατάλληλο οι επιχειρηματίες;

Αυτή η διαμαρτυρία στην τηλεόραση μας θύμισε τον δικό μας αγώνα, πριν από δεκαετίες στην Κόνιτσα, για να αποτρέψουμε τη λειτουργία Βυρσοδεψείου. Μνήμες παράλληλες! Δυστυχώς στη χώρα μας, αντί να γίνονται περιβαλλοντικές μελέτες για την εγκατάσταση των διαφόρων επιχειρήσεων στο κατάλληλο μέρος, εξετάζοντες όλες τις παραμέτρους, δίνονται άδειες που δεν πληρούν τις επιστημονικές προδιαγραφές ή και αν περιλαμβάνονται στις μελέτες, δεν εφαρμόζονται από τους επιχειρηματίες στην πράξη. Πάνω απ' όλα είναι το αχόρταγο κέρδος και «ας πάει και το παλιάμπελο» που λέει και ο λαός.

Σ. Τ.

- Λόγω της πανδημίας δεν γιορτάσαμε φέτος την 25η Μαρτίου που συνέπεσε μάλιστα με τα 200 χρόνια από τη μέρα του μεγάλου ξεσκωμού για την απελευθέρωση από την Οθωμανική τυραννία.

Παρακολουθήσαμε όμως από την τηλεόραση την παρέλαση η οποία γέμισε χαρά και υπερηφάνεια κάθε ελληνική ψυχή φέροντας στη μνήμη τους αγώνες και τις θυσίες των ηρώων προγόνων μας.

Είδαμε να παρελαύνουν στο Σύνταγμα Τσολιάδες, πεζοπόρα και μηχανοκίνητα τμήματα μπροστά από την Πολιτειακή Ηγεσία και τους, επίσημα, καλεσμένους Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, που η χώρας τους στην πιο κρίσιμη στιγμή της Επανάστασης, συνέβαλαν στην

Αναγέννηση του Ελληνικού Κράτους.

Εδώ, όμως, όπως επισημάνθηκε από πολλούς, έγινε μία παράλειψη. Απουσίαζε εκπρόσωπος της Ταϊτής.

Αυτή η μικρή χώρα, προς τιμή της, αναγνώρισε πρώτη την ανακήρυξη του ελεύθερου Κράτους μας στέλνοντας οικονομική βοήθεια και πολεμιστές! Και μία άλλη παράλειψη, δεν είδαμε μετά τους κρανοφόρους του 1940 να ακολουθούν και κάποιοι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Κρίμα, γιατί και αυτοί για τη λευτεριά της πατρίδας αγωνίστηκαν. Μάλιστα έχοντας πρότυπα τους προπάπους τους του '21 βγήκαν στα βουνά με ονόματα Κολοκοτρώνης, Υψηλάντης, Καραϊσκάκης κ.λπ.

Σ.Τ.

H ξενομανία μας

Γράφει ο Σωκράτης Μ. Οικονόμου

Έχει παρατηρηθεί, εμείς οι Νεοέλληνες έχουμε μία μεγάλη μανία - ξενομανία, να εκφραζόμαστε με ξένες λέξεις, ιδίως αγγλικές, ξεχνώντας τις δικές μας και την τρισχιλιόχρονη ελληνική μας γλώσσα που έχει ωραίες και πλούσιες σωστές λέξεις.

Έτσι λοιπόν αρχίζει να συρρικνώνεται και η γλώσσα μας και αρχίζει να αφελληνίζεται, παρά τις σοφές οδηγίες και διαμαρτυρίες του καθηγητή της γλωσσολογίας στο πανεπιστήμιο των Αθηνών κ. Γεωργίου Δ. Μπαμπινιώτη,

με τη σύνταξη του υπέροχου λεξικού της Ελληνικής μας γλώσσας.

Όσοι έχουμε πάει στο εξωτερικό, είτε για δουλειές είτε ως τουρίστες, πουθενά δεν είδαμε ή διαβάσαμε ελληνικές λέξεις, εμείς εδώ γεμίσαμε με ξένες λέξεις. Ιδίως τώρα, με την Πανδημία του ιού παράγινε το κακό. Μεγάλη μας ξενομανία.

Lockdown (δηλαδή απαγόρευση στη γλώσσα μας)

Take away (για το σπίτι)

Delivery (ελληνικά τροφοδιανομέας)

Fake news (προφορά φεικ νιουζ) ελληνικά απάτη, ψεύτικα νέα.

Courier (ταχυδιανομέας)

και χίλιες δυο άλλες ξένες λέξεις. Χάθικαν βρε αδελφέ οι δικές μας ελληνικές λέξεις; *Κρίμα!* Όσοι γράφουν· δημοσιογράφοι, *MME*, οι τηλεπαρουσιαστές, οι ομιλητές κ.α. πρέπει να είναι

πολύ προσεκτικοί και να εκφράζονται ελληνικά σωστά, και αντικειμενικά τεκμηριωμένα.

Η γλώσσα μας - δόξα τω Θεώ - έχει μεγάλο και πλούσιο λεξικογραφικό υλικό.

Ας προσέχουμε λοιπόν όλοι μας

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τηλεφωνική Γραμμή
Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης
10306 για κορονοϊό.

Σε πλήρη λειτουργία βρίσκεται η τηλεφωνική γραμμή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης 10306. Ο κορονοϊός, μας έχει φέρει όλους αντιμέτωπους με μια καινούργια πραγματικότητα και με βαθιές ανατροπές στην καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής μας, προκαλώντας συχνά πρωτόγνωρα συναισθήματα.

Σε αυτό το κλίμα και με αίσθημα επιστημονικής ευθύνης και κοινωνικής αλληλεγγύης, το Υπουργείο Υγείας και το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), ανέλαβαν την πρωτοβουλία για την οργάνωση και λειτουργία προγράμματος βοήθειας, συμβουλευτικής, ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης των συμπολιτών μας μέσω τηλεφώνου.

Οι πολίτες, όταν νοιώσουν την ανάγκη, μπορούν να καλέσουν στην τηλε-

φωνική γραμμή 10306, όπου θα έχουν τις παρακάτω επιλογές.

1. Παροχή ψυχολογικής στήριξης: 24ωρη λειτουργία.

2. Παροχή ψυχιατρικής βοήθειας σε πάσχοντες από ψυχικό νόσημα:

λειτουργία από 08.00 έως 20.00.

3. Παροχή ψυχολογικής στήριξης παιδιών και οικογενειών: 24ωρη λειτουργία.

4. Παροχή ψυχολογικής στήριξης υγειονομικού προσωπικού: λειτουργία από 08.00 έως 20.00

5. Παροχή κοινωνικής στήριξης: λειτουργία από 08.00 έως 20.00

• **To 1o ΕΠΑ.Λ. Κόνιτσας** μετά το πρώτο βραβείο στο Μαθητικό Διαγωνισμό Επιχειρηματικότητας που απέσπασε με το καινοτόμο σχέδιο "Action Nature Park" σε διαδικτυακή τελετή που διοργάνωσε το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στις 13.02.2021, συνεχίζει τη δημιουργική του πορεία. Κατακτά δύο ακόμη υψηλούς εκπαιδευτικούς στόχους με τους οποίους διεκδικεί την ενεργό συμ-

μετοχή του στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια των κοινών αναγκών, στόχων και προοπτικών:

1. Στο πλαίσιο της πρόσκλησης Υποθυλής Προτάσεων Στρατηγικών Συμπράξεων Erasmus+ KA226 για την αντιμετώπιση της κρίσης του COVID-19, εγκρίθηκε για χρηματοδότηση η αίτηση που υπέβαλε το 1^ο ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας με τίτλο «*Educational Approaches to Strengthening Vocational Schools' Readiness for Digital Learning*». Το 1^ο ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας, το μοναδικό Επαγγελματικό Λύκειο στην Ελλάδα που εγκρίθηκε στο πρόγραμμα αυτό διάρκειας δύο ετών, είναι ο Συντονιστής της Σύμπραξης η οποία αποτελείται από άλλους 5 Ευρωπαϊκούς Εκπαιδευτικούς Οργανισμούς από την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ιταλία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία.

Εκπαιδευτικοί και μαθητές θα ταξιδέψουν σε όλες τις χώρες του προγράμματος, θα συνεργαστούν, θα ανταλλάξουν καλές πρακτικές, θα μεταφέρουν τεχνογνωσία, εμπειρίες, πρακτικές, και προτάσεις για ψηφιακές μεθόδους, εργαλεία και τεχνικές που αφορούν στην παροχή Διαδικτυακής Εκπαίδευσης, με στόχο την προαγωγή της μάθησης και της γνώσης.

2. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών/Εθνική Μονάδα Συντονισμού για το πρόγραμμα Erasmus+, απένειμε τη Διαπίστευση Erasmus στο Ιο ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας προκειμένου να έχει απλουστευμένη πρόσβαση σε ευκαιρίες χρηματο-

δότησης στο πλαίσιο της βασικής δράσης 1 του μελλοντικού προγράμματος (2021-2027) στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Η Διαπίστευση Erasmus ισχύει από 1 Μαρτίου 2021 και λήγει την 31 Δεκεμβρίου 2027, γεγονός που σημαίνει ότι στην περίοδο αυτή το 1^ο ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας θα έχει την ευκαιρία να υλοποιήσει νέα και δημιουργικά προγράμματα Erasmus, καθώς και να αναπτύξει τη δυναμική και την ευρωπαϊκή του προοπτική, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό του Σχεδίου Ανάπτυξης που έχει τεθεί και υλοποιείται από το 2016.

Στόχος του 1ου ΕΠΑ.Λ Κόνιτσας είναι η διεθνοποίηση του οργανισμού, η υιοθέτηση διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων στην επαγγελματική και εκπαιδευτική πραγματικότητα, η ανάπτυξη γλωσσικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων, η εμφύσηση των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών και τέλος, η δημιουργία ενός σχολείου πιο δημιουργικού και ελκυστικού, ενός σχολείου που θα φέρει ξανά τους μαθητές, ενεργούς στα θρανία.

• Χωρίς τις εκδηλώσεις, που γίνονταν τα προηγούμενα χρόνια, γιορτάστηκαν οι φετινές Απόκριες καθώς και η Καθαρά Δευτέρα λόγω της πανδημίας.

• Η περιφέρεια Ηπείρου σε συνεργασία με τον ΕΟΔΥ και ΥΠΕ πραγματοποίησαν δωρεάν δειγματολογικό έλεγχο ταχείας ανίχνευσης COVID 19 (rapid test) στους κατοίκους της Κόνι-

τσας στο χώρο του Δημαρχείου δύο φορές κατά το μήνα Μάρτη. Τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά.

- Για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου, που φέτος κλείνουν 200 χρόνια από τον ξεσηκωμό για την αποτίναξη του οθωμανικού συγού, η πόλη σημαιοστολίστηκε από την παραμονή. Ανήμερα τελέστηκε Θεία Λειτουργία στον ιερό ναό του Αγίου Κοσμά χοροστατούντος του σεβ. Μητροπολίτη κ.κ. Ανδρέα παρουσία των Αρχών της πόλης.

Ακολούθησε επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο Ηρώων στο προαύλιο του Δημαρχείου και σύντομη ομιλία από τη φιλόλογο Γιάννα Νίκου, κατάθεση στεφάνων από τον δήμαρχο κύριο Ν. Εξάρχου, τον Διοικητή του 583 Τάγματος προκάλυψης κ. Γ. Χαρίτο, τον Δ/τή του Τμήματος Συνοριακής φύλαξης κ. Φερεντίνο, το Δ/τή Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Σπύρο Νάκο, τον πρ. Δημ. Επιτρ. Παιδείας κ. Αριστ. Λαζογιάννη, τον πρ. της Κοινότητας Κόνιτσας κ. Πρ. Χατζηφραιμίδη και τον πρ. του Κόμματος "Ελλ. Λύση" κ. Χαρ. Τσούμη. Στην εκδήλωση συμμετείχαν και ο Αντιδήμαρχος και εκπρόσωποι άλλων φορέων. Η εκδήλωση έληξε με την ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου.

Δυστυχώς ματαιώθηκαν και φέτος η παρέλαση και οι χοροί στην πλατεία. Ας ελπίσουμε, του χρόνου να μην έχουμε τα ίδια...

- Ο φετινός Μάρτης δεν διέψευσε τη λαϊκή ρήση "μία γελάει και μία κλαίει" αφού πότε έβρεχε και χιόνιζε στα

βουνά ενώ άλλοτε ανέβαινε θερμοκρασία και άλλοτε το θερμόμετρο έδειχνε κάτω από το μηδέν. Άλλα και ο Απρίλιος δεν ήρθε με καλούς οιωνούς, παρόλα αυτά εμφανίστηκαν τα πρώτα χελιδόνια και ένας πελαργός στο στέκι του στην κλειδωνιά.

- Ελπίζαμε να γλυτώσουμε από τον κορονοϊό αλλά έκανε την επίσκεψη του και στην Κόνιτσα με μερικά κρούσματα και πιο πολλά στο Δίστρατο που χαλάρωσαν τα προφυλακτικά μέτρα και του άνοιξαν την πόρτα ώστε να μπει το χωρίο σε καραντίνα.

- Στις 7/4 πραγματοποιήθηκε στην Κόνιτσα ελέγχος (rapid test).

- Την Κόνιτσα επισκέφθηκε την Τρίτη 13/4/2021 ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Κωνσταντίνος Φλώρος μαζί με τον Διοικητή της 1ης στρατιάς Αντιστράτηγο Δεμέστιχα Πέτρο, συνοδευόμενοι από τον Διοικητή της 8ης Μηχανοποιημένης Ταξιαρχίας Χρήστο Σιόρεντα, και τον Διοικητή του 583 Τ.Π. Γεώργιο Χαρίτο. Τον αρχηγό υποδέχτηκαν και στο Δημαρχείο ο Δήμαρχος Κόνιτσας και οι Αντιδήμαρχοι.

Στη συνάντηση τέθηκαν διάφορα θέματα που αφορούν την περιοχή μας.

Ο Δήμαρχος ευχαρίστησε τον αρχηγό ΓΕΕΘΑ για την τιμή της επίσκεψής του και εκφράζει τη βεβαιότητα, ότι πολλά από τα θέματα που έθεσε θα βρουν τη δέουσα λύση.

- Με πρωτοβουλία της Περιφέρειας Ηπείρου και του αρμόδιου Αντιπεριφερειάρχη κ. Στράτου Ιωάννη την Τετάρτη

21/04/2021 έγινε τηλεδιάσκεψη για τον τουρισμό με στόχο την αλληλοενημέρωση και τον συντονισμό της συνολικής προσπάθειας ενόψει και των δύσκολων συνθηκών που βιώνουμε λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, ώστε να επιτευχθούν τα μέγιστα κατά τη φετινή τουριστική περίοδο.

Στην τηλεδιάσκεψη συμμετείχαν εκπρόσωποι των Δήμων, Ενώσεις επαγγελματιών, η Ένωση Ξενοδόχων Ιωαννίνων κλπ. Για τον Δήμο Κόνιτσας συμμετείχε ο αρμόδιος Αντιδήμαρχος κ. Αριστείδης Λαζογιάννης.

Τονίστηκαν οι ενέργειες του Δήμου στη βελτίωση των υποδομών, τη σήμανση των μονοπατιών, την ολοκλήρωση των αναρριχητικών διαδρομών και την προσεχή δημοπράτηση των Δομημένων Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Αναγνωστοπουλείου Σχολής. Έγινε αναφορά στα τμήματα IEK Οδηγών Βουνού και Τεχνικών Αμπελουργίας και Οινολογίας και στην προσιθέμενη αξία που θα δώσουν οι απόφοιτοι τους στο τουριστικό προϊόν της περιοχής. Επίσης, τονίστηκε το ενδιαφέρον του Δήμου για τις έγγραφες προτάσεις που κατατέθηκαν για τη δημιουργία ενός διακρατικού πάρκου, που θα περιλαμβάνει τον Αώο ποταμό ως την Αδριατική θάλασσα.

Εν όψει της νέας αντιπυρικής περιόδου, ο Δήμος Κόνιτσας καλεί τους ιδιοκτήτες ή με οποιονδήποτε τρόπο νομείς οικοπέδων κα λοιπών ακάλυπτων χώρων, που βρίσκονται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου, να προβούν

στον καθαρισμό τους. Αποψήλωση από ψηλά χόρτα, απομάκρυνση εύφλεκτων υλικών, αποφυγή ανάμματος φωτιάς από 1/5 – 31/10 κ.λπ.

- Βροχές και χιόνια στα βουνά έπεσαν στις 19/4, παρ' όλα αυτά η άνοιξη σκέπασε τα πάντα με το καταπράσινο «χαλί της».
- Πυρκαγιά σκέπασε σε σπίτι στην Α. Κόνιτσα και ευτυχώς σβήστηκε πριν καεί ολοσχερώς το σπίτι.
- Με περιορισμούς, σύμφωνα με τις υποδείξεις των λοιμοξιολόγων και της Εκκλησίας πραγματοποιήθηκαν οι φετινές Ακολουθίες στους Ναούς τη Μ. Εβδομάδα και το Πάσχα γιορτάστηκε σε στενό οικογενειακό περιβάλλον χωρίς τα παλιότερα ανταμώματα και τα γλεντοκόπια.

Το ίδιο και η Πρωτομαγιά, αλλά οι διάφορες εργατικές οργανώσεις στις πόλεις γιόρτασαν κατά τα καθιερωμένα τη μεγάλη επέτειο της Εργατιάς.

- Στις 10/5 άνοιξαν τα Σχολεία μετά από αρκετό καιρό περιορισμού λόγω πανδημίας.
- Το Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Κόνιτσας, στις 6 & 7 Μαΐου 2021 πραγματοποίησε την 39η διανομή διαφόρων προϊόντων στους ωφελούμενούς του. Τα προϊόντα που διανεμήθηκαν συγκεντρώθηκαν με τις ευγενικές χορηγίες των εταιρειών:

“COCA-COLA ΖΕ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΒΕΕ”
“ΑΥΓΑ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ”
“ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΗ ΕΠΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ”

• Το Ελληνικό Διαδημοτικό Δίκτυο Υγιών Πόλεων-Προαγωγής Υγείας (ΕΔΔΥΠΠΥ) σε συνεργασία με το Δήμο Κόνιτσας υπό την Αιγίδα του ΙΣΑ, ανακοινώνει την έναρξη του διαδικτυακού προγράμματος “Αγωγή Υγείας για Παιδιά” την Τρίτη 11 Μαΐου 2021 και ώρα 18:30 μ.μ.

• Σε εξέλιξη βρίσκεται στον δημοτικό φωτισμό του Δήμου Κόνιτσας η διαδικασία αντικατάστασης των υφιστάμενων λαμπτήρων με νέους τύπου LED.

Πρόκειται για το έργο/πρόγραμμα: “Αναβάθμιση του συστήματος οδοφωτισμού του Δήμου Κόνιτσας με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας και τη μείωση του κόστους λειτουργίας” για το οποίο η διαδικασία ξεκίνησε από την προηγούμενη δημοτική περιόδο και οι περαιτέρω απαιτούμενες ενέργειες συνέχιστηκαν και ολοκληρώθηκαν από την σημερινή δημοτική αρχή τον Ιούλιο του 2020.

Παρακαλούμε

Τους φίλους μας, που στέλνουν τις συνδρομές στο περιοδικό μας μέσω της Τρ. Πειραιώς, να σημειώνουν και το ονομά τους για να γνωρίζουμε τον αποστολέα.

Η Σ.Ε.

Ευχαριστήριο

Θέλω να ευχαριστήσω τους γιατρούς στο Κέντρο Υγείας Κόνιτσας, και τους γιατρούς και νοσηλευτές στο Νοσοκομείο Δουρούτη για ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας που αντιμετώπιζα ήμουν σε κρίσιμη κατάσταση μετά από ώρες κατάφεραν να με ξυπνήσουν από το σκοτάδι που βρισκόμουν και γω χάρη σε αυτούς ζω και μπορώ να πω από την καρδιά μου ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Μαριάνθη Νάτση, Ηλιόρραχη

Υπενθυμίζω ότι ο καλός φίλος και συνάδελφος ΘΩΜΑΣ ΖΙΩΓΑΣ έχει γράψει και εκδόσει τα παρακάτω εξαιρετικά βιβλία για την περιοχή μας
 1] ΚΟΥΔΑΡΙΤΙΚΑ [2010]
 2] ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ [2011]
 3] ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ [2013]
 4] ΤΑ ΘΟΛΟΓΥΡΙΣΤΑ ΠΕΤΡΟΓΕΦΥΡΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ [2017]

Διατίθενται από την Αδελφόπτη Δροσοπηγής Κόνιτσας
 και αξίζει να τα έχουμε στην βιβλιοθήκη μας.

Γ.Μάρραιη

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

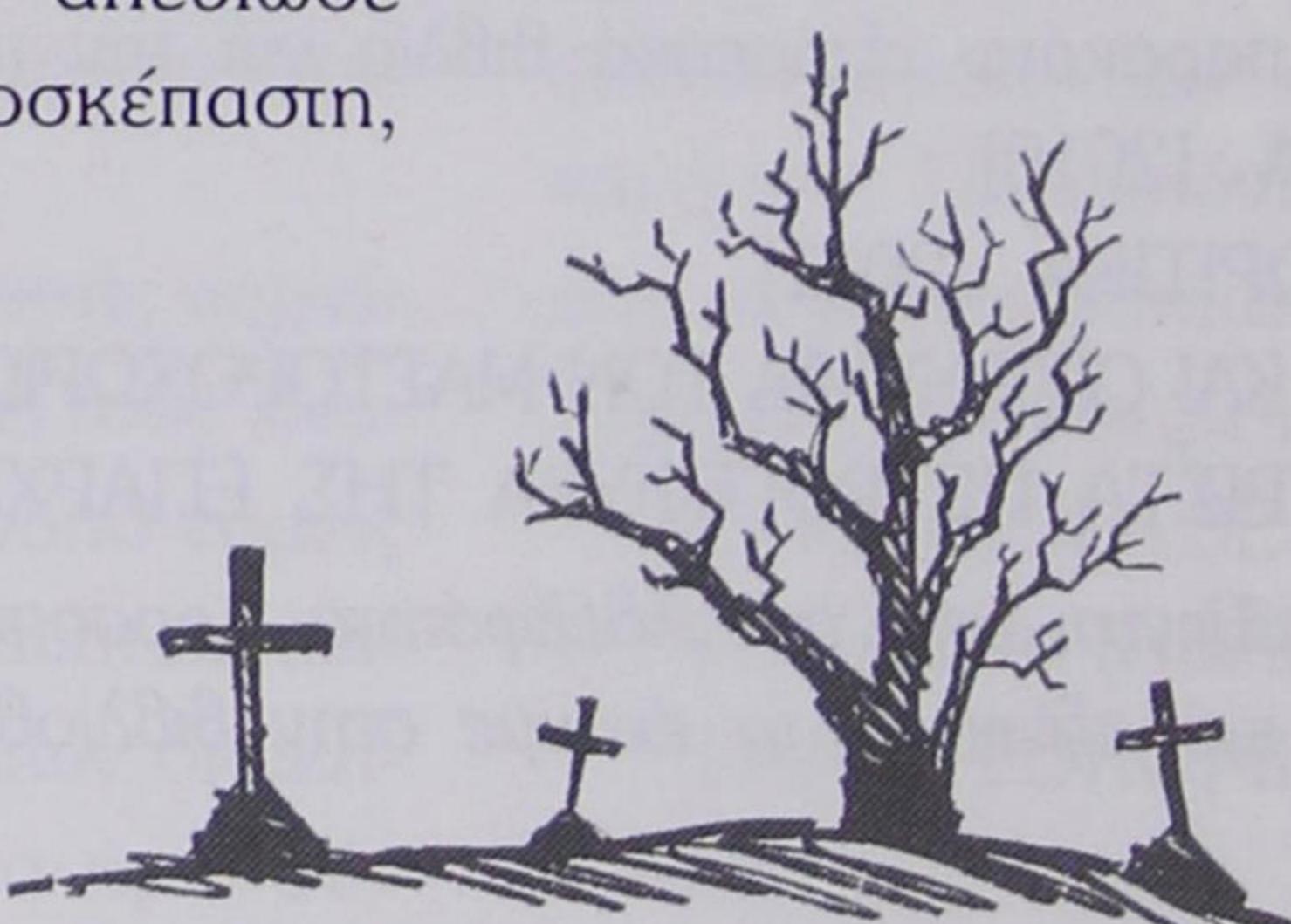
ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ:

- Ο πατέρας Ηλίας Νάτσος και η Παναγιώτα Σκούρτη απόχτησαν στην Ηλιόρραχν το δεύτερο παιδάκι τους, αγοράκι.

ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ:

- Σδούκος Φίλιππος, απεβίωσε στις 28/2 στο Κεφαλοχώρι, ετών 76.
- Μάλιακα Βασιλεία, απεβίωσε 2/3/2021, στην Κόνιτσα, ετών 81.
- Τζάλλας Παναγιώτης, απεβίωσε 4/3/2021, στην Κόνιτσα, ετών 77.
- Παστρουμά Σπυριδούλα, απεβίωσε 7/3/2021, στην Αγία Παρασκευή, ετών 85.
- Τσάμης Γεώργιος, απεβίωσε 10/3/2021, στην Κόνιτσα, ετών 93.
- Πούλιος Κων/νος, απεβίωσε 10/3/2021, στην Πύργο, ετών 89.
- Κούγκουλης Δημήτριος, απεβίωσε 11/3/2021, στην Κλειδωνιά, ετών 91.
- Μότσον Ελένη, απεβίωσε 15/3/2021, στην Μολυβδοσκέπαστη, ετών 92.

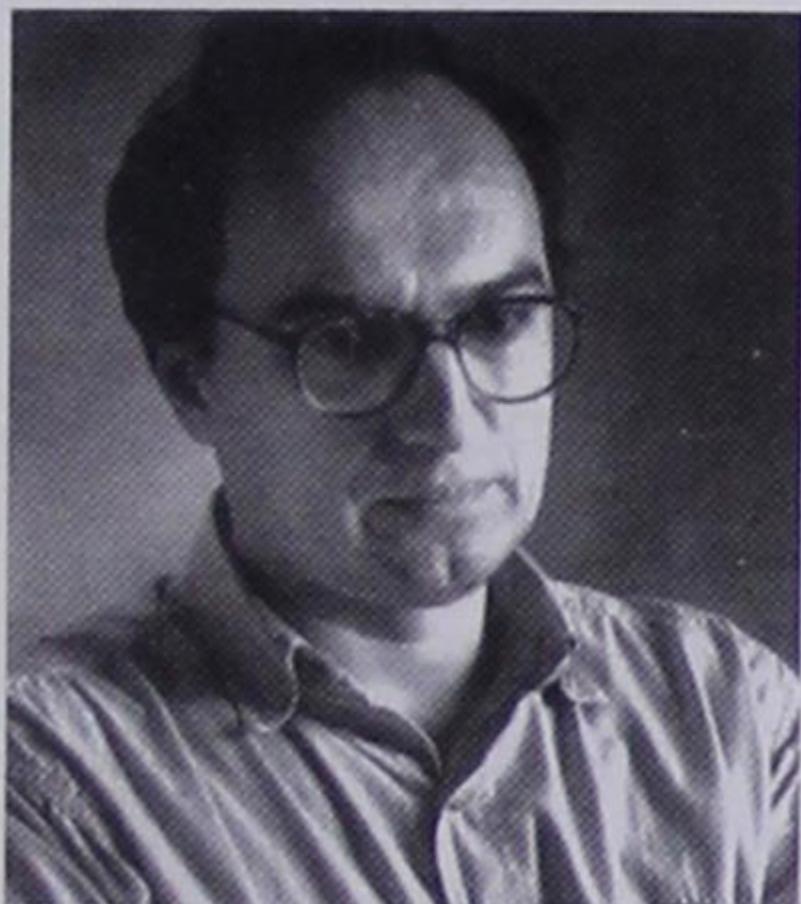
- Φερατίδης Ρέφος, απεβίωσε στις 15/3 στο Κεφαλοχώρι, ετών 90.
- Καρρά Ελευθερία, απεβίωσε 18/3/2021, στην Ηλιόρραχν, ετών 85.
- Σπύρου Χρυσάνθη-Διαλεκτή, απεβίωσε 21/3/2021, στην Νικάνορα, ετών 81.
- Τσάγκας Βασιλειος, απεβίωσε στις 21/3, στην Πλαγιά, ετών 94.
- Μανώλης Πέτρος, απεβίωσε στις 25/3 στη Λαγκάδα, ετών 89.
- Μπακόλα Αρετή, απεβίωσε 31/3/2021, στην Νικάνορα, ετών 91.
- Χατζηρούμπης Λάζαρος, απεβίωσε 2/4/2021, στην Κόνιτσα, ετών 94.
- Λάκκας Γεώργιος, απεβίωσε 9/4/2021, στην Κόνιτσα, ετών 74.
- Σέρρας Αλέξιος απεβίωσε 10/4/2021 στην Κόνιτσα, ετών 94.
- Μήτσιου Ευγενία απεβίωσε 18/4/2021, στην Εξοχή, ετών 91.
- Γελαδάρης Δημήτριος, απεβίωσε 24/4/2021, στην Αγία Παρασκευή, ετών 74.
- Καραγιάννη Βαρβάρα, απεβίωσε 2/4/2021, στην Κόνιτσα, ετών 90.
- Βλάχου Ευλαμπία, απεβίωσε 30/4/2021, στην Νικάνορα, ετών 95.

Αυτοί που έφυγαν

ΖΗΚΟΣ ΔΕΔΟΣ

1956-2021

Αδελφικέ φίλε
Ζήκο,

Πέρασαν κιόλας τρεις ημέρες
που οι πλέον στενοί σου φίλοι
ανηφορίσαμε στο αγαπημένο σου

χωριό Πύργος για να σου αποτίσουμε τον ύστατο φόρο τιμής και φιλίας και να σε προπέμψουμε στην αιωνιότητα. Επιθυμία σου ήταν να αναπαυθείς εκεί κοντά - δίπλα στον αγαπητό σου πατέρα Λεωνίδα ο οποίος ήταν αξιαγάπητος και σε μας τους φίλους σου. Τον τελευταίο καιρό η μεταξύ μας προσφώνηση ήταν "αδέλφι τι κάνεις!". Ο Λόγος ή αλλιώς η λογική για τον οποίον ο άνθρωπος μόχθησε τόσο πολύ να τον δημιουργήσει, να τον κανοναρχίσει, εν τέλει να τον αρθρώσει καθώς έπρεπε για το καλό του και την πρόοδό του έμπροσθεν του θανάτου,

"το όντως φοβερότατον μυστήριον",

όπως λέγει η εκκλησία μας στην Εξόδιο Ακολουθία, μετεωρίζεται, ακινητοποιείται, αποπροσανατολίζεται, να πάει πιο ψηλά αδυνατεί, να κατέβει χαμπλά δεν τον βολεύει, να πάρει επιτέλους μία κατεύθυνση, μπρος, δεξιά, αριστε-

ρά, οι φτερούγες του δεν λυγάνε, δεν φτεροκοπούν. Έτσι είναι αυτή τη σπιγμή φίλε Ζήκο και ο δικός μου λόγος στον τελευταίο μεταξύ μας διάλογο, εσύ στα επουράνια εγώ στα επίγεια και στο ενδιάμεσο ο μεταιωριζόμενος Λόγος.

Θα σου ήταν εντελώς ανούσιο να διαλεχθούμε για την προσωπική σου ζωή, για την επιτυχημένη ακαδημαϊκή ανέλιξη και τις εκθεσιακές σου περιγαμνές ως Ζωγράφου, πολύ δε περισσότερο για την υλική δημιουργία. Εκ του μη όντος εδημιούργησες πολλά, αλλά ως φιλοσοφημένος άνθρωπος τα άφηνες σε μία άκρη αθέατα για να μην σου ταλανίζουν και εγκλωβίζουν το πνεύμα και την ψυχή που τόσες φορές μας απασχόλησε στους διαλόγους.

Το εξόδιον εδάφιο "ου παραμένει ο πλούτος, ου συνοδεύει η δόξα" και "πάντα σκιάς ασθενέστερα πάντα ονείρου απατηλότερα" το είχαμε εμπεδώσει στο ακέραιο. Ήσουν ένας από τους πλέον ευρυμαθείς και η σκαπάνη σου δεν άφηνε βιβλίο για βιβλίο να ανασκάψει προκειμένου να φέρεις στο φως πολύτιμους πνευματικούς λίθους. Το ρεύμα του υπαρξισμού ήταν εκείνο που σε είχε αιχμαλωτίσει σε είχε θέσει σε τροχιά γύρω του ως έναν πλανήτη. Πόσες

φορές δεν συνητίσαμε για τη φράση του Αλμπέρ Καμύ από το φιλοσοφικό του δοκίμιο "Ο Μύθος του Σίσυφου" "Η τραγωδία του ανθρώπου είναι το πώς μία αθάνατη ψυχή κατοικεί σε ένα φθαρτό σώμα" διατύπωσε ο Καμύ και δεν είχε άδικο.

Κατά τον φυσιοκράτη Αριστοτέλη η ψυχή ορίζεται "ως η εντελέχεια σώματος φυσικού που διαθέτει τη ζωή εν δυνάμει" δηλαδή η ψυχή είναι η ενέργεια φυσικού σώματος που κρατά ζωντανή την ζωή. Και να όντως φίλτατε Ζήκο τόσο την ρήση του Καμύ όσο και τον Αριστοτελικό όρο περί ψυχής τα έζησες όπως λένε οι νομικοί "εν τοις πράγμασιν". Μέσα στο ίδιο σου το σώμα "τον Ναό της ψυχής" ξέσπασε ανηλεής και αδυσώπτος εμφύλιος πόλεμος. Δύστροπα κύπαρα επαναστάτησαν εναντίον υγιών κυπάρων διασπώντας και τη φυσική αρμονία σώματος και ψυχής. Η ψυχή έπαψε να έχει την φυσική ρώμη να επαναφέρει τον οργανισμό, το υλικό σώμα σε τάξη στην προτεραιά κατάσταση.

Δεν έπαψε όμως να επιτελεί την άλλη κατά τον ιδεαλιστή Πλάτωνα λειτουργία να σκέπτεται και να αισθάνεται. Ναι όντως η ψυχή σου τίμησε τον προορισμό της να σκέφτεται και να υπηρετεί το ωραίο, το αγαθό και προπαντός το αληθές.

Είπε ο Ιησούς: "Γνώσεσθε την αλήθεια και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς". Το μέγα ζητούμενο το οποίο όμως ο Ιησούς δεν προσδιόρισε επακριβώς μη θέλοντας να μας στερήσει την επίσης κεφαλαιώδη ελευθερία της προσωπικής

θέλησης (Ελευθερία Βούλησης) κάτι το οποίο διαπραγματεύτηκε ο Φιόντορ Ντοστογιέφσκι στο κεφάλαιο "Μέγας Ιεροξεταστής" στους αδερφούς Καραμαζώφ. Ο βίος σου ήταν μία διαρκής πάλη στην αναζήτηση αυτής της αλήθειας και η οποία ακολούθως σε οδήγησε να σπάσεις τα δεσμά της υλικότητας, να τιθασεύσεις και ακολούθως να ιεραρχήσεις το πλήθος των επιθυμιών να αποφύγεις το ψεύδος αγοραίων σοφιστών. Κάποια σπιγμή έχασες το βηματισμό σου και τον προσανατολισμό προς το θείο, κάτι το οποίο είναι η τυραννία των μεγάλων του Διαλογισμού. Όλοι μας στην υπόθεση αυτή ξεκινάμε με έναν εφηβικό ρομαντισμό ο οποίος δεν επαρκεί στην πορεία του βίου μας όταν αρχίζουν οι πειρασμοί να μας βομβαρδίζουν πανταχόθεν. Έτσι άκριτα και αβασάνιστα ακολουθούμε την οδό της τυπολατρίας και του ευσεβισμού ζώντας με την ψευδαίσθηση ότι επιτελούμε το χρέος. Μεγιστο Λάθος. Είμαι ο ελάχιστος όλων που θα μπορούσε να προσδιορίσει ασφαλές νηολόγιο προς το λιμάνι της έσκατης και τελεσίδικης αλήθειας.

Κάτι όμως, ένα αμυδρό φως, ενός φάρου φωτίζει την είσοδο ενός λιμανιού που είναι ο Συν-Ανθρωπος. Πέρασαν δύο χιλιάδες χρόνια από την διδαχή του Ιησού με τις Έσκατες Αλήθειες και την προτροπή Αγάπα τον Πλησίον και όμως ο Πλησίον είναι ο αγνοητός, ο καταφρονεμένος, ο αδικημένος, ο παρίας, ο δούλος, ο μετανάστης, ο κακότυχος, ο πεινασμένος, ο κατατρεγμένος από πολέμους και τυράννους.

Φίλιατε Ζήκο συμφωνούσαμε όμως και στο εξής: Πλησίον, το πρόβλημα δεν είναι μόνον ο Πάσχων, το πρόβλημα είμαστε όλοι εμείς που έχουμε παγιδευτεί στην υλικότητα της ύπαρξής μας που είναι "σκόλοψ' τη σαρκί"

Το πένθος φίλιατε δυσβάσταχτο, ευτυχώς ελάφρυνε όταν ο Άγγελος Προ-

στάπης η αδελφή σου Ιφιγένεια μου είπε πως το φως της Δαμασκού που υπάρχει εκεί για τον καθένα μας σου φώτισε το δρόμο προς την άνω Ιερουσαλήμ.

Ζήκο, Αιωνία σου η Μνήμη.

Ηλίας Ανδρέου

Αντίο φίλη μας Διαλεκτή

Έφυγες τόσο ξαφνικά και αναπάντεχα που δυσκολευόμαστε ακόμα να το πιστέψουμε.

Έφυγες και άφοσες δυσαναπλήρωτο κενό

στην οικογένειά σου, τον σύζυγό σου Τάκη, τις κόρες σου, τα αδέρφια σου και προπάντων στα λατρευτά σου εγγονάκια που τα αποκαλούσες "ψυχούλες μου".

Άλλα και σε μας Διαλεκτή, τις φίλες σου, που ζήσαμε μαζί αξέχαστα παιδικά και εφηβικά χρόνια, από το Δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο, η απουσία σου είναι οδυνηρή.

Θα σε θυμόμαστε πάντα σαν τη φιλότιμη, ήπιων τόνων, σεμνή, αξιοπρεπή και άνθρωπο της προσφοράς φίλη μας, που μπορεί οι δρόμοι μας μετά το Λύκειο να χώρισαν, παρέμειναν όμως τα συναισθήματα αγάπης και εκτίμησης και οι αναμνήσεις των καλύτερων χρόνων μας της παιδικής και εφηβικής αθωότητας που θα μας συντροφεύουν.

Ας χαιρόμαστε τους ανθρώπους μας όσο μπορούμε περισσότερο, γιατί όλα γίνονται τόσο ξαφνικά και τόσο επώδυνα.

Καλό σου ταξίδι Διαλεκτή.

**Οι φίλες σου
Ελένη Χαβά, Κασσιανή Σταυρίδου**

Ένας τελευταίος χαιρετισμός στη Θεία μου **Βασίλαινα Μπλάνου**

Φεύγοντας ο κακός φετινός Μάρτις του 2021, έφυγε για τον άλλο κόσμο η υπέροχη γριούλα του κάτω μαχαλά, η κυρά Βασίλαινα Μπλάνου. Κόρη του αείμνηστου Απόστολου Ζακόπουλου, γνωστότατο στους Κονιτσιώτες του περασμένου αιώνα, από το κεντρικό καφενείο με συνέταιρο για λίγα χρόνια τον Γρηγόρη Γεράση, που είχαν στο κέντρο της αγοράς της Κόνιτσας.

Κατά τη συνήθεια της εποχής παντρεύτηκε μικρή με τον Βασίλη Μπλάνο τον μικρότερο γιο του Παππού μου, Χαρίση. Ακόμα δεν είχε λήξει η Γερμανική κατοχή, όταν η μικρή νύφη ήλθε στον κάτω μαχαλά. Ήμουν στην Κόνιτσα εκείνη τη χρονιά επειδή το σχολείο του χωριού είχε κλείσει και περνώντας από το καφενείο, μου έδωσε ο πατέρας της το δώρο του γάμου. Παιδί τότε οκτώ χρονών καμάρωνα τα κεντήματα στις κάλτσες.

Και μετά την κατοχή ακολούθησε ο εμφύλιος, οπότε γεννήθηκαν τα 2 ξαδέρφια μου, ο Δημήτρης και ο Χάρης. Δύσκολα τα μεταπολεμικά χρόνια. Πήραν το δρόμο του ξενιτεμού πολλοί χωριανοί, και ανάμεσά τους η τετραμελής οικογένεια του Θείου μου για την Αυστραλία.

Χαρήκαμε όλοι οι συγγενείς την επιστροφή. Με εργατικότητα και υπο-

μονή, πάντοτε με αισιοδοξία αντιμετωπίστηκαν τα προβλήματα και ανέτειλαν καλές μέρες. Παντρεύτηκαν και τα δυο παιδιά και μετά τον επιτυχημένο γάμο τους δημιούργησαν θαυμάσιες οικογένειες, υποδείγματα σύμπνοιας και αγάπης. Ευτύχησε να καμαρώσει ο θείος μου εγγόνια.

Ένα εγγονάκι έχει το όνομα Πολυξένη, για να θυμίζει τη Θεία μου, αν και αξέχαστη θα μείνει για την υποδειγματική της προς όλους μας συμπεριφορά. Δεν θα ξαναδούμε στον Άν - Γιώργη το χαμόγελο στο πρόσωπο της Βασίλαινας. Όσο όμως θα ζούμε, θα τη σκεπτόμαστε και θα την φέρουμε στην κουβέντα μας. Γιατί τότε πεθαίνουν οι προσφιλείς μας όταν εμείς τους ξεχνούμε. Λόγω της πανδημίας δεν αναπαύεται στο κοιμητήριο του χωριού, όπως πολύ θα ήθελε. Ούτε και μπορέσαμε να παραστούμε στην εξόδιο ακολουθία, λόγω των περιοριστικών μέτρων. Και αυτό μας λύπησε πολύ...

Αλησμόνητη, Θεία Βασίλαινα. Ο τελευταίος μου αυτός χαιρετισμός εκφράζει τα συναισθήματα όλων των συγγενών, όλων των χωριανών. Και όλοι Σου ευχόμαστε καλό σου ταξίδι και να είναι ελαφρύ της Απικής το χώμα, που σε σκεπάζει.

Αγαθάγγελος Πολίτης

Συνδρομές

	€
Μπακόλας Σωτ. USA	120
Corina Lazos Γαλλία	60 ευρώ
Νάτσης Χρήστος USA	90
Τσιτσιρίγκος Παύλος Αθήνα	50
Παπανώτης Πέτρος «	50
Ρεμπέλης Λάμπρος «	40
Μπάρκης Δημ. «	20
Βλιώρας Χρήστος «	15
Καραγιάννη Ολυμπία «	15
Μπάθας Ιωαν. «	30
Κήττας Ευθύμιος «	80
Γαλανομάτης Βασ. «	15
Παπαδημητρίου Αικ. «	20
Λέτσιος Γεώργ. «	20
Χαβά Ελένη «	15
Ευαγγελίδης Απόστ. «	30
Πριμικύρης Κων. «	60
Τζιομάκας Ιωάν. «	50
Τέλλης Δημ. «	25
Χαρισιάδης Βασ. «	60
Σταμπολάτας Σωτ. «	30
Κώστας Χαρ. «	20
Σταύρου Χρήστος «	20
Μιχώτας Κων. «	75
Καρατζίμου Μιράντα «	60
Στέρτσος Ναπ. «	20
Αναστασίου Βλαδ. «	30
Τσουμάνη Αμαλία Θεσ/νίκη	20
Βλάνος Χρίστος «	20
Ντίνος Μάνθος «	20
Ιερ. Κατσούκης Απόστ. «	30
Ντίνης Δημ. «	45
Γώγος Γεώργ. «	25
Γώγος Κων. «	40
Τράντας Βασ. «	20
Παπακώστας Συμεών Γιάννενα	50
Παπαθεμιστοκλέους Χρ. «	20
Καραγιάννης Βασ. «	20
Τζάλλας Ανάστ. «	20
Λέτσιος Νίκος «	30
Παπαϊωάννου Μυρτώ «	50
Παπαϊωάννου Χαρ. «	30
Τζιάλλας Ιωάν. «	30
Παπαγιωτίδη Ιοκάστη «	75
Καραγιάννης Κων. «	50
Μπούνας Πέτρος «	60
Κοντοζήσης Κων. «	30
Παπαδίας Δημ. «	30
Σουβλέρης Δημ. «	30
Σταυρίδου Κασσιανή «	20

Γκούντα Χρυσάνθη «	45
Ξάνθου Αικατ. «	30
Λισγάρας Δημ. «	30
Μούσιου Μαρία «	30
Παπανώτης Γρηγ. «	20
Οικονόμου Χρήστος «	50
Χολέβα Μαρία «	90
Παπαδημητρίου Χρυσούλα «	100
Καλλιντέρης Παν. Παιανία	15
Καλλιντέρη Ερμ. «	15
Καραγιάννη Αλεξάνδρα Καλαμάτα	15
Αρβανίτης Αθάν. Ναύπλιο	15
Γεράσης Γερασ. Τύρναβος	20
Νιτσιάκος Χρ. Λάρισα	20
Ντίνης Αλέξ. Κέρκυρα	30
Κολόκα Σοφία Λάρισα	30
Γεωργάτη Ράνια Κατερίνη	20
Καραφλιάς Αλέξ. Κως	30
Μαυρογιάννης Γεώρ. Μέτσοβο	25
Μπούζαλης Θεοφ. «	15
Καρανάσιος Αθάν. Λάρισα	30
Πίσπας Δημ. Νεράϊδα	20
Μηλιώνη Τάνια Αλεξανδρούπολη	50
Κυρίτσης Κων. Κόνιτσα	15
Καλλιντέρης Γεώργ. «	15
Βίνος Στάθης «	20
Βλάχος Γρηγ. «	20
Κωνσταντινίδη Αντίγ. «	20
Γαζώνας Κων. «	20
Μάλιακας Παύλος «	50
Ζώτου Μαρία «	50
Τζινέρης Παντ. «	20
Μάλιακας Σταύρος «	50
Εξάρχου Νίκος «	50
Τούσιας Θωμάς «	20
Γεωργίου Παναγ. «	20
Ντεντοπούλου Χριστίνα «	45
Καρακατσάνης Αλέξ. «	30
Φουνταράς Κων.	45
Βλάχος Μάνθος «	20
Πάντου Βασιλική «	15
Καπάιου Αντιγόνη «	15
Κολόκας Δωρόθ. «	30
Ζάμπου Αμαλία «	20
Σπέλλας Χρ. «	15
Ευαγγέλου Ουρανία «	15
Γκουντούλης Κων. Αγία Παρασκευή	20
Παπαδίας Νικ. Ελεύθερο	30
Καλησώρας Γεώργ. Καστανέα	20
Σαμαράς Βασ. Αγία Παρασκευή	20
Ζαφείρη Φωτεινή Πυρσόγιαννη	20
Γρατσούνα Ειρήνη Τράπεζα	30
Καρράς Απόστ. Ηλιόρραχη	20
Ρόβας Βασ. Νικάνορας	20

Στο ηλιοβασίλεμα. (Φωτ.: Π.Σ.Τ.)

ΥΠΟΔ.1031	KAY.25.90.09.0010
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ / RETOUR	
Άγνωστος	☐ Inconnu
Διεύθυνση ανεπαρκής	☐ Adresse insuffisante
Απαράδεκτο	☐ Refusé
Απεβίωσε	☐ Décédé
Συνωνυμία	☐ Synonymie
Δ/νσα δυσα- νάγνωστη	☐ Adresse illisible
Αζήτητο	☐ Non réclamé
Έφυγε χωρίς να αφήσει διεύθυνση	☐ Parti sans laisser d' adresse

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Κόνιτσα 441 00
Τηλ. 26550 22-464
22.212

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
Αρ. Αδειας
2573

